

Landbouw-onderwijs in het leger.

Het is van algemeene bekendheid, dat het Nederlandsche landbouwbedrijf — in den loop der tijden eene zoo hoogst belangrijke bron van bestaan — in de laatste tientallen van jaren moeilijke oogenblikken doorleefd heeft. Aanvoeren op reusachtige schaal van overzeesche granen; hinderpalen in den weg gelegd aan den invoer van vee in de omliggende Staten, scherpe concurrentie op de buitenlandsche markten van zuivelproducten, door tot dusverre weinig of onbeteekenende landbouwende Staten aangedaan, het waren even zoovele oorzaken van daling der prijzen en dientengevolge van achteruitgang in het bedrijf.

Van hoe groote beteekenis deze daling der prijzen was, moge blijken uit het volgende overzicht:

		Gemiddelde prijzen. f. ¹⁾	
		1871/'80.	1900.
Tarwe	per HL.	10.98	5.60 ⁵
Rogge	" "	4.75	3.11
Gerst	" "	6.76 à 6.41	3.98 ⁵
Haver	" "	4.55	2.96
Boekweit	" "	7.51	5.41
Aardappelen	" "	2.40	1.97

Dat het aandeel, hetwelk het landbouwbedrijf intusschen in de volksnijverheid inneemt, ook thans nog — niettegenstaande de hiervoren aangegeven nadeelige factoren — hoogst belangrijk is voor de volkswelvaart, moge blijken uit het feit, dat op 31 Dec. 1899 ruim 14 % der geheele bevolking, van 12-jarigen of ouderen leeftijd, in dit bedrijf werkzaam was. Het aantal inwoners van 12 jaar en ouder bedroeg volgens de toen gehouden volkstelling 3.646.442, terwijl het aantal in de landbouwbedrijven werkzame mannen en vrouwen, in de zelfde leeftijdsklassen vallende, volgens de gelijktijdig gehouden beroepstelling, 523,776 beliep.

Wilde men onder dergelijke ongunstige omstandigheden, als de hierboven geschetste, het landbouwbedrijf steunen, het den moeilijken strijd om het bestaan vergemakkelijken, dan was ingrijpen van den Staat inder-

¹⁾ De gemiddelde vleeschprijzen, per KG., te Amsterdam daalden bijv. van 1886 tot 1900 voor rundvleesch van f 0.80 tot f 0.59, voor kalfsvleesch van f 1.10 tot f 0.75. De boterprijzen daalden in het zelfde tijdvak te Delft van f 1.55 tot f 1.32⁵; de kaasprizen stegen daarentegen met $\pm$ f 0.05 per KG.

daad geboden en wel eenerzijds door vermindering der lasten, welke op dien tak van nijverheid drukten, anderzijds door onder hen, die in dat bedrijf werkzaam waren, meerdere kennis te verspreiden, zoodat de arbeid onder economisch gunstiger omstandigheden verricht, ruimere vruchten kon afwerpen, en dus door meer intensieve cultuur aan de nadeelige tijdsomstandigheden het hoofd geboden kon worden.

In beide richtingen was de Nederlandsche Staat dan ook inderdaad werkzaam; in de eene door vermindering van rechten en belastingen bij de herziening van ons belastingstelsel door den Minister PIERSON, in de andere, meest noodige en meest vruchtdragende richting door eene met de eischen des tijds overeenstemmende organisatie van het landbouwonderwijs, opdat niet langer sleur en overlevering alleen bij de bewerking van den bodem den scepter zouden voeren, maar de vruchten der wetenschap rechtstreeks dienstbaar zouden worden gemaakt aan den landbouwarbeid in den meest uitgestrekten zin van het woord.

Dat de meer wetenschappelijke bearbeiding van den bodem goede vruchten heeft gedragen en nog draagt, spreekt welhaast vanzelf. Het kan ten overvloede bijv. blijken uit onderstaande opgave.

De gemiddelde opbrengst per H.A. bedroeg voor:

		Gem ^d . 1876/80.	Gem ^d . 1896/1900.
Tarwe	in HL.	21.2	26.0
Rogge	" "	17.4	21.7
Wintergerst	" "	36.1	41.8
Zomergerst	" "	27.1	33.2
Haver	" "	37.0	44.2
Boekweit	" "	15.6	15.6
Aardappelen	" "	112.0	192.0

Wanneer men er door de vorengenoemde middelen in slaagt het landbouwbedrijf winstgevend te doen blijven, dan wordt daardoor tevens de bloei verzekerd van tal van andere bedrijven, welke op het platteland worden uitgeoefend en welke mede den nadeeligen invloed hebben ondervonden van de ongunstige uitkomsten, welke het eerstgenoemde opleverde. Daardoor kan wellicht tevens, althans voor een groot gedeelte, een einde gemaakt worden aan den, in zijne gevolgen inderdaad bedenkelijken, trek van het platteland naar de grootere steden.

Was bijv. het aandeel in de Rijksbevolking der gemeenten met 20.000 of meer inwoners in 1859 nog slechts 26.75 %, in 1899 was dit gestegen tot 36.39, terwijl het aandeel der overige gemeenten in overeenstemming daarmede daalde van 73.25 tot 63.61 %. Het aandeel der vier volkrijkste gemeenten — Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht — in de geheele bevolking bedroeg in 1899 niet minder dan 22.29 %.

Van militair standpunt is dit laatste verschijnsel niet zonder betekenis. Wel ontbreken op het oogenblik nog voldoende statistische gegevens om een beslissend oordeel te kunnen vestigen omtrent de phy-

sieke waarde van de bevolking van het platteland, vergeleken bij die der stedelijke bevolking, toch zal men geen tegenspraak behoeven te duchten, wanneer men beweert, dat de dienstplichtige, van het platteland en de kleinere gemeenten afkomstig, eigenschappen bezit, welke hem in meerdere opzichten voor den militairen dienst doen verkiezen boven hen, die in de groote steden huone opvoeding ontvingen. Eene stelselmatige ontvolking van het platteland zou dus in dit opzicht niet zonder beteekenis zijn.

De zelfde bezwaren, welke het landbouwbedrijf te ouzent te overwinnen had, zijn ook elders gevoeld en hebben ook daar aanleiding gegeven tot het toepassen van verschillende hulpmiddelen om daarin verbetering te brengen.

Onder die hulpmiddelen is er een, het eerst in België in toepassing gebracht, waarop wij hier een oogenblik de aandacht willen vestigen.

In België had men de ervaring opgedaan, dat vele jonge mannen uit den landbouwenden stand, welke hun dienstplicht in het leger in de groote steden kwamen vervullen, in zoo hooge mate verblind werden door de zooveel gunstiger levensvoorwaarden, welke in deze laatste werden aangetroffen — hooger loonen, aangener leven, grootere vrijheid, meerdere gelegenheid tot ontspanning —, dat bij hen eene zekere minachting voor hun voormalig bedrijf ontstond, en zij, na afloop van hun militairen dienst, er — in stede van hun vorig beroep te hervatten — de voorkeur aan gaven in de groote steden te blijven, waar het meerendeel van hen er intusschen slechts in slaagde het aantal geheel of grootendeels werkellozen te vermeerderen.

Met het oog op de groote gevaren, welke dit verschijnsel zoowel voor de algemeene welvaart als voor de toekomst van het landbouwbedrijf in zich sloot, heeft men op middelen gezonnen om de verleiding, welke den jeugdigen landbouwer noopte tot het vaarwel zeggen van het landelijk bedrijf, te bestrijden. Door hem gedurende zijn militairen diensttijd eene zekere hoeveelheid kennis te doen verzamelen, waardoor hij de voordeelen van het landbouwbedrijf meer en beter zou kunnen waardeeren en hij tevens in staat gesteld werd dat bedrijf op voor hem voordeelijker wijze uit te oefenen, hoopte men een krachtadig middel ter bestrijding van de aangegeven kwaal gevonden te hebben, een middel, dat in zijne toepassing tevens rechtstreeks aan de belangen van den landbouw ten goede kwam.

Het was de Belgische Directeur-Generaal van den Landbouw PROOST, die in 1890 den Minister van Landbouw en Openbare werken voorstelde, in overleg met de militaire autoriteiten, aan het landbouw-onderwijs eene plaats in de kazerne te verschaffen. Inderdaad werden bij Ministerieele beschikking van 5 Juni 1890 cursussen in landbouw-onderwijs, met annexe proefvelden, in de garnizoenen Antwerpen, Luik, Namen, Termonde en in het Kamp van Beverloo ingesteld; zij konden zich echter slechts tot 1893 handhaven, hoofdzakelijk omdat het niet moge-

lijk bleek een geregeld bezoek van den cursus verzekerd te doen zijn. De oorzaak hiervan moet gezocht worden in het feit, dat het bedoelde onderwijs van April tot September gegeven werd, d. w. z. juist in den tijd, waarin de meeste troepenverplaatsingen met het oog op schietoefeningen, groote manoeuvres, enz. geschieden en bovendien verloven aan de militairen worden toegekend.

Daarna bleef de zaak rusten, tot in 1897 de Heer VAN DEN PEERBOOM ad interim met de portefeuille van Oorlog belast werd en op aandrang van zijn ambtgenoot van Landbouw eene regeling ontwierp, welke bij Ministerieele beschikking van 14 Dec. 1897 werd vastgesteld.

Bij deze regeling, welke wij achter dit opstel in haar geheel doen afdrukken, werd bepaald, dat landbouw-cursussen in alle garnizoensplaatsen, behalve in die, waar alleen regimentsscholen bestaan, kunnen worden ingesteld, zoodra zich twintig deelnemers aanmelden. De cursussen worden gehouden van December tot Maart gedurende twee uren per week; de lessen moeten na half zeven 's avonds gehouden worden, d. i. op het uur, waarop de mindere militairen vrijelijk over hun tijd kunnen beschikken, omdat het bijwonen van den cursus van geen enkelen dienst ontheft. De benoodigde lokalen worden door het Departement van Oorlog beschikbaar gesteld, terwijl de kosten van verlichting en verwarming ten laste van het Departement van Landbouw komen.

De te behandelen leerstof wordt over 20 lesuren verdeeld en omvat de ontwikkeling van het programma van den landbouwcursus voor volwassenen. Dit programma, dat geheel op de leest der practijk geschoeid is, behelst de elementaire kennis, welke onontbeerlijk geacht wordt voor den landbouwer, die zich de vindingen der moderne wetenschap en de voordeelen der associatie wil ten nutte maken. Het programma wordt in twee groepen verdeeld, waarvan de eerste betrekking heeft op de kennis van den landbouw in het algemeen, als: grond en ondergrond, mechanische bewerking van den bodem, ploegen, natuurlijke en kunstmatige weiden, zaaizaad, ontkieming, zaaïen, oogsten, hooï winnen, bemesting, contrôle van mest en zaaizaad, dienst der landbouwproefstations, enz.

De tweede bevat alle gegevens, welke betrekking hebben op de rationeele voeding van het vee, op de zoötechnie en de hygiëne, op de rationeele behandeling van melk, boter en kaas, op de teelt van pluimvee, op de kunstmatige bevloeiing, op boekhouding, rechtskennis, coöperatie, enz.

Uit dit uitgebreide programma worden alleen die zaken behandeld, welke gemakkelijk te begrijpen zijn en de aandacht der toehoorders kunnen boeien.

Terwijl bij de regeling van 1890 de theoretische cursus werd aangevuld door practisch onderricht, met behulp van bepaaldelijk voor dit doel aangelegde proefvelden, bestaat het practisch onderwijs, volgens de hier beschreven regeling, uitsluitend in uitstapjes, welke de leerlingen des Zondags met hun onderwijzer doen naar landbouw-inrichtingen

en proefvelden, welke zich in de nabijheid van het garnizoen bevinden.

Wanneer de leerlingen zich voor schietoefeningen of manoeuvres in het kamp te Beverloo of te Arlon bevinden, kunnen zij buiten de diensturen de proefvelden bezoeken, welke het Departement van Landbouw nabij die plaatsen heeft doen aanleggen, om de nieuwe methoden van ontginning aanschouwelijk voor te stellen.

Ter aanmoediging van de leerlingen worden aan hen, die bij een tot dit doel ingesteld onderzoek naar hunne vorderingen een voldoende aantal punten in de behandelde zaken verkrijgen, belooningen toegekend.

De uitkomsten, welke door deze regeling verkregen zijn, worden medegedeeld in het aan de Volksvertegenwoordiging door den Minister van Landbouw ingediende Driejaarlijksche Verslag (1900—1902) getiteld: „Situation de l'enseignement vétérinaire et agricole”, waarin vermeld wordt, dat aan 57 Vlaamsche cursussen is deelgenomen door 1486 toehoorders, aan 29 Waalsche cursussen door 709 toehoorders. Gemiddeld werden de cursussen bijgewoond in 1900 door 27, in 1901 door 29 en in 1902 door 25 leerlingen. Evenals in vorige jaren werden aan de vlijtigste leerlingen boeken geschonken.

Voorts wordt omtrent dit onderwerp nog het volgende medegedeeld, door ALBERT HENRY, Secretaris van de Centrale Maatschappij van Landbouw in België: „Dans bien des localités, on est parvenu à déraciner d'anciennes méthodes et à mettre en pratique notamment l'achat en commun des matières premières avec garanties voulues, la vente de la betterave à la richesse au lieu de la vente au poids, l'emploi des engrais chimiques, la connaissance des règles complètement ignorées auparavant que tout éleveur doit observer, s'il veut exploiter économiquement les animaux de la ferme”.

Deze mededeeling geschiedde op het VIe internationale landbouwcongres, in het jaar 1900 te Parijs gehouden, waar door den heer HENRY het volgend besluit ter aanneming werd voorgesteld: „Il est à désirer, dans l'intérêt de l'agriculture, que les différents gouvernements étudient l'organisation des cours d'agronomie pour militaires tels qu'ils existent en Belgique et s'attachent à en instituer de semblables en faveur de leurs nationaux appelés sous les drapeaux”. Helaas, was ook hier, zooals op congressen meer voorkomt, geen tijd beschikbaar om dit onderwerp in openbare behandeling te nemen.

Het evengoemde Driejaarlijksche Verslag vermeldt, dat in Duitschland, Oostenrijk, Frankrijk, enz. het door België gegeven voorbeeld is gevolgd, terwijl men in de(n) Militaire(n) Spectator van het jaar 1903 op blz. 626 eene mededeeling dienaangaande met betrekking tot Italië kan vinden.

Ook in Nederland is deze aangelegenheid eenige jaren geleden aan de orde geweest, doch toen afgestuit op het groot gemis aan landbouwonderwijzers, dat er de voorkeur aan deed geven liever alle krachten te vereenigen op de z.g. Wintercursussen. Daar men hier te lande

intusschen gaandeweg over meer onderwijskrachten gaat beschikken — in het jaar 1903 hebben zich bijv. 92 aspiranten aangemeld voor het lager examen land- en tuinbouw — schijnt het oogenblik ons gekomen om dit vraagpunt opnieuw ter sprake te brengen.

De voordeelen, aan het instellen van dergelijke cursussen verbonden, toch zijn van velerlei aard:

de daardoor verkregen uitkomsten komen, behalve aan de betrokken personen, wier economische waarde dientengevolge ontegenzeggelijk stijgt, rechtstreeks aan den landbouw ten goede;

de van het platteland afkomstige dienstplichtigen zullen door de meerdere kennis, welke zij vergaard hebben, den tak van nijverheid, waarin zij tot dusverre werkzaam waren, meer waardeeren en liefhebben;

de eventueel aanwezige neiging om tot hun eigen schade in de groote steden te blijven, zal met kracht bestreden worden;

de liefde voor de instelling, waarvan zij tijdelijk deel uitmaakten en die hunne bruikbaarheid voor hun burgerlijk beroep zoo aanzienlijk vermeerderd heeft, zal toenemen; de band tusschen leger en volk daardoor hechter worden.

Hoezeer wij den korten tijd, gedurende welken het leger over de dienstplichtigen voor hunne vorming beschikt, ook behoeven om zuivere militaire kennis aan te kweeken, de enkele uren voor het geven van dit onderwijs zullen licht gevonden kunnen worden. Zooveel noodig en gewenscht zouden deze cursussen gehouden kunnen worden in den tijd, waarin de militie voor het blijvend gedeelte onder de wapenen is, waardoor wellicht voor velen een prikkel zou ontstaan om van dat blijvend gedeelte deel uit te maken. De uren, aan dit onderwijs besteed, zullen voor den jeugdigen militair zeer zeker betere vruchten afwerpen, dan die, welke hij, bij gemis aan betrekkingen of vrienden, buiten dienst in de straten onzer groote steden doorbrengt. Aan alle zijden dus winst! Moge de overtuiging daarvan zich bij velen vestigen en deze zoo noodige en nuttige instelling ook bij ons doen tot stand komen!

Bij de bereden wapens zou men bijv. den klemtoon kunnen leggen op kennis van het paard, van de paardenfokkerij en van het hoefbeslag en waren de lessen daarin het best te geven door een militairen paardenarts, op de zelfde wijze als op de door het Rijk gesubsidieerde cursussen in paardenkennis en hoefbeslag.

Bij de niet bereden korpsen zouden akkerbouw, bemestingsleer, vee-teelt en plantenteelt, alsmede de beginselen der coöperatie hoofdzak moeten zijn; het onderwijs zou hier door landbouw-onderwijzers gegeven moeten worden.

Voor alles moet er intusschen naar gestreefd worden de te behandelen onderwerpen op bevattelijke, populaire en vooral aantrekkelijke wijze te bespreken; geen droge verhandelingen, die de minder ontwikkelde moeilijk of in het geheel niet volgen kan, maar voornamelijk eene krachtige opwekking tot het in toepassing brengen van eenige nuttige zaken.

Voorts moet een zooveel mogelijk geregeld bezoek verzekerd zijn en het aantal lesuren niet te veel beperkt worden.

Ten aanzien hiervan ontleenen wij het volgende aan een bericht omtrent eene, in België door een deskundige met betrekking tot dit onderwerp gemaakte, studiereis:

De cursus voor krijgslieden duurt 20 uren. Dat is veel te kort voor eene eenigszins duidelijke uiteenzetting van het omvangrijk leerplan. Bovendien worden die lessen nog niet eens altijd bijgewoond. De een lag gedurende een paar dagen in het hospitaal, een ander had juist op het voordrachtsuur verlof, weer een ander had dienst. Bovendien waren niet alle toehoorders landbouwers. De kolonel was een voorstander van dat onderwijs, de kapitein dus niet minder en de luitenanten werden nog eenige graden warmer er voor. De onderofficieren hadden dra de overtuiging, dat de noodige mennekens voor zoo'n cursus present moesten zijn. Zij kwamen er dan ook, maar er liep wel eens een snijder, bakker of timmerman onder. Overigens merkte hij (de leider van den cursus) ook op, dat er moeilijk geschikter leeftijd was te bedenken dan dien van den jongen militair, maar een eerste vereischte vond hij, dat het degelijke landbouwers waren en dat ze zonder mankeren de voordrachten volgden.

Wanneer wij dit onderwerp hier ter sprake brengen, dan is dit het gevolg van onze levendige belangstelling in deze o.i. goede zaak en van den wensch om een zoo groot mogelijk deel dier belangstelling in het leger over te brengen, opdat wanneer dit vraagpunt, naar wij hopen spoedig, weder aan de orde komt, de hartelijke medewerking van het leger daaraan van te voren verzekerd is.

Moge dan in een niet vèr verwijderde toekomst ook bij ons, evenals in zoo vele andere Rijken, deze instelling tot groei en bloei geraken.

* * *

Cours élémentaire d'agronomie pour militaires.

En vertu d'un arrêté ministériel du 14 décembre 1897, le cours d'agronomie qui avait été créé, à titre d'essai, par l'arrêté ministériel du 5 Juin 1890, pour les militaires de rang inférieur des places fortes d'Anvers, Liège, Namur et Termonde, ainsi que du camp de Beverloo, peut être institué dans toutes les garnisons du pays, sauf dans celles où résident uniquement des écoles régimentaires.

Le cours n'est pas créé s'il ne réunit au moins vingt inscriptions régulières.

Le cours a lieu pendant le mois de décembre, janvier, février et mars à raison de deux leçons d'une heure par semaine, après 18 heures et demie.

Les locaux nécessaires pour ces conférences sont fournis par l'autorité

militaire; les frais de chauffage et d'éclairage incombent au département de l'agriculture et des travaux publics.

Sont admis aux leçons, tous les militaires qui en auront fait la demande à leur chef de corps avant l'ouverture des cours.

Dans les garnisons étendues, on peut former plusieurs auditoires différents en groupant les élèves logés dans les casernes rapprochées les unes des autres.

L'enseignement théorique comprend vingt leçons environ. Il comporte le développement du programme des cours d'agronomie pour adultes. Toutefois, les conférenciers se bornent à expliquer les matières faciles et intéressantes réellement les auditeurs.

L'enseignement est donné soit en langue française, soit en langue flamande.

Les professeurs limitent l'enseignement pratique à des excursions faites, le dimanche, avec leurs élèves, dans des exploitations agricoles de la région, à la visite de champs d'expériences, etc. De plus, lorsque les élèves séjournent au camp de Beverloo ou à Arlon, ils peuvent visiter, en dehors des heures de service, les grands champs de démonstration établis par le département de l'agriculture dans ces deux localités, afin notamment, de se mettre au courant des méthodes nouvelles de défrichement.

Des récompenses sont délivrées par les soins du ministre de l'agriculture, à titre d'encouragement, aux auditeurs qui, à la suite d'une épreuve spéciale, obtiennent le nombre de points le plus élevé sur l'ensemble des matières du concours.

Des livres peuvent être délivrés, pendant la durée du cours, aux élèves qui se distinguent par leur application.

Les cours sont visités par l'inspecteur général de l'agriculture ou par son délégué.

Compagnies-Commandant en Kader bij de Vestingartillerie.

Mijn opstel, dat onder bovenstaand opschrift werd opgenomen in aflevering N°. 7, 1903, van „De Militaire Spectator” (blz. 508) heeft tegenspraak uitgelokt. Dat is voor mij eene voldoening. De kaderquaestie is van groot belang; onmiddellijke voorzieningen zijn noodig, nu een dreigend gebrek aan kader bestaat, dat bij mobilisatie de ernstigste gevolgen zou kunnen hebben. En nu wordt eene oplossing door niets beter voorbereid, dan door eene zakelijke bespreking tusschen voor- en tegenstanders van verschillende stelsels.

In N°. 11, 1903, van dit Tijdschrift (blz. 843) komt de Kapitein JAMES op tegen een groot gedeelte van mijn betoog, en daarin vind ik aanleiding nog eens op de zaak terug te komen.

Onder „kader” heb ik alleen de onderofficieren en korporaals verstaan, zooals dit in het dagelijksch spraakgebruik gewoonte is. Ik ben dus in zooverre buiten mijn onderwerp gegaan, dat ik ook *waarnemers* en *telefonisten* heb behandeld, maar ik meende mij dat uitstapje wel te mogen veroorloven. *Milicien-stukscommandanten* noemde ik niet, daar zij geen graad bekleeden en hunne opleiding op de wijze geschiedt, die mij het best voorkomt, n.l. practisch in de compagnie.

Het lag niet in mijn plan de opleiding tot *militie-officier* te bespreken, onder meer omdat, toen ik mijn eerste opstel schreef, nog geen regelingen waren getroffen omtrent dit personeel. Thans is het zeker van belang een oogenblik bij dit belangrijke vraagstuk stil te staan.

In elk leger rust de zwaarste taak op de officieren, zoodat aan hen veel hooger eischen van ontwikkeling, kennis en moreel worden gesteld dan aan hunne ondergeschikten, en de afstand tusschen onderofficieren en korporaals veel geringer is, dan die tusschen officieren en onderofficieren. Men heeft dan ook, voor zoover mij bekend is, in alle legers voor de vorming van beroepsofficieren bijzondere leerscholen, die in hoofdzaak in de aanvulling voorzien. De leerlingen, die, in het eene leger meer dan in het andere, ook in den troep worden geoefend, verkrijgen de sterren zonder de verschillende graden in de gelederen te hebben doorloopen. Wel is waar kennen wij bijv. ook den cadet-korporaal en den cadet-sergeant, maar deze graden houden geen verband met de geschiktheid om als zoodanig dienst te doen bij het wapen, waarvoor deze cadetten bestemd zijn.

Naast dezen weg om beroepsofficier te worden, hebben wij dien langs

de cursussen, waarbij de aspiranten verschillende graden in den troep doorloopen. Wij weten, dat deze langer is, dan de eerstgenoemde.

Is het nu gewenscht voor onze militie den langsten weg te kiezen, waar het streven is en moet zijn den eerste-oefeningstijd zoo kort mogelijk te doen zijn? Ongetwijfeld niet. De miliciens, die voor den rang van luitenant in aanmerking komen, moeten in den kortst mogelijken tijd tot practisch bruikbare officieren worden opgeleid. Practijk is, evenals voor allen in het leger, hoofdzaak; de theorie moet voor hen tot het strikt noodzakelijke beperkt worden.

Ik ben overtuigd, dat de tijd ontbreekt om bij een korten oefentijd degelijke militie-officieren te vormen uit miliciens, die eerst de opleiding voor milicien-korporaal en daarna die voor milicien-sergeant hebben gevolgd; zodoende gaat veel te veel tijd, en wel van den besten, n.l. die gedurende den zomer, wanneer practisch geoefend wordt, verloren.

Nemen de aanstaande officieren deel aan de opleiding tot milicien-korporaal, dan zijn zij te zamen met miliciens, die ongeschikt zijn een hooger graad te bekleeden. Vooral op een afdeulings- of regiments-cursus moet dan het onderwijs worden geregeld naar de minst bevattelijke leerlingen, die door aanleg en ontwikkeling nog juist geschikt zijn voor milicien-korporaal, maar het ook niet verder kunnen brengen, en daardoor aanzienlijk langer tijd noodig hebben om de benoodigde kennis en kunde te verkrijgen, dan de goed onderlegde, ontwikkelde aspiranten voor officier. Dit geeft groote vertraging, en deze wordt opnieuw in het leven geroepen gedurende de opleiding tot milicien-sergeant. Van dezen wordt bij de Vestingartillerie veel gevergd; om bijv. als batterij-commandant te kunnen optreden dient veel geleerd te worden, wat menige, voor sergeant geschikte milicien niet zoo dadelijk kan vatten, terwijl het voor iemand, die de ontwikkeling, voor den officier noodig, bezit, eenvoudig is. Wij zien door dit alles een groot tijdverlies ontstaan, en dat mag niet. Is er tijd te veel, dan moet de opleiding korter duren; is de tijd goed bemeten, dan geeft vertraging tot resultaat: onvoldoende bekwaamheid van den aspirant. Hierbij komt nog het zoo verderfelijke kwaad, dat het den vluggere, meer ontwikkelde de ambitie ontnemt, wanneer hij zijn vooruitgang moet richten naar veel minder bevattelijken; dit veroorzaakt een moreel kwaad, dat dikwijls blijvend zal zijn.

Belangwekkend voor de opleiding tot officier in het Zwitsersche leger is een opstel van WILLE in het *Schweizerische Zeitschrift für Artillerie und Genie*, 1898, N°. 1, blz. 9. Hij wilde, dat in Zwitserland het voorschift gehandhaafd bleef, waarbij de militie-officieren van soldaat tot officier werden opgeleid, en niet eerst tot onderofficier, daar dit niet noodig en zelfs schadelijk is en bovendien veel tijd kost. Als beeld haalt hij het volgende aan: „Dasz der Maschineningenieur nicht aus dem Schlossermeister herauswächst, das ist etwas, das jederman begreift; aber dasz das Gleiche zutrifft auf Officiere und Unterofficiere, das will man nicht begreifen”.

Laten wij ook den korteren, beteren weg volgen, en de opleiding van miliciens tot militie-luitenant, eene afzonderlijke doen zijn, die onmiddellijk bij opkomst onder de wapenen voor eerste-oefening aanvangt, waarbij de practijk op den voorgrond staat, de adspirant als officier geoefend wordt en het theoretische gedeelte zooveel mogelijk beperkt is. Alvorens met groot verlof te vertrekken, moet de militie-luitenant als zoodanig in een troep van behoorlijke sterkte dienst hebben gedaan, evenzoo als de milicien-korporaals en -sergeanten. Bevordering aan het eind van een wintercursus, gedurende welken geen tijd voor flink practisch oefenen in den te bereiken rang bestaat, en zeer kort voor het vertrek met groot verlof, geeft, volgens mijne overtuiging, geen waarborg voor het verkrijgen van practisch bruikbare oorlogsaanvoerders.

De opleiding tot militie-officieren vereischt bijzonder geschikte onderwijzers, die niet in iedere compagnie te vinden zullen zijn, en daarom zou ik haar niet compagnies-, doch regimentsgewijze wenschen te doen plaats vinden; het kleine aantal adspiranten maakt het mogelijk hen in enkele compagnieën de practische oefeningen mede te doen maken.

Wat de opleiding tot milicien-korporaal in de compagnie betreft, daarmede kan de Heer JAMES zich vereenigen, maar niet met die tot milicien-sergeant. Om de quaestie meer zakelijk te kunnen bespreken, heb ik inlichtingen ingewonnen omtrent de wijze, waarop in 1903 de opleiding van het militiekader bij de verschillende regimenten Vesting-artillerie heeft plaats gehad. ¹⁾

Bij geen der regimenten zijn miliciens tot korporaal of sergeant opgeleid in de compagnie; overal geschiedde dit op regimentscursussen, behalve bij 3 regimenten voor de opleiding van de achtmaanders tot korporaal, welke in afdeelingcursussen plaats had.

De cursussen voor korporaal vingen voor de achtmaanders aan tusschen 15 Mei en 29 Juni, voor de viermaanders ongeveer 1 Juli en eindigden tusschen begin Augustus en 10 September. Gedurende dezen tijd oefenden de adspiranten niet met den troep, doch hielden onderlinge instructie; bij een regiment ± 8 uur en bij een ander $\pm 2\frac{1}{2}$ uur per dag.

De cursussen voor opleiding tot milicien-sergeant begonnen voor de achtmaanders en enkele viermaanders (die van 1 October tot 1 December vrijwillig onder de wapenen bleven) op 15 October en voor de overige viermaanders op 1 December. De gelegenheid voor practisch oefenen is heel slecht, omdat na begin November weinig personeel onder de wapenen bleef.

De opleiding tot milicien-korporaal was gemiddeld ongeveer 25 Augustus afgelopen, die tot sergeant ving half October aan. De aanstelling tot korporaal had bij drie regimenten plaats 5, 9 en 14 dagen na het eindigen van de school.

¹⁾ Van één regiment betreffen de gegevens de vastgestelde regeling, waarvan dit jaar evenwel moest worden afgeweken.

Ik meen aan het bovenstaande de volgende beschouwingen te mogen vastknoopen.

De compagnies-commandanten bleven vrijwel buiten de opleiding en de aanstelling had plaats vóór gebleken was, of de korporaals in de compagnieën zouden voldoen. De tijd, vóór aanstelling in de compagnie doorgebracht, acht ik te kort, omdat hij niet alleen proeftijd, maar ook nog leertijd moest zijn. Wij weten allen wat onderlinge instructie is. Het optreden tegenover gelijken, die hoogst waarschijnlijk gelijktijdig bevorderd zullen worden, is geheel iets anders dan tegenover ondergeschikten en ook weder anders dan tegenover aanstaande ondergeschikten. De milicien, die in eene compagnie wordt opgeleid tot korporaal en dagelijks een commando heeft, staat tegenover personen, die binnen kort zijn ondergeschikten zullen zijn. Dit maakt, dat hij beter durft bevelen, en dat hij beter kan zorgen, dat zijne bevelen goed worden uitgevoerd, dan wanneer hij tegenover gelijken staat, die zijne gelijken zullen blijven. De op een cursus gekweekte aspirant-milicien-korporaal moet, in de compagnie teruggekeerd, leeren optreden tegenover zijn aanstaande minderen, en daarvoor wordt weer een afzonderlijke leertijd gevorderd, die niet noodig is bij opleiding in de compagnie. Wordt deze leertijd te kort genomen, slechts enkele dagen, dan is het niet mogelijk een oordeel te vellen over de practische geschiktheid; het komt meermalen voor, dat hij, die na zeer korten tijd de beste is, na eenigen duur minder goed, misschien de slechtste blijkt.

Bij het aanstellen van korporaals op de wijze, als boven is beschreven, staat men voor het geval, dat eigenlijk niemand *geheel* verantwoordelijk is. De school levert hen af, zonder te kunnen zeggen hoe ze waarschijnlijk in den troep zullen voldoen; de compagnies-commandant weet dit evenmin, en is bovendien niet op de hoogte van de kennis en de kunde van den aspirant, omdat hij geheel buiten de opleiding is gehouden. Al geeft nu de compagniescommandant zijn advies, waarde kan het, door den korten leer- en proeftijd na het verlaten van den cursus, niet hebben.

En nu de practische geschiktheid. Oefenen gedurende $\pm 2\frac{1}{2}$ uur per dag komt mij geheel onvoldoende voor. Practijk is hoofdzaak, en die is alleen te leeren door uit te voeren. Theorie is bijzaak, en veel tijd kan daarvoor niet noodig zijn, als men bedenkt, *dat het volgens de voorschriften niet van milicien-korporaals mag worden gevergd, dat zij reglementen kunnen opzeggen; zij moeten deze kunnen toepassen.* Dat leeren zij het best door practijk, aangevuld door theorie. Door per dag 4 à 6 uur practisch te oefenen en verder theorie te houden, geloof ik, dat in minder tijd betere uitkomsten zijn te verkrijgen.

Na de aanstelling tot korporaal bleven van de aspiranten voor miliciensergeant de achtmaanders ± 1 à $1\frac{1}{2}$ maand en de viermaanders (die niet vrijwillig bleven) ± 1 à $\frac{1}{2}$ maand in de compagnieën dienst doen. Hierin zie ik eene onderbreking van de opleiding, noodig gemaakt door de opleiding op cursussen. Het is natuurlijk noodig den juist aangestelden korporaal, die een tijdlang geen gewonen dienst in den troep heeft verricht,

en dit evenmin zal doen gedurende zijne opleiding tot sergeant, daarin weder eenigen tijd te doen optreden, om hem aan zijn graad te doen gewennen. Gedurende dien tijd is hij dus onttrokken aan de personen, die hem moeten bekwamen voor milicien-sergeant.

Deze nadeelen verdwijnen bij de opleiding in de compagnie. De opleiding tot milicien-korporaal begint daar eigenlijk niet op een bepaalden datum; geleidelijk worden de meest geschikten in klassen bij elkaar gevoegd, die sneller vorderingen maken dan de andere recruten. Steeds schiftende, blijven na eenigen tijd miliciens over, die waarschijnlijk geschikt zijn voor milicien-korporaal, en hun kameraden nu reeds vooruit zijn. Zij worden verder opgeleid, vooral practisch geoefend in het optreden als korporaal, en met niet meer theorie lastig gevallen dan noodig is. Zoodra de compagnies-commandant de aanstelling mogelijk acht, geschiedt deze op zijn voorstel; hij is dus alleen verantwoordelijk. Zijn bij ééne compagnie te veel, bij eene andere te weinig voor opleiding geschikte miliciens, dan is tijdige overplaatsing gewenscht, zoodat de commandant van de compagnie, waarin een milicien als korporaal dienst zal doen, de voordracht tot bevordering kan indienen.

De aangestelde milicien-korporaals hebben altijd de gewone diensten (corveeën en enkele wachten uitgezonderd) medegedaan en zijn geleidelijk voorbereid om gezag te voeren, waardoor, onmiddellijk na aanstelling, de opleiding kan worden voortgezet en wel tot milicien-sergeant. Het spreekt vanzelf, dat reeds gedurende de opleiding tot korporaal voor de beste leerlingen eene uitbreiding van de leerstof kan plaats hebben; bij de kleine klassen is dat zeer goed mogelijk, en zodoende vangt de vorming tot milicien-sergeant reeds aan vóór de aanstelling tot milicien-korporaal.

Het is mij niet mogelijk juist aan te geven op welke datums de aanstelling tot milicien-korporaal en tot milicien-sergeant zou kunnen plaats vinden. Maar ik geloof, dat zonder eenig bezwaar de bevordering tot korporaal tusschen 1 en 15 Augustus en tot sergeant vóór 1 October kan geschieden.

Bij de aanstelling tot sergeant, na opleiding in de compagnie, krijgt men personeel, dat reeds gewend is in den troep sergeantsdienst te verrichten, wat niet het geval is bij hen, die van een cursus komen. Bovendien heeft de opleiding plaats gehad in het meest geschikte tijdperk, n.l. in den tijd, waarin de oefeningen in vollen gang zijn en voldoende personeel beschikbaar is. En ten slotte verkrijgt men het groote voordeel, dat de juist aangestelde sergeant eenigen tijd in zijn graad dient, alvorens met groot verlof te gaan. Dit acht ik eene zaak van belang, omdat een pas bevorderde eenigen tijd noodig heeft om zich los te maken van zijn vorige en zich geheel thuis te gevoelen in zijn nieuwe omgeving. Om geheel korporaal of onderofficier te zijn, moet hij zich eenigen tijd onder zijn graadgenooten hebben bewogen; het kan niemand ontgaan zijn, dat een pas bevorderde zich aanvankelijk vreemd voelt in zijn nieuwe positie. Bij opleiding op den regimentscursus zal voor dit

„inleven” de tijd ontbreken. Het onderwijs eindigt 1 Februari, daarna zullen de korporaals bij de compagnie terugkeeren, om daar korten tijd dienst te doen, ten einde het mogelijk te maken, dat de compagniescommandanten eene beoordeeling indienen bij de afdeelingcommandanten, en, daar de eerste ploeg van het blijvend gedeelte 11 Maart naar huis gaat, blijft er te weinig tijd over om in de nieuwe positie thuis te geraken.

Natuurlijk is het gewenscht de wintermaanden nuttig voor het militiekader te doen zijn, en niet te verspillen aan wacht- en werkdiensten. Dan zijn voortgezette kaderoefeningen (en zoo eenigszins mogelijk ook oefeningen met den troep) en theorieën op haar plaats, en kan daarmee veel worden gedaan, om het kader in waarde te doen stijgen.

Vergis ik mij niet, dan bestaat er een misverstand tusschen den Heer JAMES en mij. Ik heb geschreven, dat mijn *ondervinding* is, dat meermalen miliciens weigerden voor milicien-korporaal of -sergeant te worden bekwaamd, omdat zij een *schoolcursus* moeten volgen, terwijl zij in de compagnie gaarne een graad hadden verworven. Mijn bedoeling was niet met deze tegenstelling te beweren, dat de miliciens een graad wilden behalen, mits zij in de compagnie bleven, maar wel mits de *opleiding* in eene compagnie en niet op een schoolcursus geschiedde. De mogelijkheid om te worden overgeplaatst werd in de aan mij bekende gevallen niet opgegeven als eene reden van tegenzin om aan de kadervorming deel te nemen.

De Heer JAMES zegt: „De geachte Schrijver wenscht den winterher- „halingscursus voor het kader, waarin thans hoofdzakelijk reglementen „en artilleriewetenschap worden behandeld, althans voor wat de reglementen betreft, over te brengen naar den zomer . . .”.

Het komt er nu maar op aan, wat men onder een cursus verstaat. Mijn wensch is des zomers elke week een gedeelte van de reglementen en het handboek te laten bestudeeren en na te gaan, of het gekend wordt, door bijv. instructie te laten geven bij een vuurmond of een krachtwerktuig, eene bedding te laten leggen, enz. of wel in eene zeer korte theorie, en ik stel mij voor, dat op deze wijze alle voorschriften geregeld onder de aandacht van het kader komen, en daardoor niet vergeten zullen worden, wat wèl geschiedt, wanneer bijv. een reglement of een gedeelte van het handboek gedurende den geheelen zomer niet behandeld wordt. Ik noem herhalingsonderwijs in dezen vorm geen *cursus*, en stelde bovengenoemde methode juist voor, om cursussen over de reglementen, enz. zooveel mogelijk te beperken. Het onderwijs, op bovenstaande wijze oordeelkundig gegeven, veroorzaakt geen hinderlijk tijdverlies. Geenszins is het noodig bij al het kader gelijktijdig en evenmin bij al het kader iedere week te onderzoeken of het opgegevene goed gekend wordt, en bovendien kan er een verloren oogenblik voor genomen worden, bijv. op een dag van schijfschieten of inspectie. Mijn bedoeling is niet de

reglementen, enz. *grondig te behandelen*, maar alleen *vergeten te voorkomen*. Het eerste moet op de scholen, en zoo noodig op de wintercursussen geschieden; op de laatste alleen, wanneer nieuwe voorschriften uitkomen of wel wanneer personeel geheel achterlijk is geraakt.

Verder zegt de heer JAMES: „Het kader houdt niet van dien wintercursus – toegegeven, maar daarom is deze m. i. niet onnuttig . . .”. Ik krijg uit deze woorden den indruk, dat ik als tegenstander van die cursussen word beschouwd. Mocht dat zoo zijn, dan is ook hier een misverstand aanwezig; ik noemde, bijv. in mijn vorig artikel de cursussen „eene noodzakelijke aanvulling van de zomeroefeningen” en bepleitte alleen, dat ze nuttiger en aangenamer kunnen zijn dan thans, o.a. door ze *compagniesgewijze* te doen houden.

Aan het slot voert de Heer JAMES aan, dat de vorming van het vrijwillig kader ook geheel buiten de compagnie omgaat, en het dus ook niet zoo'n bezwaar is, dat dit zelfde met de peilers, waarnemers en telefonisten geschiedt. In de eerste plaats zou ik het zeker te verkiezen vinden, al het vrijwillig dienend kader in de compagnie op te leiden, wanneer daartegen geen te groote bezwaren bestonden, en nu dit niet kan, zou ik het eene groote verbetering achten, wanneer de adspiranten voor korporaal en sergeant gedurende den zomerdienst eene practische opleiding in de compagnieën kregen, waarop de winterschool volgde, en niet zoo goed als alles aankwam op die school; ook hier moet, naast voldoende theoretische kennis, *practische geschiktheid* den doorslag geven. Maar bovendien, al is nu het voordeel van opleiding in de compagnie voor het vrijwillig dienend kader niet te verkrijgen, dan mag dit geen reden zijn het voor de peilers, waarnemers en telefonisten niet te aanvaarden. Een groot bezwaar tegen de opleiding buiten de compagnie is, dat herhaaldelijk personeel aan de compagniesoefeningen wordt onttrokken, wat, zooals ik bij ondervinding weet, in hooge mate storend en hinderlijk kan worden.

Het personeel, dat wordt opgeleid voor peilers, waarnemers en telefonisten moet sedert October 1899 worden vereenigd, om, na eene voldoende oefening te hebben ontvangen, bij de compagnieën geoefend te worden gehouden. Mij schijnt dit, zooals ik schreef, verkeerd toe. Nu noemt de Heer JAMES een geval, waarin de opleiding in de compagnieën tot zulke „ongelijke resultaten” leidde, dat men tot de „algemeene opleiding” overging. Dit geval laat ik geheel buiten beschouwing, aangezien ik onbekend ben met de omstandigheden, waaronder het plaats vond, en ik zelfs den schijn van persoonlijk te zijn wensch te vermijden. In het volgende veroorloof ik mij eenige *algemeene beschouwingen* omtrent de opleiding in de compagnie te geven.

Zal men personeel voor eene taak geschikt maken, dan moet eerst zijn vastgesteld, welke deze taak is. Dit geschied zijnde, kan de opleiding op verschillende wijzen plaats vinden, mits de uitkomsten voldoen aan de gestelde eischen. Bij eene goede regeling kunnen bij de ver-

schillende onderdeelen de opleidingswijzen niet geheel gelijk zijn; zij moeten afhankelijk wezen van de eigenschappen van het onderwijzend personeel, de terreinen, enz., en dienovereenkomstig worden vastgesteld. Maar in de uitkomsten mogen en behoeven geen aanzienlijke verschillen te worden toegelaten. Waar gevaar is, dat deze zullen ontstaan, moeten de chefs, die de vorderingen geregeld blijven volgen, tijdig ingrijpen, waardoor het euvel voorkomen wordt.

Ware het niet mogelijk, bij opleiding in verschillende onderdeelen, voldoende gelijkheid in de uitkomsten te vorderen, dan zou deze methode hierdoor veroordeeld zijn, en was het tijd zoo spoedig mogelijk tot oefenen der recruten niet in compagnies-, maar misschien in regimentsverband over te gaan, waardoor nog het gevaar van te groote verschillen tusschen de verschillende regimenten niet werd uitgesloten.

Nu is het zeker waar, dat het onderwijs in sommige kundigheden beter elders dan bij de compagnie kan plaats vinden. Zoo zal een sluitstukbediende met meer vrucht een cursus kunnen doorloopen gedurende eene langdurige detachering in een schietkamp, dan gedurende de weinige dagen, dat eene compagnie schiet. Maar dat zijn uitzonderingen, waar het peilen, het waarnemen en het telefoneeren niet onder vallen. Voor alle compagnieën in een zelfde garnizoen zijn hiervoor de omstandigheden in hoofdzaak gelijk, en er bestaat dan ook naar mijne meening geen reden voor, deze bekwaamheden buiten de compagnie te doen verkrijgen.

De compagniesgewijze opleiding, in beginsel bijna door allen als de beste erkend, komt mij nog altijd de meest gewenschte voor; alleen acht ik het noodig verder te gaan, dan thans geschiedt. Zij geeft een goed geoeffenden troep, lust en ijver bij de onderwijzers en een maatstaf voor de bekwaamheid van het personeel. Zij stelt in de gelegenheid om, evenals elders in de maatschappij, de chefs te beoordeelen naar de verkregen uitkomsten, omdat de vrijheid wordt gelaten naar eigen inzichten te handelen. Waar door hooger en in rang in sommige opzichten in détails van de opleiding wordt ingegrepen, en deze dus niet volgens de inzichten van één persoon geschiedt, kan ook niemand verantwoordelijk zijn voor het verkregen eindresultaat. En juist deze verantwoordelijkheid is een der beste waarborgen voor eene goede plichts-ervulling.

Naar mijne overtuiging moet de opleiding tot milicien-sergeant, milicien-korporaal, peiler, waarnemer en telefonist in de compagnie geschieden en mag daarvan slechts in één geval worden afgeweken, en wel dan, wanneer het door gebrek aan voor opleiden geschikte officieren en onderofficieren onmogelijk is. Maar dan ook zouden wij voor het treurige feit staan, dat onze Vestingartillerie, door gebrek aan kundige officieren en onderofficieren, ongeschikt was voor haar oorlogstaak.

KOLLEWIJN.

Kapitein der Artillerie.

De Oorlog in Zuid-Afrika.

A. DE VELDTOCHT IN NATAL.

(Vervolg van blz. 177.)

II. Elandslaagte.

Generaal Kock bezet Elandslaagte.

Het onbewaakt laten van den 65 KM. langen spoorweg tusschen Ladysmith en Dundee bleef niet ongestraft; den 19^{en} Oct. bezette eene vooruitgeschoven afdeeling van de colonne onder Generaal Kock de kolenmijnen en het spoorwegstation bij Elandslaagte en maakte zich daar meester van een trein met voorraden van allerlei aard, die voor Dundee bestemd waren. Hoe kwamen de Boeren daar? Generaal Kock had de opdracht de Biggarsbergen tusschen Glencoe en Waschbank te bezetten, van daar uit de gemeenschap tusschen Ladysmith en Dundee te beletten en ten slotte bij den gezamenlijken aanval van LUCAS MEIJER en ERASMUS op Dundee in de richting van deze plaats op te rukken. ¹⁾ Hij had daartoe de beschikking over eene colonne, waarvan de sterkte verschillend opgegeven wordt; hoogst waarschijnlijk had hij niet meer dan 1000 man onder zich: 3 veldkornetschappen Johannesburgers ²⁾, de Hollanders onder Commandant LOMBARD, de Duitschers onder Commandant SCHIEL, burgers uit Krugersdorp en eenige Vrijstaters. Voorts de 2 Maxim-Nordenfeltkanonnen, in 1896 op DR. JAMESON buitgemaakt. Klaarblijkelijk oefende Elandslaagte eene groote aantrekkingskracht op de colonne uit; wij zien, hoe men, na ontvangst van het bericht van het aanvankelijke succes bij het station, de Biggarsbergen met zons-
ondergang verlaat om tegen middernacht bij Elandslaagte aan te komen, zonder hiervan Generaal JOUBERT kennis te geven. Op de heuvels ten zuidoosten van het station werd eene stelling ingenomen.

Het terrein bij Elandslaagte.

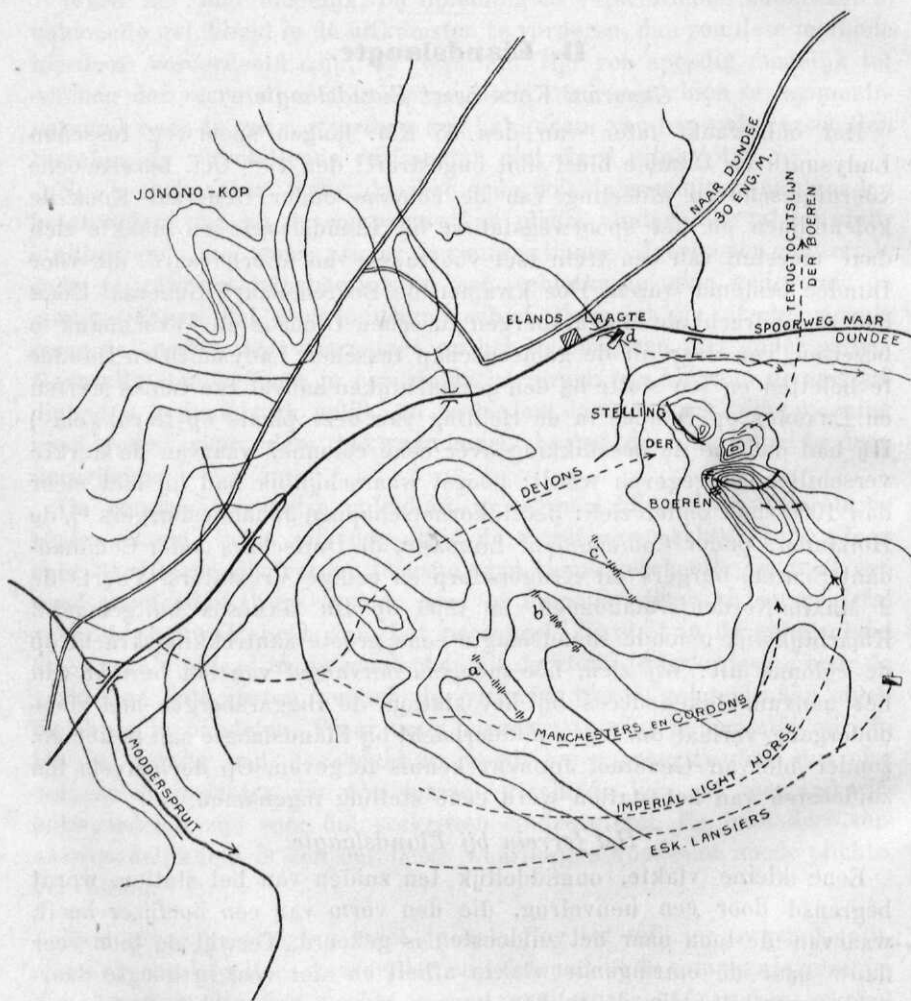
Eene kleine vlakte, onmiddellijk ten zuiden van het station, wordt begrensd door een heuvelrug, die den vorm van een hoefijzer heeft, waarvan de toon naar het zuidoosten is gekeerd. Terwijl de toon zeer flauw naar de omringende vlakte afhelt en niet veel in hoogte daarmee verschilt, zijn de takken hooger, vooral de oostelijke, waar het hoogste punt van den geheelen omtrek, ten zuiden van den spoorweg, gevonden wordt. De westelijke hellingen van dezen tak zijn vrij steil,

¹⁾ Krijgswetenschap 1901-1902, blz. 615. Verg. ook: B. J. VILJOEN. Mijne Herinneringen uit den Anglo-Boeren-Oorlog, blzn. 22, 23 en 36.

²⁾ Op papier te zamen $\pm$ 900 man; in werkelijkheid veel minder. (VILJOEN, blz. 18.)

de oostelijke hellingen veel flauwer, terwijl de bovenvlakte zeer breed is. Deze laatste is niet volkomen effen, doch bezaaid met rolsteenen en riffen en vormt alzoo eene reeks van opvolgende verdedigingsstellingen. Hier hadden de Boeren hunne stelling gekozen.

De kleine vlakte binnen het hoefijzer was geheel open; alleen de talrijke mierenhoopen, bijna $\frac{1}{2}$ M. hoog en steenhard, verleenden eenige dekking.

SCHETS VAN HET GEVECHT BIJ ELANDSLAAGTE. (21 Oct. 1899.)

- a. 1ste stelling der Eng. artie.
 b. 2^e " " " "
 c. 3^e " " " "
 d. Cavie. van Majoer GORE
 met aanvalsrichting.

0 1 2 3 4 Eng. mijlen.

Zie de weg!
etc.

De aanval der Engelschen op Elandslaagte.

Den 20sten Oct. stelde eene verkenning onder leiding van den Generaal-Majoor FRENCH vast, dat Elandslaagte slechts door eene geringe macht bezet was. In den namiddag ontving men te Ladysmith de tijding van de overwinning bij Dundee. ¹⁾ Een en ander miste zijne uitwerking niet op de stemming te Ladysmith, die door de aankomst van KOCK te Elandslaagte en de nadering der Vrijstaters tot Besters en Dewdrop vrij gedrukt was. WHITE besloot de gemeenschap met Dundee te herstellen, waartoe hij FRENCH opdroeg den 21sten uit te rukken met 5 eskadrons Imperial Light Horse, de Natalsche batterij, 4 compagnieën van I. Manchester Regt. en technische troepen, ten einde de Boeren van Elandslaagte te verjagen en de gemeenschap te herstellen.

Ten 8³⁰ v.m. was FRENCH's detachement aangekomen op nog geen Eng. mijl van het station Elandslaagte. Nauwelijks had de batterij het vuur geopend op het station, waar men Boeren zag, of zij werd zelf onder vuur genomen door de vijandelijke artillerie. De Boeren bleken goed ingeschoten te zijn; gelukkig voor de Engelschen smoorden vele projectielen in den zachten grond, maar de Natalsche batterij was wegens haar vrij eenvoudig materieel ²⁾ niet tegen de Boerenartillerie ³⁾ opgewassen.

FRENCH, die had waargenomen, dat de kopjes ten zuidoosten van het station sterk bezet waren, begreep, dat zijn detachement te zwak was om de gestelde opdracht uit te voeren. Hij trok dus terug tot buiten bereik van 's vijands vuur en vroeg om versterking. WHITE besloot te zenden, wat hij kon missen, zonder de veiligheid van Ladysmith in gevaar te brengen. Dientengevolge rukten uit: 7 compⁿ. van I. Devonshire Regt., 5 compⁿ. van II. Gordon Highlanders, 1 eskadron van het 5^e Regt. Lansiers, 1 eskadron van het 5^e Regt. Gardedragonders en 2 veldbatterijen. ⁴⁾ Met deze troepen zond WHITE het bevel de Boeren, zonder tijd te verliezen, aan te vallen, voordat zij versterking hadden ontvangen; tevens hoopte hij zijne troepen spoedig te Ladysmith terug te hebben, daar de Vrijstaters in het westen hem nog altijd bezorgd maakten.

¹⁾ Ladysmith was nog over Greytown in telegrafische verbinding met Dundee.

²⁾ Verdeelbaar getrokken voorlaadgeschut van 6.35 cM.

³⁾ Hoewel de Boeren rookzwak kruit gebruikten, was de plaats hunner stukken waar te nemen door het schijnsel van de ontvlammende lading, dat scherp tegen den donkeren achtergrond afstak.

⁴⁾ The Times History II, blz. 179. Het zelfde werk vermeldt 2 eskadrons lansiers en 1 eskadron Natal Mounted Rifles in het gevecht bij Elandslaagte, zoodat of het eerst uitgezonden detachement van FRENCH, of de nagezonden versterkingen onvolledig zijn opgegeven. De „Revue Militaire” (tome 58, blz. 384 vgg.) noemt onder de versterkingen het 5^e Regt. Lansiers en geeft voor het eerst uitgezonden detachement de zelfde samenstelling als AMERY. Het vermoeden ligt dus voor de hand, dat WHITE heeft uitgezonden niet 1, doch 2 eskadrons lansiers en bovendien 1 eskadron Natal Mounted Rifles.

Reeds ten 11^{u.} v. m. ¹⁾ meldden zich de eerste troepen, de lanseniers en de veldartillerie met dubbele bespanningen vóór de stukken, bij FRENCH, die middelerwijl tot aan de Modderspruit teruggetrokken was. In afwachting van de komst der andere troepen, nam FRENCH eenige maatregelen om te voorkomen, dat de Boeren, die zijne terugtrekkende beweging hadden gevolgd, het uitladen der verwacht wordende afdeelingen bemoeilijken of den spoorweg beschadigen zouden. Een eskadron lanseniers en 4 eskadrons Imperial Light Horse hielden eene Boerenafdeeling in den westelijken tak en den toon van het, in de terreinbeschrijving genoemde, hoefijzer in bedwang, terwijl ongeveer ten 3^{u.} n. m. een eskadron gardedragonders, ondersteund door eene veldbatterij, er in slaagde vijandelijke afdeelingen van de zuidelijke uitloopers van den Jonono-kop te verdrijven. In vereeniging met een eskadron lanseniers en een eskadron Natal Mounted Rifles gingen de gardedragonders daarop oostwaarts over den spoorweg om den vijandelijken rechtervleugel te omtrekken. Het artillerievuur der Boeren verhinderde dit, waarop de commandeerende officier, Majoor GORE, zijne eskadrons gedekt opstelde nabij het station, waar hij zich gereed hield in te grijpen, zoodra de gelegenheid zich daartoe bood.

Het eigenlijke gevecht was toen reeds begonnen. De compagnieën van het Devonshire Regt. zouden de vijandelijke stelling in front aanvallen, terwijl het halve bataljon van het Manchester Regt., met de 5 compagnieën Gordon Highlanders, in tweede linie naar rechts moest uithalen om 's vijands linkerflank aan te tasten. De Devons zouden den afstand van het werkzame geweervuur niet overschrijden vóór de invloed van den flankaanval op den vijand vóór hen merkbaar werd. De artillerie ²⁾ zou de infanterie ondersteunen en, naarmate deze vorderde, voorwaarts van stelling veranderen.

De aanval werd geheel volgens de gegeven beschikkingen uitgevoerd. Zoodra de voorste compagnieën op het plateau op den westelijken tak van het hoefijzer onder 's vijands artillerievuur kwamen, ging ééne batterij, weldra gevolgd door de andere, in galop in stelling op het open terrein en begon op 4400 yards de vijandelijke artillerie te beschieten. Het was toen 4^{u.} n. m. Het vuur der Boerenartillerie zweeg weldra, doch nu werden de Engelsche batterijen op grooten afstand beschoten door eene afdeeling Boeren, die eenigen tijd te voren door de Imperial Light Horse en de lanseniers in oostelijke richting was verdreven, zoodat zij verplicht waren het vuur daarop te richten. De Boeren, vervolgd door de zich aan deze zijde bevindende Engelsche bereden troepen, weken nu terug, waarop de Engelschen hun artillerievuur weder op het vorige doel overbrachten.

De Devons gingen nu in de volgende formatie over het open, geheel door de Boeren ingezien terrein voorwaarts.

¹⁾ De afstand van Ladysmith tot aan de Modderspruit bedraagt $\pm$ 14.5 KM.

²⁾ Onder dekking van 1 eskadron Imperial Light Horse.

De tirailleurlinie, gevormd door 3 compagnieën, nam eene frontbreedte in van ± 700 yards, d. i. ± 630 M., terwijl de vooruitgaande verkenninglinie, de tirailleurlinie, de ondersteuningstroepen en de reserve elkander op een afstand van 450 yards, d. i. ± 410 M., moesten volgen, zoodat de 7 compagnieën (te zamen nog geen 700 man) eene ruimte innamen van $630 \times 1230 = 774.900$ M².

Zoodra de tirailleurlinie naar de open vlakte binnen het hoefijzer begon af te dalen, heropenden de Boeren het artillerievuur en wel met granaatkartetsen. Niettegenstaande de gunstige ligging der springpunten was de uitwerking niet groot en konden de Engelschen vooruitgaan. Ongeveer op 1200 yards van de vijandelijke stelling werd halt gehouden en het salvovuur geopend. Men was nu onder het geweervuur gekomen en ieder zocht zich zoo goed mogelijk achter de mierenhoopen te dekken. Na eenige salvo's kwamen de ondersteuningstroepen in de linie en werd de beweging voortgezet. Ten 5^{u.} n.m. was men 800 yards van den top van den heuvel. De betrokken lucht, de kleur der khaki-uniformen en vooral de ijle formatie hadden de nadering tot dusverre zonder buitengewoon groote verliezen mogelijk gemaakt. Verder kwam men voorloopig niet; in afwachting van het signaal „voorwaarts” bleef alles onder het hevige vuur der Boeren liggen.

De artillerie was intusschen van stelling veranderd en genaderd tot 3200 yards, waar zij de Boeren-artillerie opnieuw, hoewel slechts tijdelijk, tot zwijgen bracht. Ten 5^{u.} n.m. nam zij eene derde stelling in, op 2200 yards van de tegenpartij.

Terwijl de Devons den vijand in front bezighielden, waarbij de artillerie hen krachtig ondersteunde, gingen de Manchesters, gevolgd door de Gordons, volgens het beloop van het hoefijzer, voorwaarts naar 's vijands linkerflank. Toen zij naar het noorden omzwenkten, werden zij met een hevig vuur verwelkomd door de zelfde Boeren, die zoeven de Engelsche artillerie hadden beschoten; maar nu weldra voor de overmacht op de hoofdstelling terugtrokken.

Onder eene stortbui bereikten de Manchesters, naar rechts verlengd door de Impèrial Light Horse, die afgezeten was, het hoogere gedeelte van den oostelijken tak van het hoefijzer. Een eskadron lansiers dekte den uitersten rechtervleugel. Men was nu genaderd tot 1100 M. ¹⁾ De Gordons vulden de opengevallen plaatsen aan en voorwaarts ging het weder, thans over eene geheel open strook, ter breedte van 200 M., welke ten koste van ernstige verliezen overgetrokken werd. Zoo was men de vijandelijke stelling tot 900 M. genaderd, waarbij alle reserves in de voorste linie gebracht waren. ¹⁾ Men had nu vóór zich eene open strook, die als een glacis flauw opliep, doch bezaaid was met klipsteenen en hier en daar afgesloten door prikkeldraadversperringen. ²⁾

¹⁾ Revue Militaire, tome 58, blz. 387.

²⁾ Op vele plaatsen bleek het prikkeldraad door de geweerkogels doorgesloten te zijn.

Van steen tot steen werkten de Engelschen zich naar voren; van leiding was geen sprake meer; de afdeelingen waren sterk dooreengemengd. „Even sections could scarcely keep together; it was the sheer courage of the individual alone which carried the line on”.¹⁾ Reeds was men halfweg den top gekomen, toen Commandant SCHIEL met een handvol uitlanders van achter eene boerderij te voorschijn kwam en een flankaanval op de Engelschen wilde uitvoeren. Hoewel door het vuur van de Imperial Light Horse mislukt, gaf deze poging nieuwen moed aan de verdedigers, die niettegenstaande het voortdurend op hen afgegeven granaatkartetsvuur den strijd met groote hardnekkigheid volhielden.

De toestand werd steeds meer gespannen; een groot gedeelte van de Engelsche officieren was buiten gevecht gesteld; van die der Gordon Highlanders de helft. Kolonel IAN HAMILTON, commandant der infanterie, begreep, dat het beslissende oogenblik gekomen was. Persoonlijk voerde hij een groot aantal manschappen, die, hoewel ongewond, achter de klipsteenen en andere dekkingen waren blijven liggen, in de linie en gaf daarna het sein tot den stormaanval. Het signaal werd geblazen en dadelijk overgenomen door de Devons. Met de bajonet op het geweer snelden de Engelschen in de schemering vooruit, drongen de vijandelijke stelling binnen tot bij de nog rookende stukken, die door de onverschrokken Transvaalsche kanonnières tot op het laatste oogenblik op den in front naderenden vijand waren afgevuurd.

Reeds had HAMILTON het vuur doen ophouden, toen plotseling van de andere zijde van den kam van de hoogte, rechts van de Engelschen, 40—50 Boeren te voorschijn kwamen. Onder persoonlijke aanvoering van Generaal Kock openden zij op korten afstand een snelvuur op de niets kwaads vermoedende en in dichte hoopen verzamelde Engelschen, die in groote wanorde een honderdtal yards terugsnelden. De beide stukken werden door hunne bedieningen heroverd en ontvingen de naderende Devons met kartetsvuur. Alleen aan het persoonlijk ingrijpen van FRENCH en HAMILTON, bijgestaan door de nog niet buiten gevecht gestelde officieren, was het te danken, dat de Engelschen opnieuw vooruitgingen en de Boeren thans voor goed uit hunne hardnekkig verdedigde stelling dreven.

In groote wanorde vluchtten de Boeren in noordelijke richting om den weg naar Newcastle te bereiken. Het was nu over half 6 en het begon donker te worden. Wij hebben reeds vroeger gezien, hoe Majoor GORE zijne eskadrons gedekt in eene terreinplooi nabij het station had opgesteld, zoodanig, dat hij het geheele terrein in den rug der vijandelijke stelling kon overzien. Met de meeste aandacht werden de bewegingen der Boeren gevolgd, en bij het invallen van de schemering zag men, dat de vijand zijne stelling begon te ontruimen, eerst in kleine troepjes, daarna in grootere afdeelingen. Toen was het oogenblik om in te grijpen gekomen. Met de lansiers rechts en de gardedragonders links,

¹⁾ The Times History II, blz. 186.

beide eskadrons in verspreide orde, viel GORE den terugtrekkenden vijand onverwachts in de linkerflank. Dat de uitwerking van deze charge groot was, behoeft hier niet te worden geconstateerd; de moreele uitwerking ervan deed zich tot ver buiten het slagveld, tot in de Europeesche pers, gevoelen.

In de eerste plaats wordt onze aandacht getrokken door het besluit van Generaal KOCK, om in afwijking van zijne opdracht Elandslaagte te bezetten. Wellicht meende hij, door het verbreken van de rechtstreekse gemeenschap tusschen Dundee en Ladysmith, beter dan door het bezetten van het hem aangegeven punt in de Biggarsbergen, mede te kunnen werken tot het slagen van de ondernemingen van LUCAS MEIJER en ERASMUS tegen de Engelsche troepen te Dundee. Hij had echter niet mogen verzuimen zich met beide Boerenbevelhebbers in verbinding te stellen en nog minder door het uitzenden van patrouilles in voeling met de Engelschen te Dundee en te Ladysmith te komen. De stelling zijner kleine colonne, geheel in de lucht op grooten afstand van de hoofdmacht, was gevaarlijk genoeg om buitengewone maatregelen tot waarneming der tegenpartij noodzakelijk te maken. Het succes van de Engelschen op den Talanaheuvel had voor KOCK niet verborgen mogen blijven, zooals nu klaarblijkelijk geschied is. Nog merkwaardiger is het, dat in den ochtend van den 21sten October de Natalsche batterij op nog geen Engelsche mijl in stelling komen, en de aldaar vertoevende, niets kwaads vermoedende Boeren beschieten kon.

Het is nu de vraag, waarom Generaal KOCK zich op de boven beschreven hardnekkige wijze verdedigd heeft. Hij had zich nog zeer goed aan het gevecht kunnen onttrekken. ¹⁾ Heeft Generaal KOCK zich bij het nemen van het besluit, om tot het uiterste stand te houden, door eene bepaalde gedachte laten leiden — waaraan bij de bevelhebbers der afzonderlijke Boerenafdeelingen wel eens getwijfeld moet worden —, dan kan deze gedachte geen andere zijn geweest dan de Engelsche troepen uit Ladysmith tot elken prijs te beletten zich te vereenigen met hunne kameraden te Dundee, die hij in contact met LUCAS MEIJER en ERASMUS moest wanen. ²⁾

De wijze, waarop de Boeren zich verdedigd hebben, verdient niets dan lof. Het vertragen van den opmarsch van den rechtervleugel der Engelschen en het beschieten der artillerie door hunne zeer beweeglijke afdeelingen in den toon van het hoefijzer, het gedrag hunner artillerie, die de vijandelijke infanterie vóór zich als haar gevaarlijksten tegen-

¹⁾ Tegen 2 uur n.m. vernam men, dat de Engelschen druk bezig waren per spoor troepen aan te voeren en uit te laden bij de Modderspruit (VILJOEN, blz. 25).

²⁾ Misschien verwachtte KOCK hulp van de Vrijstaters. Hoofdcommandant PRINSLOO zou met de Vrijstaatsche commando's de Engelschen te Dundee en te Elandslaagte „afsnijden” en handelen in vereeniging met Generaal KOCK (C. R. DE WET. De Strijd tusschen Boer en Brit, blz. 8).

stander beschouwde en tot op het laatste oogenblik doorvuurde, de activiteit der uitlanders, maar vooral Kock's retour-offensief, ondernomen op het oogenblik, dat de Engelschen na den geslaagden stormaanval een oogenblik adem schepten, zijn in hooge mate leerzaam. Het succes van dit retour-offensief, door een handvol vastberaden mannen uitgevoerd, bewijst de groote waarde van dergelijke handelingen voor den verdediger; was het op korten afstand afgegeven snelvuur gevolgd door een bajonetaanval, even onstuimig uitgevoerd als die van de Franschen bij Wörth, dan was het succes ongetwijfeld nog grooter geweest.

Tevens moet hier hulde worden gebracht aan de kordaatheid der Transvaalsche artilleristen, die van het teruggaan der Engelschen, als gevolg van Kock's retour-offensief, gebruik maken om uit hunne tijdelijk verloren gegane stukken het kartetsvuur weder te openen.

Aan Engelsche zijde treft ons de voorzichtigheid van FRENCH, die — al wil HAMILTON eerder vooruit — niet tot den aanval overgaat, voordat alle hem toegezegde versterkingen zijn aangekomen, maar dan ook niet aarzelt, om alle beschikbare krachten in te zetten tot het verkrijgen der beslissing, in tegenstelling met hetgeen wij later zoo dikwijls bij de Engelschen zullen opmerken. De aanval zelf werd op zeer oordeelkundige wijze uitgevoerd; echter was krachtiger optreden van de Imperial Light Horse en de lansiers op den rechtervleugel, ter verdrijving der vooruitgeschoven Boerenafdeelingen, wel gewenscht geweest.

Elke andere formatie, dan die, welke de Devons hadden aangenomen, was in de gegeven omstandigheden verkeerd geweest. Uit de beschikbare bronnen blijkt niet, welke tusschenruimten en afstanden de Manchesters, de Gordons en de Imperial Light Horse bij hun flankaanval genomen hebben; klaarblijkelijk hebben ook deze afdeelingen zich over eene groote ruimte verspreid: „the extended files of the Manchester Regiment, ¹⁾ overlapping the reverse of the kopje, swept the northern footpath,” enz. ¹⁾ Men had de ruimte en door de frontbreedte groot te nemen, werd de vuuruitwerking verhoogd, daar de Boeren nu zelfs in den rug beschoten werden. Het komt ons echter voor, dat de aanvankelijke, groote tusschenruimten niet behouden zijn. Ten minste bij de Devons schijnen reeds op 1200 yards van de vijandelijke stelling de ondersteuningstroepen in de tirailleurlinie te zijn gebracht, terwijl het totale aantal verliezen, waarvan het kleinste deel op rekening der Devons komt, bij de Engelschen betrekkelijk gering is, nl. 260 dooden en gewonden. Ook de Gordons en de Imperial Light Horse schijnen zich later naar links aangesloten te hebben.

Het in den tijd van ongeveer één uur tweemaal van stelling veranderen door de Engelsche artillerie wordt wellicht afgekeurd, wegens het daardoor noodzakelijke tijdelijk staken van het vuur, doch het bewust-

¹⁾ Op den rechtervleugel verlengd door de Imperial Light Horse. Verhaal van een officier der Transvaalsche artillerie, die gevangen gemaakt werd. (The Times History II, blz. 187).

zijn, dat de artillerie mede tot den aanval vooruitgaat, geeft de infanterie een niet te miskennen moreelen steun. In dit geval hadden de Engelsche batterijen de stelling der Boeren nog dichter moeten naderen; hare derde stelling, op 2200 yards, was te ver om de infanterie in de laatste perioden van het gevecht krachtig te steunen. Met het oog hierop mag wel vermeld worden, dat HAMILTON, bij het terugvloeien der Engelschen na KOCK's tegenaanval, zijn manschappen toeriep, dat de stukken hen te hulp snelden. ¹⁾

De te juister tijd ondernomen aanval van Majoor GORE met zijne beide eskadrons zette de kroon op het werk, door de infanterie en artillerie verricht. De snel invallende duisternis bewaarde de vluchtelingen voor algeheelen ondergang. De aanbidders van het geweer-, c. q. karabijnvuur „quand même” stellen hier wellicht de vraag, of de zelfde uitwerking niet verkregen ware, wanneer GORE zijne manschappen had laten afzitten en hunne vuurwapenen doen gebruiken. Het antwoord op deze vraag dunkt ons niet twijfelachtig. De indruk, welke door GORE'S aanval niet alleen op den vluchtenden vijand, maar ook op de geheele wereld gemaakt werd, zou nooit door vuur verkregen zijn geworden, en omgekeerd stellen wij de vraag, wat gebeurd zou zijn, als KOCK zijn retour-offensief verricht had met een vijftigtal ruiters, die op de zelfde wijze als hij, onverwacht te voorschijn komende, zich met het blanke wapen op de naar adem hijgende Engelschen gestort hadden? Het kan ons dus niet verwonderen, dat Generaal FRENCH, die zich gedurende den geheelen oorlog op schitterende wijze onderscheiden heeft, verklaart: „I would make the sword or lance always the principal weapon of the Hussar or Lancer, but I would take the greatest pains with his shooting and in his training. I consider that he can make a tremendous and most valuable use of his firearm, but I think that his main weapon of offence is his sword, and that he ought always to be taught so.” ²⁾ Kolonel HAIG stemt hiermede in en voegt er nog aan toe, dat de Boerengeneraal SMUTS hem verklaarde, dat het Engelsche legercommando eene groote fout beging, toen het de cavalerie hare blanke wapens ontnam. SMUTS gaf hem als de meening van de Boeren te kennen, dat zij, eenmaal eene stelling binnen de 200 yards genaderd zijnde, haar konden nemen wegens het onjuiste vuur der Engelschen, maar dat zij nooit zoo dicht zouden naderen, wanneer er kans bestond op eene cavalériefcharge met het blanke wapen. ³⁾

¹⁾ „IAN HAMILTON sprang forward, shouting wildly to his men, that the guns were coming up to help” (The Times History II, blz. 188).

²⁾ Blauwboeken II, blz. 306.

³⁾ Idem II, blz. 411. Het oordeel van FRENCH en HAIG staat in dezen lijnrecht tegenover dat van LORD ROBERTS, die de Engelsche cavalerie na den oorlog in bereden infanterie ging omzetten (Mil. Weekblad 1903, N°. 15). Echter schijnt men hiervan teruggekomen te zijn, blijkens eene mededeeling in Mil. Wochenblatt 1903, N°. 115.

GORE voerde zijn aanval uit met 1 eskadron lancers en 1 eskadron gardedragonders, welke geen lansen hebben. Het feit, dat in de verschillende berichten omtrent het gevecht bij Elandslaagte alleen wordt gesproken van de „charge der lancers”, terwijl de Boeren luide hun voornemen te kennen gaven, iederen lansier, die levend in hunne handen viel, te zullen ombrengen, pleit o. i. voor de groote moreele uitwerking van een lansaanval. ¹⁾ Het is van groot belang te vernemen, wat Majoor MARKIES VAN TULLIBARDINE, gedurende den oorlog commandant van de Scottish Horse, dienaangaande verklaart. Hij zegt o. a.: „I never saw the men do any harm with the swords at all, while the lances did do damage”. En elders: „I armed my 50 best Australians, by Colonel BENSON'S advice, with short lances. . . . we used them often, but we never used them into people, because the Boers put up their hands the moment they saw them”. ²⁾

*De terugtocht der Engelschen na hunne overwinningen
bij Dundee en Elandslaagte.*

Uit groote bezorgdheid voor Ladysmith ³⁾ liet WHITE de overwinnaars van Elandslaagte daarheen teruggaan. In den vroegen morgen van den 22sten October werd deze terugmarsch in groote wanorde en met achterlating van aanzienlijke hoeveelheden materieel, zelfs van een aantal krijgsgevangenen, volbracht.

In den namiddag van den 23sten werd Elandslaagte door eene afdeeling Vrijstaters bezet. Dit vernemende, begreep WHITE, dat YULE op zijn terugmarsch naar Ladysmith gevaar liep voor een flankaanval uit de richting van Elandslaagte; hij nam dus de volgende maatregelen:

In den morgen van den 24sten Oct. rukte hij uit met 4 bataljons infanterie, 2 regimenten cavalerie, Imperial Light Horse en Natal Mounted Volunteers, 2 veldbatterijen en 1 bergbatterij, om de aandacht van de Vrijstaters op den Jonono-kop en ten noorden van Rietfontein af te

¹⁾ In zijn werk „Oorlogs- en neutraliteitsrecht”, blz. 132, breekt Generaal DEN BEER POORTUGAEL den staf over het feit, dat gedurende de charge geen kwartier zou zijn verleend. Deze voorstelling is niet geheel juist: tal van gevangenen werden door de ruiters binnengebracht. Evenwel zegt AMERY o. i. zeer te recht: „But it must be clearly understood, that charging Cavalry are fully justified in not giving quarter to individuals. . . . unless the whole object of the charge is to be frustrated. Similarly the wounding of men several times over. . . . is a natural and almost inevitable feature of a cavalry charge”. WHITE vermeldt ook, dat Boeren bleven doorgaan tot de Engelschen hen binnen 20 yards genaderd waren, om daarna kwartier te vragen (The Times History II, blz. 191). De Engelsche cavalerie deed bij Elandslaagte niet anders dan CROMWELL'S Ironsides bij Naseby, niet anders dan elke andere cavalerie, die op een vluchtenden vijand wordt losgelaten.

²⁾ Blauwboeken II, blz. 462.

³⁾ WHITE'S chef van den staf, SIR A. HUNTER, die te Ladysmith was gebleven, terwijl de opperbevelhebber het gevecht bij Elandslaagte bijwoonde, telegrafeerde, dat de terugkomst der troepen te Ladysmith dringend geëischt werd.

leiden van hetgeen ze ten oosten van den spoorweg mochten vermoeden of waarnemen. De hoofdmacht der Vrijstaters was n.l. niet verder dan Besters gegaan, doch eene vooruitgeschoven afdeeling, ter sterkte van $\pm$ 1000 man, waarbij de toenmalige wd. Commandant DE WET, trachtte in voeling te komen met de uit het noorden verwacht wordende Transvaalsche commando's. ¹⁾ Tegen deze afdeeling voerde WHITE zijne beweging uit. 's Middags, toen hij in heliografische gemeenschap met YULE was gekomen, brak hij het gevecht af, daar hij zijn doel bereikt had, terwijl de Vrijstaters, die meenden, dat de Engelschen hadden aangevallen om hen te verdrijven, zeer tevreden waren, dat hun dit niet was gelukt. ²⁾ En zoo waren beide partijen voldaan, hetgeen niet dikwijls in den oorlog voorkomt.

Zooals wij vroeger gezien hebben, kwam YULE met zijne brigade in uitgeputten toestand den 26sten October te Ladysmith aan.

De overwinningen bij Dundee en bij Elandslaagte hadden dus, dank zij WHITE's overdreven bezorgdheid voor Ladysmith, geen verdere gevolgen. Na het doodelijk gewond raken van Generaal SYMONS, dien hij, al was het tegen zijn zin, te Dundee met bepaald offensieve bedoelingen gelaten had, dacht hij slechts aan eene spoedige verzameling van al zijne afdeelingen te Ladysmith, in plaats van onmiddellijk na de overwinning van Elandslaagte zich bij Glencoe met YULE's brigade te vereenigen, om daarna de hoofdmacht der Boeren onder JOUBERT, die toen zijn hoofdkwartier te Dannhauser had, aan te vallen. Dan had hij gebruik gemaakt van het moreele overwicht ³⁾, dat de twee eerste ernstige ontmoetingen van den veldtocht den overwinnenden Engelschen verschaft hadden, maar dat nu al heel spoedig verloren ging. Hij had troepen genoeg onder zijne bevelen om de belangrijke depotplaats Ladysmith van een voldoende sterk garnizoen te voorzien, vooral, wanneer hij de voorzorg gebruikt had de omliggende hoogten bijtijds door veldwerken te versterken. ⁴⁾ Eenmaal met JOUBERT afgerekend hebbende, zou hij PRINSLOO's Vrijstaters waarschijnlijk zonder veel moeite hebben kunnen teruggedrijven.

Het gevolg van een en ander was nu echter, dat JOUBERT zonder moeite alle Transvaalsche commando's onder zijne bevelen vereenigde en den 27sten October zich legerde ten noorden en ten oosten van Ladysmith, terwijl hij naar het westen voeling had met een paar Vrijstaatsche commando's, waarvan echter de hoofdmacht zuidwaarts marcheerde. Wel waren de Boeren over eene zeer uitgestrekte ruimte

¹⁾ Zie ook DE WET, blz. 8 vgg.

²⁾ Volgens DE WET (blz. 12) werd het gevecht ten 3 uur n.m. afgebroken.

³⁾ O. a. blijkende uit den diepen indruk, dien de tijdig betreffende het gevecht bij Elandslaagte te Pretoria maakte.

⁴⁾ Volgens WHITE's eigen verklaring werd den 16^{en} Oct. een plan tot versterking van Ladysmith ontworpen, terwijl hij reeds vóór het intreden van den oorlogstoestand in Natal was aangekomen. Het blijkt niet, dat vóór 30 Oct. krachtig aan de voorgenomen werken gearbeid is. (Blauwboeken II, blz. 144 vgg.)

verdeeld, maar hunne groote beweeglijkheid maakte dit mogelijk. In elk geval waren de kansen op eene overwinning voor de Engelschen veel minder gunstig dan eenige dagen te voren, toen ieder nog onder den indruk van de gevechten bij Dundee en Elandslaagte was en de Boeren zich nog niet strategisch vereenigd hadden. En wat gebeurt nu? Een nachtelijke aanval, die oogenschijnlijk veel succes beloofde en door IAN HAMILTON zou worden uitgevoerd op een der verspreid liggende Boerenbivak's, wordt afgelast; daarentegen besluit WHITE de Boeren op den 30sten October aan te vallen.

Mournful Monday.

Het gevecht bij de Modderspruit had een voor de Engelschen ongunstig verloop. Vijf bataljons en drie batterijen zouden den veronderstelden linkervleugel der Boeren aanvallen en marcheerden daartoe in den nacht af. Nadat de drie batterijen en twee bataljons „bij vergissing” van de colonne waren afgeraakt, werd het overblijvende bij het aanbreken van den dag door de Boeren onder LOUIS BOTHA op zeer ernstige wijze in de rechterflank beschoten. De gevechtsleiding bleek niet in staat te zijn, om, in verband met de onvoorziene gebeurtenissen, het gevecht in de juiste richting door te zetten en ten slotte gelastte WHITE den terugtocht, welke op voorbeeldige wijze door de artillerie gedekt werd. ¹⁾

De meeste aandacht verdient het lot van het detachement onder Kolonel CARLETON.

WHITE had het voornemen de gehoopte overwinning te voltooien door langs de Bell-Spruit in noordelijke richting bereden troepen te zenden, om den vluchtenden vijand den terugtocht af te snijden, enz. Ongeveer 11 KM. ten noorden van Ladysmith vernauwt zich het dal der Bell-Spruit tot een défilé, den zg. Nicholson's Nek, alwaar bovengenoemde beweging door een handvol Vrijstaters, die men in die richting vermoedde, allicht tot staan kon worden gebracht. Ten einde dit te beletten, tevens tot dekking van de linkerflank van het geheel, werd CARLETON opgedragen om zich met 6 compⁿ. Royal Irish Fusiliers (± 520 man), 5½ comp. Glo'sters (± 450 man) en de bergbatterij N°. 10 door een nachtmarsch in het bezit van dat punt te stellen ²⁾, zonder twijfel eene hoogst eigenaardige opdracht. Waaruit bleek b.v., dat CARLETON erin slagen zou het gewenschte punt te bezetten? Maar zelfs al neemt men aan, dat de nachtmarsch gelukt, dan blijft de toestand van het betrekkelijk zwakke detachement, op ongeveer elf KM. van de hoofdmacht, zonder cavalerie en in de onmiddellijke nabijheid van den vijand, buitengewoon gevaarlijk. En hoe kon op die wijze de linkerflank der hoofd-

¹⁾ Zeer van pas grepen een paar lange twaalfponders van de marine in het gevecht in. Met hun zwaar geschut, door ossen getrokken, hebben Boeren en Engelschen bewezen, dat men zich volstrekt niet behoeft te bepalen tot het gewone veldmaterieel.

²⁾ Zie ook het rapport van WHITE, opgenomen in: FOURNIER, La Guerre sud-africaine, tome 1er, IIe partie, blz. 51.

R. I. F. Royal Irish
Fusiliers.

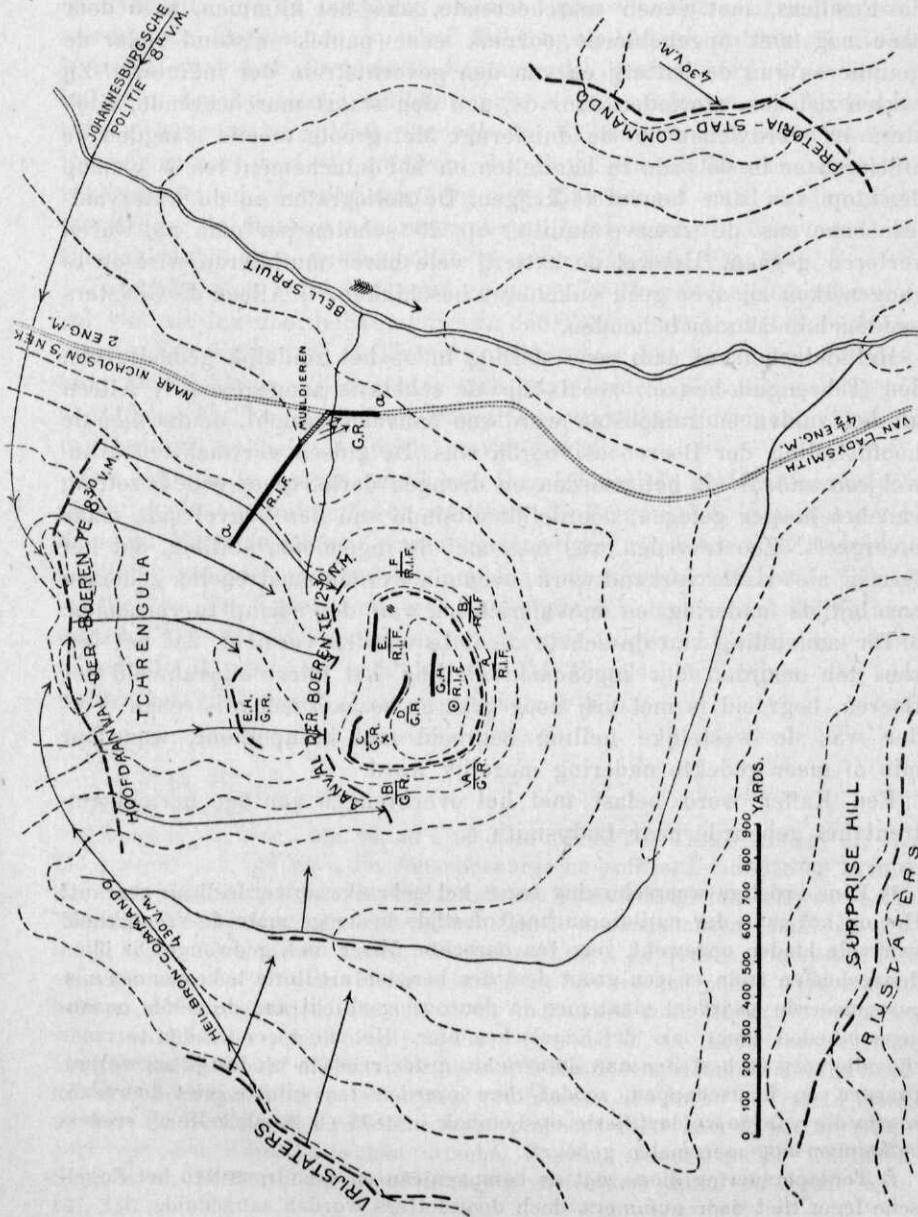
G. R. Gloucestershire R.

a. a. Marschcolonne op
het oogenblik, dat
de muldieren zich
lostrukken.

|| Maxim.

○ Plaats van Kolo-
nel CARLETON.

x Hier werd de witte
vlag opgestoken.

Het detachement van den Kolonel CARLETON op den 30sten October 1899.

macht worden gedekt? Bovendien is eene dergelijke inleiding van de vervolging op zijn zachtst genomen zeer voorbarig.

Den 29sten Oct., ten 11¹⁵ n.m., ging het detachement in de grootste stilte op weg. Vreezende zijne bestemming niet vóór zonsopgang te bereiken, besloot CARLETON den Tchrengula-heuvel te bezetten om, zoodra de gelegenheid daartoe gunstig scheen, naar Nicholson's Nek te gaan.

Het hoofd der colonne wendde derhalve halflinks en reeds waren de Fusiliers, met éénen marcheerende, aan het klimmen, toen door eene nog niet opgehelderde oorzaak eene paniek ontstond onder de muildieren van de batterij en van den gevechtstrein der infanterie. Zij rukten zich los, stormden door de, aan den staart marcheerende, Glo'sters en verdwenen in de duisternis. Met groote moeite slaagden de officieren er in de orde te herstellen en het detachement ten 3^u v.m. op den top van den heuvel te krijgen. De heliografen en de watervaatjes, benevens de reserve-munitie, op 20 schoten per man na, waren verloren gegaan. Hoewel de batterij vele harer muildieren wist op te vangen, kon zij over geen enkel stuk beschikken. 1) Alleen de Glo'sters hadden hun Maxim behouden.

Het detachement nam eene stelling in op het zuidelijk gedeelte van den Tchrengula-heuvel, zooals op de schets is aangegeven. 2) Alleen uit het zuiden en zuidoosten werd een aanval verwacht, omdat men de hoofdstelling der Boeren al voorbij was. De gidsen verwachtten evenwel een aanval uit het noorden en drongen derhalve op eene bezetting van het hooger gelegen, noordelijk uiteinde van den heuvel aan, maar tevergeefs. Zoo tevreden was men met de ingenomen stelling, dat het terrein niet nader verkend werd; evenmin werden maatregelen genomen om bijtijds nadering en aanvalsrichting van den vijand te vernemen.

Ter aanvulling van de schets dient te worden vermeld, dat het terrein ten noorden der ingenomen stelling, het latere aanvalsveld der Boeren, begroeid is met vrij hoog gras en bezaaid met rolsteen. Verder was de westelijke helling begroeid met kreupelhout, waardoor min of meer gedekte nadering mogelijk werd.

Een Kaffer werd belast met het overbrengen van een bericht omtrent het gebeurde naar Ladysmith.

1) Eene ernstige waarschuwing tegen het gebruik van verdeelbaar geschut! Het op hol gaan der muildieren heeft destijds in hooge mate de vroolijkheid van vele bladen opgewekt, zeer ten onrechte. Waar men gedwongen is bijna den geheelen trein en een groot deel der bereden artillerie te bespannen met gerequireerde paarden, staat men in den oorlog allicht aan de zelfde onaangenaamheden bloot, als de Engelschen hier. Het moet eene reden te meer zijn alle zorg te besteden aan de africhting der, reeds in vreedstijd aanwezige, paarden en manschappen, zoodat *deze* paarden ten minste niet doorgaan, zooals die van de veldartillerie op Lombok in 1894 en zooals zelfs bij vredes-oefeningen nog meermalen gebeurt.

2) Ter opheldering diene, dat de compagnieën en eskadrons van het Engelsche leger niet door nummers, doch door letters worden aangeduid.

Dat de Engelschen ongestoord de beschreven stelling konden innemen, moet toegeschreven worden aan eene laakbare nalatigheid eener Vrijstaatsche afdeeling, die den heuvel had moeten bezetten. ¹⁾

Bij het aanbreken van den dag vernamen de Vrijstaters, die zich ten westen van Nicholson's Nek bevonden, het geschutvuur van de Engelschen en de Transvalers bij de Modderspruit. Op verzoek van C. DE WET, vertrokken dadelijk $\pm$ 300 burgers onder Commandant STEENEKAMP in de richting, waarin men hoorde vuren, en zoo werden de Engelschen op den Tchengula-heuvel ontdekt. ²⁾ Reeds 's nachts was het Pretoria-stad-commando, gealarmeerd door het op hol gaan der Engelsche muildieren, in stelling gekomen op de door de schets aangegeven plaats, terwijl de Vrijstaters zich ontwikkelden tegenover het west- en zuidfront der Engelsche stelling en zelfs over zekeren afstand vooruitgingen. De eigenlijke aanval werd echter uitgevoerd door de mannen van STEENEKAMP, later versterkt door een detachement Johannesburgsche politie ³⁾ onder Kapitein VAN DAM.

Tegen 5^{u.} v.m. werd het vuur geopend. De Boeren begonnen den aanval van uit den noordelijken kop van den Tchengula-heuvel. Langzaam, maar zeker, kropen zij in kleine groepjes door het hooge gras van dekking tot dekking. Zij breidden zich naar beide zijden uit, zoodat het noordfront der Engelschen en vooral de vooruitgeschoven compagnieën van huis uit op beide vleugels omvat werden.

Om munitie te sparen, werd aan Engelsche zijde gelast alleen salvo's af te geven en uitsluitend, wanneer de Boeren zich in massa's vertoonden. Maar de Boeren waren verstandiger, zij lieten zich hoogstens in kleine groepjes zien en dan nog maar gedurende zeer korten tijd, zij overdekten de Engelschen met hunne projectielen, zoodat de weinige waarde van het salvovuur in het verspreide gevecht misschien nooit zoo duidelijk als hier gebleken is. De Engelschen schijnen dan ook weldra tot individueel vuur overgegaan te zijn.

¹⁾ DE WET, blz. 13.

²⁾ Idem, blz. 13.

³⁾ Volgens DE WET, blz. 16, 40 à 50 man sterk. The Times History II, blz. 245 spreekt van 400 man. De Johannesburgsche politie, infanterie en cavalerie, was geoefend volgens de Nederlandsche exercitiereglementen voor beide Wapens. Hoewel een politiekorps, achtten de commandanten „drill” noodzakelijk voor eene goede tucht, die dan ook niets te wenschen overliet. Het verschil met de burgers bleek meermalen: „When the police were told to hold a certain position, they held it, in marked contrast to the burghers who would hold a position only if they approved of the particular position; and the police would also stand its ground though the remainder of the force might run away. Whereas a burgher commander had to be in rear to bring up his men, the police officers always preceded their men in battle” (Rapport van den Amerikaanschen attaché, Kapitein REICHMANN. N°. XXXIII. Reports on Military Operations in South Africa and China. July 1901, blzn. 137, 146 en 147).

Ongeveer ten 8³⁰ v. m. werd het duidelijk, dat de hoofdaanval der Boeren uit het noorden kwam. Toch deden de Engelschen niets om het noordfront te versterken; in de aanvankelijke verdeling van de troepen over de stelling werd geen verandering gebracht, hoewel de drie andere fronten slechts op grooten afstand werden beschoten en eene reserve beschikbaar was.

Ongeveer ten 11³⁰ v. m. ontruimden de twee vooruitgeschoven compagnieën hare stelling onder groote verliezen aan dooden, gewonden en krijgsgevangenen. Eenigen tijd later ging de E comp. Fusiliers ook terug, weldra gevolgd door de C comp. Glo'sters, waar de indruk der omvatting zich sterk deed gevoelen. De manschappen dekten zich, waar zij konden; een zeer klein gedeelte verzamelde zich aan den voet van het kopje, waar de D comp. Glo'sters stond, die zij echter door den vorm van het terrein niet konden zien. Zij meenden, dat het detachement terugtrok en dat zij dien terugtocht moesten dekken, hetgeen wijst op op eene alles behalve krachtige ondersteuning door die compagnie. Maar dan hadden zij ook tot het uiterste moeten stand houden en zoo lang nog één geweer en één patroon beschikbaar was, de witte vlag niet mogen opsteken, zooals ten 1¹⁵ n. m. gebeurde.

De witte vlag werd bij de D comp. gezien; in plaats, dat de daar bevelvoerende officier haar dadelijk liet neerhalen, in elk geval er zich niet om bekommerde, deed hij het vuur staken en meldde een en ander aan CARLETON, die na eene korte discussie ophouden met vuren liet blazen. Zoo eindigde het gevecht met de overgave van de Engelschen aan de Boeren. De lijdelijke houding van CARLETON trekt wel de aandacht: de witte vlag werd niet op zijn last opgestoken, doch door eene kleine verloren afdeeling, welke meende geheel alleen te zijn. Hij berustte daarin, hoewel hij nog bijna geheel frissche manschappen met voldoende munitie beschikbaar had. Het bericht van de overgave werd daar lang niet vriendelijk ontvangen.

De verliezen der Engelschen bedroegen 184 dooden en gewonden; op eene totale sterkte van $\pm$ 970 man infie. niet buitensporig veel; echter waren in de verwarring bij het op hol gaan der muilieren vele manschappen van de colonne afgeraakt. Ook waren de Fusiliers nog niet geheel bekomen van de doorgestane vermoeienissen na het gevecht bij Dundee en had de nachtmarsch de krachten van een groot deel hunner uitgeput, zoodat velen gedurende het gevecht rustig lagen te slapen, niettegenstaande het hevige vuur. Ook was CARLETON niet zeker meer van de reserve, de G en H comp. Fusiliers, waaronder eenige oogeblikken te voren eene paniek geheerscht had. Toch krijgt men bij lezing van het verhaal niet den indruk, dat alle middelen ter verdediging waren uitgeput. Munitie b.v. was nog voorhanden, want de Boeren maakten o. a. 20 kisten patronen buit. ¹⁾ Al had CARLETON meer dan een uur te voren de hoofdmacht op Ladysmith zien terugtrekken, dan

¹⁾ DE WET, blz. 18.

behoefde hij daarom nog niet aan ondersteuning uit die richting te wanhopen. Hij kon niet vermoeden, dat de Opperbevelhebber, in het volle vertrouwen op het weerstandsvermogen eener Engelsche afdeeling, rekende op een stand houden tot het invallen der duisternis, waarvan zij dan wel gebruik zou maken om terug te trekken. Immers, tusschen 6 en 7^{u.} v.m. had WHITE bericht van het op hol gaan der muil dieren ontvangen; toen hij later CARLETON terug wilde doen gaan, bleek de verbinding geheel verbroken en men kan niet aannemen, dat iemand, als de verdediger van Ladysmith, CARLETON moedwillig in den steek zou gelaten hebben. Te recht kan men hier, zooals meermalen gedurende den oorlog, spreken van overschatting van eigen kracht, een verschijnsel, dat echter weldadig aandoet tegenover het gemis aan zelfvertrouwen en de neiging tot „aftuigen”, welke ten onzent mode schijnen te worden.

De geringe verliezen der Boeren, 4 dooden en 5 gewonden ¹⁾, moeten toegeschreven worden aan de slechte vuurleiding en vuurdiscipline der Engelschen en aan het voorzichtig voorwaarts gaan der Boeren. Ongeveer vier uren gebruikten zij tot het doorloopen van nog geen 700 M., terwijl dekkingen toch niet ontbraken. Het aantal ongewonde Boeren, die achterbleven, is al heel groot; DE WET berekent, dat de aanval door niet meer dan 200 man is uitgevoerd, doch begonnen werd door $\pm$ 360 man. Eene ernstige waarschuwing voor de aanhangers der z.g. Boerentactiek!

De boven reeds genoemde verliezen der Engelschen zijn, in verhouding tot die der Boeren, bijzonder groot. De Engelschen hadden bij het inrichten hunner stelling niet gerekend op een aanval uit het noorden; de dekkingen op het noordfront zullen dus wel veel te wenschen overgelaten hebben. Ook schijnen die dekkingen van rolsteenen al op grooten afstand goed zichtbaar geweest te zijn. Zij werden door de Boeren onder zulk een hevig vuur gehouden, dat het zeer gevaarlijk was er over te schieten en b.v. de D comp. Glo'sters klaarblijkelijk al heel weinig gevraagd heeft. Bovendien miste de omvatting van het geheele noordfront, waardoor ten slotte alle Engelsche afdeelingen onder hevig concentrisch vuur kwamen, hare uitwerking niet. Daarop waren de dekkingen niet ingericht.

Wel mochten de Engelschen dezen 30sten October „Mournful Monday” noemen; het was een ware ongeluksdag. ²⁾

(Wordt vervolgd.)

¹⁾ DE WET, blz. 16.

²⁾ Eene commissie van onderzoek sprak Kolonel CARLETON vrij van alle schuld, doch veroordeelde het gedrag van den Kapitein DUNCAN, die de witte vlag opstak. (Zie Blauwboeken, Bijlage N°. 55, blz. 403 vgg.)

Nederland en België.

DOOR

F. E. M. DIEKHOF.

Eerste-Luitenant der Veldartillerie.

I.

Algemeene beschouwingen.

Het congres van Weenen, na den val van NAPOLEON bijeengeroepen, om het, tot in zijne grondslagen, geschokte Europa wederom de noodige rust te verschaffen, zag zich geplaatst voor de moeilijke taak, om de erfenis van NAPOLEON onder de rechthebbenden te verdeelen. Bij deze verdeling nu, werden door het congres voornamelijk twee zaken in het oog gehouden: de belooning van hen, die den strijd tegen NAPOLEON tot een goed einde hadden gebracht, en het vormen van een geheel van krachtige Rijken, die in staat zouden zijn weerstand te bieden aan elke rustverstoring van Fransche zijde. De Mogendheden, die zich voortdurend verzet hadden tegen de willekeurige wijze, waarop NAPOLEON ten opzichte van de belangen der volkeren bij het vormen van zijne vazalstaaten te werk ging, bekommerden zich ook al heel weinig om de neigingen en de wenschen der verschillende volkeren en hielden alleen hun eigenbelang of, in het algemeen, het dynastieke belang in het oog.

Op die wijze werd ook het Koninkrijk der Nederlanden gevormd. Wat misschien door den tijd, na verloop van jaren tot stand gekomen zou zijn, als België en Nederland zich vrij en onafhankelijk naast elkander hadden kunnen ontwikkelen, werd nu op één dag met ééne pennestreek verricht. Het belang der groote Mogendheden eischte op Frankrijk's noordgrens eene sterke wapenplaats, voor het geval dit Rijk zich opnieuw aan rustverstoringen mocht schuldig maken, en die wapenplaats meende men gevonden te hebben in het Koninkrijk der Vereenigde Nederlanden. „Ce qui doit surtout inquiéter la France, c'est ce nouveau royaume des Pays-Bas, bastion formidable, qui prend si bien en flanc toute invasion, que la France pourrait projeter sur l'Allemagne et qui, en même temps, sert de tête de pont pour votre passage par mer”, zoo schreef men van Duitsche zijde aan Engeland. De plaatsen, waar vestingen tegen Frankrijk moesten opgericht worden, werden door den Hertog van Wellington bepaald, een geheim verdrag gaf aan, welke vestingen in geval van oorlog door Engeland en welke door Pruisen

bezet zouden worden; het geld, voor deze versterkingen benoodigd, werd ten deele door Engeland verschaft.

In naam vrij en onafhankelijk, inderdaad een hulpwerktuig in handen der groote Mogendheden, trad het Koninkrijk der Nederlanden in de rij der Staten in. Spoedig bleek echter al, dat de plotselinge vereeniging der Noord- en Zuid-Nederlanders niet leidde tot eene innige verbinding en de hoop der Mogendheden, dat zich aan de noordgrens van Frankrijk een krachtige Staat zou vormen, werd niet bewaarheid. De twee volken, die gedurende drie eeuwen gescheiden van elkander hadden geleefd en daardoor in menig opzicht verschillen aanboden in karakter en neigingen, waren niet in eens geschikt voor eene duurzame en innige verbintenis.

In 1830 waren de Mogendheden, waarbij zich toen ook Frankrijk deed gelden, genoodzaakt het werk van 1815 af te breken; Nederland kreeg zijne oude grenzen terug, België werd een onafhankelijke, maar tevens neutrale Staat.

Vrij, onafhankelijk van elkander, niet meer gehinderd door onderlinge, binnenlandsche, twisten, zijn de beide volken stadig op den weg der ontwikkeling voortgeschreden. De vijandschap, door de scheiding van 1830 ontstaan, is langzamerhand verdwenen en heeft plaats gemaakt voor vriendschap en wederzijdsche waardeering. Het Belgische volk, dat eeuwen lang gezocht heeft onder vreemde opperheerschappij, dat volk, waarvan men nog in 1830 de levensvatbaarheid in twijfel trok, heeft getoond die levenskracht wel degelijk te bezitten en heeft zich onder de Europeesche Staten eene eervolle plaats veroverd. Nederland, dat zijn tijdperken van diep verval gekend en ook onder den druk van vreemde heerschappij geleden had, voelde zijne nationaliteit herleven en is in een voortdurend stijgenden bloei begrepen.

Materieelen invloed hebben zij door hunne geringe vlakke-uitgebreidheid onder de Staten van Europa nooit kunnen uitoefenen, doch in moreelen zin hebben beide Staten dikwijls voorbeelden gegeven en staan zij aan de spits der beschaafde natiën. Hun wensch bepaalt zich dan ook tot het rustig voortschrijden op den ingeslagen weg, het ontwikkelen van hunne beschaving, industrie en handel. En heeft ook al meer dan éene groote Mogendheid begeerige blikken geslagen naar deze nijvere landen en hunne bezittingen, de innerlijke kracht van beide Rijken en het beleid hunner staatslieden hebben die gevaren steeds weten af te wenden. Naast de werken des vredes hebben zij tevens hunne oorlogskracht niet vergeten, met hun stijgenden bloei, met de ontwikkeling van hun handel en nijverheid, hebben zij hunne weerkracht uitgebreid en vormen zij op het oogenblik eene macht, waarmede elke groote Mogendheid rekening moet houden.

Men kan het niet anders dan eene goede gedachte noemen, dat Nederland en België hunne aandacht voortdurend op hunne weerkracht gevestigd houden, want, zelfs al moge men eenig vertrouwen stellen in de ontwikkeling van het beginsel van ontwapening en algemeenen we-

reldvrede, zoo kunnen toch uit den staatkundigen toestand van Europa elk oogenblik tal van gevaren ontstaan, die het leven der beide Staten ernstig zouden kunnen bedreigen.

Niet gemakkelijk zal België de jaren vóór 1870 vergeten, toen NAPOLEON III begeerige blikken op de Belgische gewesten sloeg en door hem allicht Nederland als compensatie aan eene andere Mogendheid zou zijn aangeboden. Nog altijd bieden België en het Zuiden van Nederland schoone doorgangswegen voor Duitsche en Fransche legers. In een oorlog tusschen Duitschland en Engeland of Engeland en Rusland zijn de havens aan de Noordzee welkome rustpunten voor de strijdende vloten. Mag men het eventueele Fransch-Engelsch-Italiaansche verbond eenmaal tegen den ouden Driekeizerbond zien front maken, dan liggen tusschen deze twee geweldige massa's Nederland en België in het middelpunt. Doch er is meer! De uitgebreide handelsbeweging onzer dagen, waarbij alle groote Mogendheden in koortsachtigen wedloop elkander trachten voorbij te streven, maakt het den kleinen Staten niet gemakkelijk ook op hunne beurt de noodige voordeelen te erlangen. Hebben zij deze echter eenmaal verkregen, dan moeten zij hun uiterste best doen om het gewonnen standpunt te behouden en uit te breiden, zonder door ernstige verwikkelingen bedreigd te worden. Zoo moet Nederland zijne uiterste krachten inspannen om het standpunt in zijne koloniën te behouden en te verbeteren. België, dat uit het Congo-gebied schoone vruchten geplukt heeft, moet reeds tegen aanvallen op zijn beleid zich verweren; aanvallen, waarvan in werkelijkheid het doel slechts is de handelsvoordeelen op eene groote Mogendheid over te brengen.

Menigeen, beducht voor de gevaren, die ons land omzweven, en het voorbeeld voor oogen hebbende van de rampen, die Spanje en de Zuid-Afrikaansche Republieken troffen, trekt de duurzaamheid van ons volksbestaan in twijfel en tracht hulp te zoeken bij de eene of andere groote Mogendheid.

Toch mogen wij, al hebben de bovengenoemde landen het onderspit gedolven, niet zonder voorbehoud een besluit trekken, ten opzichte van hetgeen ons te wachten staat. Wanneer Spanje niet door innerlijke zwakte en verdeeldheid zijn staatkundig leven bedorven had, wanneer het zijne weermacht goed verzorgd had, wanneer het door een behoorlijk bestuur zijner koloniën zich de toewijding zijner onderhoorigen had weten te verwerven, dan had Amerika zich nog wel eens tweemaal bedacht, alvorens het zijne hand naar den, nu zoo gemakkelijk veroverden, buit uitstak. In stede van uit den oorlog tusschen Spanje en Noord-Amerika eene les van kleinmoedigheid te trekken, kan men daaruit leeren, dat met geringe middelen, mits goed verzorgd en door een krachtigen geest geleid, veel kan bereikt worden.

Ook bij de Zuid-Afrikaansche Republieken waren gebreken aan te wijzen. Hoe dapper, hoe heldhaftig de weerstand ook geweest zij, aan staatsinstellingen en aan weermacht kleefden grove fouten, n.l. de nijd en de tweedracht der burgers, die vooral in het begin van den

oorlog de bewegingen verlamd en de overwinningen tot een negatief resultaat gemaakt hebben.

Al behoeft men dus, op grond van het bovenstaande, de toekomst niet te donker in te zien, toch wendt menigeen zijn blikken naar de eene of andere groote Mogendheid, ten einde daar afdoende hulp en steun te vinden. Inzonderheid worden de oogen gericht naar Duitschland, van welke zijde ons reeds verschillende, verlokkende, aanbiedingen zijn gedaan.

De Luitenant-Generaal DEN BEER POORTUGAEL heeft in zijn geschrift: „Professor de LOUTER'S Nationale Plicht en een verbond tusschen Nederland en België” op die aansluiting met Duitschland afdoende critiek geleverd. Daartegen hebben vroeger reeds meerderen gewaarschuwd, o. a. AMPHORA MAJOR in zijn schrijven: „Bij Duitschland geannexeerd” en Mr. G. W. VREEDE in zijne voordracht: „Hoe de gevaren in en buiten Europa van Nederland af te wenden?” Te recht wijst de laatste op omstandige wijze op tijdstippen in onze geschiedenis, waaruit ten duidelijkste blijkt, hoeveel schade en nadeel het samengaan met groote Mogendheden ons land berokkend heeft. Even goed als wij het herstel onzer onafhankelijkheid in 1813 duur hebben moeten betalen, o. a. met den afstand van de Kaap de Goede Hoop, een afstand, die men niet genoeg betreuren kan, evenzoo zou eene toekomstige hulp ons weder eene aanzienlijke opoffering kosten.

Het denkbeeld van een verbond van de kleine Staten in Europa moge uit een moreel oogpunt zeer schoon zijn, materieelen steun kunnen wij er niet van verwachten. Daarvoor zijn zij te ver van elkander verwijderd en hebben zij dikwijls, in vergelijking met Nederland en België, te weinig kracht. Bovendien zijn er onder die Staten enkele, die onder den druk van groote Mogendheden niet zelfstandig vermogen te handelen.

In de „Revue des deux Mondes” bespreekt F. MARTENS de eigen neutralisatie der kleine Staten. Voor Nederland is deze eeuwigdurende neutralisatie volstrekt onuitvoerbaar door de groote belangen, die het in alle wereldeelen heeft, en door de steeds toenemende relatiën, die het alom aanknoopt. Waar België op het oogenblik door zijne neutraliteit zich belemmerd gevoelt in het voldoende uitbreiden van zijn invloed, is het zeker voor Nederland niet geraden zich dien dwang op te leggen. Het zou thans gelijk staan met het zichzelf geven van een bewijs van staatkundig onvermogen. Zulk eene politiek kan goed zijn voor Monaco of Andorra, maar niet voor een land, dat tot de eerste koloniale Mogendheden behoort.

Moge men uit bovenstaande beschouwingen afleiden, dat isolement, gesteund door eigen kracht, voor ons land aan te bevelen zij, de verschillende gemeenschappelijke belangen, die Nederland met België verbinden, maken het overwegen van eene nauwere aaneensluiting tusschen beide landen van bijzonder gewicht. Van Belgische zijde is ook de wensch naar meerdere aaneensluiting geuit en een echo hiervan kan men vinden,

in hetgeen EMILE BANNING schreef, naar aanleiding van het bezoek van den Koning der Belgen te Amsterdam in 1883:

„Quand en 1880 la Belgique célébra le cinquantenaire de son indépendance, nombre de Hollandais s'y associèrent de tout coeur, il n'y avait plus de part ni d'autre, un atome de rancune dans tous les âmes. Les sentiments étaient d'accord avec les intérêts, les idées comme les institutions étaient entrées insensiblement dans un cadre uniforme. A une union stérile avait succédé l'harmonie féconde de deux Etats se complétant mutuellement, découvrant dans leur association des ressources inattendues, des garanties précieuses. Il manquait à cette situation pour lui faire produire toutes ses fruits une affirmation publique et éclatante. La généreuse initiative des deux souverains vient de la lui donner. La journée du 18 Octobre laissera des traces profondes, quand elle aura eu son écho à Bruxelles, il y aura plus qu'un traité d'alliance entre les deux peuples, il y aura une communauté morale de dix millions d'hommes, qu'aucun intérêt majeur ne divise, que les plus graves intérêts tendent de plus en plus à rapprocher.”

In het boven aangehaalde geschrift van den Luitenant-Generaal DEN BEER POORTUGAEL worden meerdere Belgische autoriteiten aangehaald, die de wenschelijkheid van de aaneensluiting hebben betoogd, terwijl van Nederlandsche zijde o.a. Mr. G. W. A. VREEDE in 1874 daaromtrent eene voordracht heeft gehouden en de, toenmalige, Luitenant-Kolonel der Genie van het Oost-Indische Leger VAN ZUYLEN in de vergadering van Krijgswetenschap van 23 April 1879 de wenschelijkheid daarvan heeft betoogd.

Niet alleen hebben beide landen groot belang bij het voortbestaan van den tegenwoordigen toestand, die in alle opzichten gunstig kan genoemd worden, zoodat zij bij een protectoraat van, of eene aansluiting bij eene groote Mogendheid onmogelijk in eene gunstiger conditie kunnen komen, maar ook is de aansluiting van gewicht, omdat, bij vernietiging van het zelfstandig voortbestaan van het eene land, ook de levenskracht van het andere een gevoeligen knak ontvangt, zoo niet gebroken wordt.

De geheele Nieuwe Geschiedenis levert het bewijs voor het belang, dat Nederland bezit bij een zelfstandig voortbestaan van België. Al het streven onzer staatslieden was steeds op het behoud der zwakke soevereiniteit van Spanje en Oostenrijk over de Zuidelijke Nederlanden gericht, het geheele doel hunner staatkunde was te verhinderen, dat België in handen van een machtigen nabuur viel.

Toen dan ook op het laatst der 18^e eeuw Frankrijk meester werd over België, was tevens aan onze onafhankelijkheid de doodelijke slag toegebracht. Alhoewel Nederland nog tot 1810 in naam onafhankelijk is gebleven, is toch de herinnering aan de lijdensgeschiedenis van die dagen, waarin wij goed en bloed ten voordeele van de Franschen ten offer brachten, nog bitter genoeg, om ons aan te manen, alle krachten in te spannen, om eene herhaling van die gebeurtenissen te voorkomen.

Langzamerhand is toen ons zelfstandig volksbestaan door den Franschen Staat opgeslorpt. De uitweg langs de Schelde voor Antwerpen, de inbezitname van Staats-Vlaanderen en Vlissingen, daarna het inlijven van Zeeland en Brabant, waarbij Maastricht en Venlo reeds waren voorgegaan, om ten slotte te komen tot de geheele inbezitneming van ons land, dat is de geschiedenis van Nederland in die dagen; eene geschiedenis, die zich onfeilbaar zal herhalen, als België in handen van eene groote Mogendheid valt.

Men moge tegen dit verlies van onze onafhankelijkheid de hulp van eene derde Mogendheid inroepen, alvorens dit te doen, is het goed zich te herinneren, wat BLÜCHER in 1815 tot het Belgische volk zeide, naar aanleiding van eene klacht over den zwaren druk der militaire bezetting: „Vous avez eu beaucoup à souffrir de l'irrégularité, qui régnait dans le service des vivres; vous avez souffert avec patience les réquisitions dont il était impossible, que vous fussiez libres. J'ai été vivement touché de votre situation; mais il n'était pas en mon pouvoir de l'améliorer. Au moment du danger, vous nous appelâtes à votre secours et ce n'est pas notre faute, si la lutte n'a pas commencé plus tôt. La présence de nos troupes a dû être à charge à vos contrées; nous avons payé de notre sang le tribut de la reconnaissance.”

Duizendmaal beter is het, met België samen den indringer buiten de Nederlandsche gewesten te houden, dan deze schoone landen opnieuw te maken tot eene kampplaats voor najverige Mogendheden.

Omgekeerd is het zelfstandig leven van Nederland een vereischte voor de rustige ontwikkeling en de onafhankelijkheid van België.

Door het bezit van de havens van Vlissingen, Rotterdam en Amsterdam en de aanvoerwegen, die van uit het hart van Europa naar die havens loopen, wordt den handel van België eene doodende concurrentie aangedaan door de groote Mogendheid, die zich van Nederland heeft meester gemaakt. De waarde en de kracht der verdedigingswerken in België, bij de totstandkoming waarvan gerekend is, zooda niet op de medewerking, dan toch op de onzijdigheid van Nederland, verminderen aanzienlijk. De waarde der Maaslinie wordt door het bezit van Maastricht te niet gedaan; Antwerpen, in de nabijheid der grenzen van eene groote Mogendheid liggende, wordt op eene gevaarlijke wijze bedreigd. Gedrongen tusschen groote Mogendheden, zijn eenige uitweg naar zee in handen van een machtigen Staat, zou de staatkundige rol van België, zelfs indien het zijne onafhankelijkheid behield, zich bepalen tot het leven van een bufferstaat.

Hoe weinig aantrekkelijkheid die rol bezit, bewijst o.a. de geschiedenis van Afghanistan en Siam en zij is ook niet vereenigbaar met de neiging tot ontwikkeling, die het Belgische volk bezit.

Blijkt uit het vorenstaande reeds, hoe groot en innig het belang is, dat beide landen hebben bij het voortbestaan van hunne wederzijdsche onafhankelijkheid, van nog meer gewicht wordt de verhouding tusschen Nederland en België, wanneer wij de vaart op de Schelde in oorlogstijd

beschouwen. De internationale verhoudingen ten aanzien van de vaart op die rivier in tijd van vrede zijn op behoorlijke wijze geregeld, doch in geval van oorlog wordt de regeling dier verhouding lastig, en dit te meer, omdat op dat punt in het geheel geen eenstemmigheid bestaat. Tevens moet men bij de hedendaagsche beschouwingen rekening houden met het opluikende streven van den Belgischen Staat, om zich te voorzien van eene oorlogsmarine. Lezenswaardig is op dit punt het geschrift van den officier der Belgische artillerie G. LECOINTE: „La création d'une marine nationale belge”. Wil hij eensdeels de marine hoofdzakelijk bezigen om medewerking te verleenen bij het verdedigen van de Schelde en hare oevers, anderdeels wil hij haar ook doen dienen als opleidingsschool voor eene toekomstige nationale koopvaardijvloot. Al zal dus de toekomstige Belgische vloot, volgens bovengenoemd geschrift, niet bestemd zijn om den vijand in open zee te bevechten, bij het bespreken der internationale verhoudingen op de Schelde in tijd van oorlog, zal men rekening dienen te houden met het verschijnen van Belgische oorlogsvaartuigen op die rivier. In de „Revue de droit international” van 1903, n°. 5, behandelt de heer M. NĪS in zijn opstel „Les Fleuves internationaux traversant plusieurs territoires” deze aan gelegenheid. Hij komt tot de slotsom, dat de Schelde, in geval van oorlog tusschen België en eene derde Mogendheid, moet gesloten worden door Nederland voor die Mogendheid, terwijl de Belgische oorlogsschepen de vrije vaart behouden.

Tegenover deze opvatting staat de meening van den Heer ROOSEBOOM, die in de vergadering van de „Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap” van 23 April 1879 door hem verdedigd werd, en volgens welke Nederland geen recht heeft de doorvaart aan oorlogsschepen te verbieden en dus aan beide partijen de vrije vaart moet toestaan, terwijl door anderen weder de meening wordt voorgestaan, dat Nederland in elk opzicht de vaart voor oorlogsschepen van beide partijen moet verbieden.

Het bestaan dezer verschillende meeningen doet reeds blijken, in welke moeilijke positie Nederland, in geval van oorlog tusschen België en eene andere Mogendheid, kan gebracht worden. Want sluiten wij de Schelde voor beide Mogendheden af, dan zou, volgens de meening van NĪS, Nederland eene vijandige daad tegenover België verrichten en de verdediging en approviandeering van Antwerpen aanzienlijk benadeelen, inzonderheid indien Antwerpen aan de landzijde was ingesloten. Geven wij aan België de vrije vaart en verbieden wij deze aan de derde Mogendheid, dan zou de practijk van den oorlog spoedig medebrengen, dat deze laatste een aanval deed op Vlissingen en zich trachtte meester te maken van de Schelde, waardoor Nederland vanzelf in den oorlog betrokken zou worden. Staan wij aan beiden de vrije vaart toe, dan staat dit gelijk met het opgeven der Nederlandsche souvereiniteit over de Schelde; de verwickelingen, welke dan ontstaan kunnen, zijn van dien aard, dat wij de toestand op die rivier niet meer zullen kunnen beheerschen, inzonderheid als België het voornemen, om de vesting Antwerpen uit te breiden, verwezenlijkt.

In het plan van den Generaal BRIALMONT van 1901 wordt voorgesteld forten aan de Schelde te bouwen ter hoogte van Berendrecht. Deze forten zouden 4 à 5 KM. van de Hollandsche grens verwijderd zijn; laat men nu vijandelijke oorlogsschepen op de Schelde toe, dan zou het vuur der Belgische forten, op die schepen gericht, zelfs nadat zij het Belgische gedeelte der Schelde waren opgevaren, toch nog veel kans hebben het Nederlandsche grondgebied te treffen. België zou daardoor ten opzichte van ons eene oorlogsgedaan verrichten; ons beklag daaromtrent zou ons vermoedelijk het antwoord doen toevoegen, dat wij de vruchten van onze eigen handelingen plukten. In verband met bovengenoemde uitbreiding der Stelling van Antwerpen behoudt België, zoolang de genoemde forten bij Berendrecht niet genomen zijn, de vaart op de Schelde naar de Nederlandsche grenzen. Uithongering der Stelling is dus niet mogelijk, ten ware wij de vaart afsluiten; doen wij dit echter niet, dan bestaat er groot gevaar, dat de aanvaller zich niet stoort aan de door ons aangenomen onzijdigheid en de Schelde op Nederlandsch gebied afsluit; iets, wat ons wederom in den oorlog medesleept.

Eenzoo geraken wij in eene lastige positie, wanneer wij niet mede waken tegen eene schending der onzijdigheid van België door de eene of andere oorlogvoerende Mogendheid. Wordt bijvoorbeeld de onzijdigheid van België door Duitschland of Frankrijk geschonden, terwijl Engeland België te hulp wil komen, dan staan wij voor een moeilijk vraagstuk. Laten wij Engeland met zijne troepen de Schelde opvaren, dan haalt ons dit een oorlog met Duitschland of Frankrijk op den hals; sluiten wij voor Engeland de Schelde af, dan loopt men veel kans, dat Engeland de vaart zal forceeren. Oneindig veel beter schijnt het ons dan ook toe, van den beginne af aan elken aanval op België of elke schending van Belgisch grondgebied te beschouwen als een aanval, op ons gericht, en dus de Schelde te sluiten voor een ieder, die er niet met gemeen overleg van Nederland en België wordt toegelaten.

Trouwens bij eene eventueele schending der Belgische onzijdigheid, loopt ook het Nederlandsche grondgebied groot gevaar van door vreemde troepen betreden te worden. Voor dengene, die het Belgische grondgebied betreedt, met het doel zich een doortocht te banen naar Parijs of naar Berlijn, is het bezit van de Maaslinie verplichtend. Nu België door het versterken van Luik en Namen deze inbezitname zeer moeilijk heeft gemaakt, bestaat er veel kans, dat Maastricht en Roermond als overgangspunten gekozen worden. Om aan deze eventualiteit te ontkomen, moet Nederland van te voren in overleg met België zijne gedragslijn vaststellen. Een aanvaller, die weet, dat hij komt te staan tegenover het vereenigde Belgisch-Nederlandsche leger, dat met de legeruitbreiding in beide landen langzamerhand klimt tot eene getalsterkte van 200,000 man en waarachter zich nog eene talrijke reserve vormt, zal er niet licht toe overgaan, zich aan eene schending van de onzijdigheid der beide landen te wagen. Deze handelwijze, het vereenigd optreden, schijnt

ons beter toe, dan het afwachten der gebeurtenissen, waarbij men misschien een weg vindt om aan de deelname aan den oorlog te ontsnappen. Het zou dan echter wel eens kunnen gebeuren, dat wij in den oorlog betrokken werden in eene richting, die in het geheel niet met onze belangen strookte. Stellen wij ons vóór den oorlog partij met België voor eene algeheele onzijdigheid van beide Staten, dan behouden wij onze vrijheid van handelen en grijpen wij, bij eene eventueele schending, steeds in in de richting, die wijzelf gekozen hebben.

Volgens latere geschriften (men zie hiervoor het werk van E. LUZEUX: „Plateau de Langres, Faucelles et Haute Saône, essai de géographie militaire”, o.a. beoordeeld in het Militär Wochenblatt 1903, n°. 141) is bij een eventueelen oorlog tusschen Duitschland en Frankrijk, eene schending der onzijdigheid van België en Nederland niet zoozeer te verwachten, eerder zou Zwitserland dat lot moeten treffen. Hoe het ook zij, het verloop van een oorlog is van te voren met zekerheid nooit na te gaan. Bij een oorlog, welke gevoerd wordt tusschen Rijken, die op onze grenzen zijn gelegen, moeten wij steeds op onze hoede zijn. De gebeurtenissen in en om Sedan, de bevelen, die toen bij de beide strijdende legers zijn overwogen of gegeven, leveren daarvoor een sprekend voorbeeld.

Blijkt uit de voorgaande beschouwingen ten duidelijkste het innige belang, dat beide landen verbindt, en zou het op dien grond aan te bevelen zijn weder te komen tot een toestand, die gelijkt op dien vóór 1830, zij het dan ook in een anderen vorm, bij de scheiding van Nederland en België is dit laatste land in eene bijzondere positie geplaatst: het is n.l. voor altijd onzijdig verklaard. Deze onzijdigheid brengt voor België verplichtingen mede, waartoe in de eerste plaats behoort, dat het zich niet mag mengen in geschillen, die tusschen twee andere Mogendheden bestaan. Hierdoor zou dus Nederland wel België kunnen ondersteunen, daarentegen zou België niet kunnen ingrijpen, wanneer Nederland met eene andere Mogendheid in conflict kwam; een wederzijdsch samengaan zou dus slechts op beperkte wijze mogelijk zijn.

Evenwel dient men bij de beschouwing van deze onzijdigheid het oog gevestigd te houden op de wijze, waarop deze ontstaan is, en moet men zich bovendien afvragen, of zij nog aan België de voordeelen biedt, die het in de eerste jaren van zijn bestaan daarvan genoten heeft. Terwijl toch, in 1830 de nieuw opgerichte Staat door velen werd beschouwd als zeer wankelend te zijn en men het Belgische volk niet geschikt achtte zichzelf te regeeren, vormt het tegenwoordige België een Staat, die allen eerbied inboezemt en ook buiten zijn grenzen voortdurend in invloed toeneemt. De Congostaat, de verschillende ondernemingen, die in China en Turkije worden tot stand gebracht, bewijzen, dat België met goeden uitslag aan het internationale leven deelneemt, en daardoor op den duur eene stelling kan innemen, die niet wel met zijne eeuwigdurende onzijdigheid in overeenstemming is. Let men op de stemmen, die in België opgaan ten gunste van de schepping eener marine, welke noodig zal blij-

ken, wanneer de positie van België buiten Europa zich uitbreidt, dan zou het oogenblik wel kunnen aanbreken, dat de onzijdigheid, die voor de ontwikkeling van den Staat voordeelig is geweest, op den duur zou moeten worden beschouwd als een lastpost.

Bij deze beschouwing moet men ook niet vergeten, dat bij de totstandkoming der onzijdigheid de Mogendheden niet alleen het heil van België voor oogen gehad hebben, maar destijds ook hunne staatkundige stelling zooveel mogelijk bevoordeeld hebben. Frankrijk, dat met leede oogen de oprichting van het toenmalige Koninkrijk der Nederlanden in 1815 had aangezien, kon niet anders dan toejuichen de splitsing van 1830 en heeft deze ook zooveel mogelijk bevorderd met de geheime gedachte, dat België op den duur toch als eene rijpe vrucht in Frankrijk's schoot zou vallen. TALLEYRAND, de vertegenwoordiger van Frankrijk op de Conferentie te Londen in 1830—31, liet zich reeds in dien geest uit en na dien tijd hebben meerdere handelingen van Frankrijk bewezen, dat de staatkundige gedragslijn van LODEWIJK XIV nog altijd in de harten der Fransche staatslieden voortleeft. De pogingen, om omstreeks 1840 te geraken tot eene tolunie met België, het streven van NAPOLEON III om in het bezit van Luxemburg en België te geraken, waartoe hij ernstige onderhandelingen met Pruisen aanknoopte, nadat de hoop, dat Pruisen in den strijd met Oostenrijk zou moeten onderdoen, vervlogen was; de storm van verontwaardiging, die in Frankrijk opging, toen in België de versterkingen aan de Maas werden aangelegd, en waarin men aldaar meende te zien een samengaan van België met Duitschland, dit alles zijn even zoovele aanwijzingen, dat Frankrijk nog steeds meent te zien in België een natuurlijke bondgenoot, die te zijner tijd met Frankrijk moet vereenigd worden. Als zoodanig heeft Frankrijk in 1830 geaccepteerd de onzijdigheid van België, die de ontbinding van het Vereenigde Koninkrijk met zich bracht, eene onzijdigheid, waarvan NAPOLEON III bij zijn annexatieplannen de waarde geheel buiten rekening liet. Dit streven van Frankrijk stond den overigen Mogendheden duidelijk voor den geest, toen zij in 1830 de onzijdigheid van België vaststelden, weinig vertrouwen hebbende in de levensvatbaarheid van het Belgische volk en niet vermoedende, dat deze Staat zich zoodanig zou ontwikkelen, dat men nu, in België en Nederland, twee Staten aanschouwt, die, wat kracht en aanzien betreft, verre staan boven het vroegere Vereenigde Koninkrijk der Nederlanden.

Thans kan men zeggen, dat België, samengaande met Nederland, zijne onzijdigheid niet meer behoeft, om elken aanval, van wien dan ook, op het leven dezer Staten, af te slaan.

In België is het vraagstuk der onzijdigheid reeds meermalen onder de oogen gezien, o.a. door den Chevalier DESCAMPS in zijne verhandeling: „Le droit de guerre et le droit d'alliance dans la Constitution internationale de la Belgique”, waarin betoogd wordt, dat de neutraliteit van België geen beletsel is voor het sluiten van een Nederlandsch-Belgisch verbond, met het oog op eene volkomen wederkeerige verdediging.

Zoo zegt hij: „Il n'est pas difficile en effet d'imaginer telle hypothèse où par le fait la cause des deux pays deviendrait commune et leur défense indivisible. En s'engageant pour ce cas à agir de concert sous la loi d'une indivisibilité, qu'ils n'auraient pas provoquée et à laquelle ils ne se pourraient soustraire sans compromettre l'efficacité de leur propre défense, les deux Etats n'agiraient pas d'une manière illégitime”.

Is dus volgens den Chevalier DESCAMPS uit een staatsrechtelijk oogpunt de onzijdigheid van België geen beletsel voor het sluiten van een verbond met Nederland tot afweer van buitenlandsche aanvallen, het gevaar blijft toch altijd bestaan, dat eene der Mogendheden, die de onzijdigheid hebben tot stand gebracht, zich beroepende op het verdrag van 1839, tegen het verbond verzet zou aantekenen en dus op een minder gewenscht oogenblik het samengaan onmogelijk zou trachten te maken. Nu moge het ook al het eigenbelang zijn, dat de aanleiding tot eene dergelijke handeling zou wezen, dit neemt toch niet weg, dat zij tot steun van hare beweringen, een niet opgezegd verdrag zou kunnen inroepen. Beter wordt het dan ook voor België geacht afstand te doen van de garantie en de eeuwigdurende onzijdigheid. Bij de definitieve regeling van de toekomst van den Congostaat, zou in dit opzicht eene schoone oplossing van dit gewichtig vraagstuk kunnen gevonden worden. Engeland toch, is bij de toekomst van den Congostaat ernstig betrokken en heeft zich steeds bijzonder voor de onzijdigheid van België geïnteresseerd, ofschoon het in het tractaat van 1839 weinig vertrouwen stelde, getuige de uitlating van LORD PALMERSTON, 8 Juni 1855, in het Lagerhuis en het eischen van een nieuwen waarborg, bij het tractaat van 11 Augustus 1870, van Frankrijk en Pruisen.

In de maand Januari van dit jaar is de nauwere aaneensluiting of wel een verbond tusschen Nederland en België zeer onverwacht ter sprake gekomen door de reis van den Nederlandschen Minister van Binnenlandsche Zaken naar Brussel. Zoowel de Nederlandsche dagbladen, als ook vele buitenlandsche bladen hebben, in verband met die reis, uitvoerige beschouwingen geleverd. Ons onthoudende van eene diep ingaande bespreking van deze beschouwingen, waarvan trouwens vele niet heel zaakrijk zijn, meenen wij toch te moeten opkomen tegen eene opvatting omtrent onze positie in Europa, die bij deze gelegenheid ter sprake is gebracht. Deze opvatting vindt, helaas, nog te veel ingang bij tal van Nederlanders, zelfs vindt men haar terug in de Handelingen der Staten-Generaal over de Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1904, waar men in het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer over Hoofdstuk VIII dier Begrooting de woorden vindt: „Van verschillende zijden betreunde men de zeer groote uitgaven van dit departement, welke nog steeds vermeederen en naar de meening van sommigen eerder een beletsel kunnen zijn voor het handhaven onzer onafhankelijkheid dan het tegendeel, daar een kleine natie als de onze deze toch niet handhaven kan door de kracht van wapenen”. Het is het zelfde gemis aan zelfvertrouwen, de zelfde kleinmoedigheid, die ons

sedert den vrede van Utrecht op het hellende vlak van den ondergang brachten; die ons op het einde der voorlaatste eeuw als een willoos werktuig overleverden aan de Fransche overheersching, waaraan wij goed en bloed, millioenen van ons nationaal vermogen hebben ten offer gebracht, en die ons, in 1813 op eene smadelijke wijze, tegen afstand van schoone bezittingen, door stamverwanten gesticht en bevolkt, de onafhankelijkheid uit de handen der Mogendheden deden aannemen. Het mag niet gezegd worden, dat vijf millioen menschen, op een hoogen trap van ontwikkeling staande, met een schoon nationaal verleden, zelfs dertien millioen, wanneer wij één zijn met België, slechts leven bij de gratie van andere Mogendheden; ook zij hebben het recht, evenals eenmaal eene andere Mogendheid zeide, te zeggen: „wij vreezen God en niemand anders”. Laten zij, die door die kleinmoedigheid beheerscht worden, zich herinneren de daden van TROMP, die den Spanjaard onder de kanonnen van Duins weghaalde; de daden van DE RUITER, die de Theems opvoer; het succes van den Luitenant-Generaal VAN HEUTSZ, die doen zien hoe met een vasten wil, krachtig doorgezet, alles kan bereikt worden; dat zij lezen de schoone redevoering van Professor VAN DER VLUGT, gehouden bij de behandeling van Hoofdstuk III der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1904, de voordracht van den, toenmaligen, Kapitein van den Generalen Staf VAN OORDT in de Vergadering van Krijgswetenschap van 30 November 1900.

Wanneer wij, vrij van de opvatting, dat de eene of andere Mogendheid over ons zelfstandig bestaan te beschikken heeft, de hand reiken aan België tot eene nauwere aaneensluiting of tot één verbond, dan gaan beide landen, door talloze gemeenschappelijke belangen verbonden, eene schoone toekomst te gemoet. De eervolle plaats, die beide Rijken zich in de wereld veroverd hebben, wordt behouden en uitgebreid; handel en industrie, wederzijds gerugsteund, kunnen zich met kracht nieuwe markten openen; de wederzijdsche waardeering zal de goede hoedanigheden van elk volk doen kennen en ten bate doen strekken van het andere. Niemand weet, welke gevaren de toekomst nog voor beide landen medebrenkt, maar moge dan blijken, dat zij door de Belgische spreuk: „L'union fait la force” komen tot het Nederlandsche: „Je maintiendrai”.

(Wordt vervolgd.)

Brieven over het rijden bij de Bereden Artillerie.

Artillerie Rij- en Trekschool.

13 Februari 1904.

Amice! Heden kwam mij in het Militär Wochenblatt (N°. 1, 1904) een voor de officieren van de Nederlandsche Bereden Artillerie zeer interessant artikel over de, sedert 1899 te Schloshof bij Marchegg in Oostenrijk opgerichte, Reit- und Fahrshule für die Artillerie onder het oog en nu op het oogenblik Nederland zijne rijsschool voor de Bereden Artillerie alweder heeft afgeschaft, is het niet oneigenaardig het oordeel van een Duitsch artillerie-officier over eerstgenoemde school te hooren.

Schrijver begint, na eene éloge op de africhting der Duitsche veldartillerie-officiëren, als artillerist, met eene verzuchting over hunne africhting als ruiter en vooral over hunne onbekendheid met het gebied „trekken” en komt tot de conclusie, dat een jong aangesteld batterijcommandant van alles, wat zijne batterij betreft, goed op de hoogte is, behalve van „*het rijden van een trekpaard uit den zadel*”.

Wat ziet men nu in Oostenrijk? Een jong officier wordt na 2 jaar batterijdienst gedetacheerd aan de brigade-rijsschool. Deze school is eene soort kleine rij- en trekschool, waarvan er bij elk korps eene voor de cavalerie is en bovendien eene voor artillerie- en treinofficiëren. Behalve officieren worden ook bijzonder daartoe geschikte onderofficiëren daarbij gedetacheerd.

De paarden zijn van de batterijen der brigade, in de eerste plaats remontepaarden en dan paarden, die bij de batterijen moeilijkheden opleveren. Er zijn twee instructeurs, die den cursus geven van 1 October tot 30 April; ieder officier rijdt minstens 4 paarden en moet een onafgericht remontepaard aan het einde van April zóó afgericht hebben, dat het volkomen bruikbaar is voor de batterij.

De officieren met den meesten aanleg moeten de paarden voor verbeterde dressuur opnieuw africhten. Na afloop van de cursussen zijn alle officieren volkomen vertrouwd met het trekpaard.

Tot 1899 had de verdere africhting der artillerie-officiëren plaats aan het K. u. K. Militär Reitlehr-Institut te Weenen, waar degenen werden gedetacheerd, die met goed gevolg tweemaal de brigade-rijsschool hadden gevolgd.

Aan deze rijsschool was een officier der veldartillerie, als instructeur, toegevoegd voor de africhting van het artillerie-trekpaard.

In 1899 werd eene Reit- und Fahrshule für die Artillerie opgericht, waar 34 officieren als leerlingen optreden. Alles, wat men van deze school hoort, wettigt het vermoeden, dat deze nieuwe inrichting volkomen bevredigend werkt en dat de nieuwe toestand veel beter voldoet dan de vroegere. Merkwaardig is, dat Oostenrijk reeds voor 50 jaar eene afzonderlijke artillerie-rijsschool heeft gehad, die echter uit bezuiniging werd afgeschaft.

De Schrijver eindigt met te zeggen: Nu is zij weder opgericht en zal *ieder vriend* van het wapen haar een *lang leven* toewenschen.

In een volgend schrijven zal ik U nog eenige aanhalingen mededeelen uit bovengenoemd artikel, als waarschuwing tegen eene gecombineerde rijsschool, zooals zij *nu* is.

Naar aanleiding van bovengenoemd oordeel van een Duitsch artillerie-officier, waarvan natuurlijk elk rechtgeaard officier der Bereden Artillerie, die belang stelt in de opleiding van ruiter en paard bij ons, zal hebben kennisgenomen, trok eene reeks van gedachten door mijn hoofd.

Afgescheiden van alle aan te stippen punten, vraag ik mij af:

„Wat willen wij, wat moeten wij, naar welk doel streven wij?” Ik geloof, dat wij het zelf niet weten, want A spant zijn beste krachten in, B geeft al zijn tijd en moeite om tot een beteren toestand te komen, waardoor meer *eenheid* in uitvoering bij de africhting van man en paard bereikt wordt, terwijl C, na ijverige studie in theorie en practijk, den te bewandelen weg tracht aan te geven.

En wat is het resultaat van al die moeite geweest?

Nihil! Wij zijn weer op den cirkelgang, zonder eenige bepaalde richting draaien en draaien wij, en klampen ons weder vast aan het punt, waarvan wij 20 jaar geleden zijn uitgegaan. Ruiterschool en Africhtingskunst van de Cavalerie ongewijzigd, want gewijzigd zijn zij nog niet, zijn weder ingevoerd bij de Bereden Artillerie. Ofschoon de ruiters en paarden, volgens die voorschriften afgericht, de eigenschappen zullen missen, die noodig zijn om de hoogst mogelijke trekkracht te ontwikkelen, willen wij hopen, dat de stukrijders ons niet weder terugvoeren naar den tijd, dat reeds in het park een stuk bleef staan, een feit, dat men in den laatsten tijd *niet* meer zag, en dat ik menigmaal door zeer oude officieren heb hooren releveeren, ook al konden zij zich niet geheel en al vereenigen met de nieuwere voorschriften. Het was altijd: „Ge kunt zeggen, wat ge wilt, maar er blijven geen stukken meer achter, tenzij zij in het ongereede geraken”. En dat vond ik altijd een aan de practijk ontleend bewijs van vooruitgang; iets, dat „hout sneed”, geen holle phrase; iets, waaraan men wat had, heeft en hebben zou.

Ik wil voorloopig hierop niet verder ingaan, doch alleen nog de volgende opmerkingen maken.

1°. Hoorde ik vroeger dikwijls als argument tegen onze artillerie-rijsschool aanvoeren: „Het is belachelijk, zulk een klein land twee rijsscholen, geen enkel groot Rijk heeft er twee”. Hierop kan men in het bovenaangehaalde het antwoord vinden.

2°. Het deed mij als Nederlander goed, dat het Nederlandsche legerbestuur ook reeds jaren geleden de noodzakelijkheid van eene *trekschool* heeft ingezien en zelfs in 1895 eene afzonderlijke rijsschool voor de Artillerie oprichtte.

3°. Dat wij op het oogenblik weer achteruit zijn geraakt, daar thans officieren der Bereden Artillerie alleen een cursus aan de cavalerie-rijsschool te Amersfoort volgen en de africhting van het trekpaard stilstaat, dat men daardoor zal terugkeeren tot een toestand bij de depots der artillerie, zooals men vroeger bij de remonten vond, n.l. eene groote onhandigheid bij het aanspannen en eerste trekken der remontepaarden, terwijl *vele paarden voor altijd als trekpaard werden bedorven*.

4°. Dat nu de algemeene wensch van vereeniging der cavalerie- en artillerie-rijsschool is bevredigd, ook nog aan ons artilleriepaard zal worden gedacht, daar dit eene treurige toekomst te gemoet gaat, wanneer bij de *africhting* niet voortdurend aan de meest gewenschte trekhouding wordt gedacht, en men niet steeds bedenkt, dat elk trekken met verkeerden rug en hals onmogelijk is.

TIP.

19 Februari 1904.

Amice! Met zeer veel belangstelling nam ik kennis van Uw schrijven van 13 Febr. j.l.; daaruit blijkt mij, dat Gij geen vrede hebt met den huidige stand van zaken, betreffende de rijkunstige opleiding der officieren van de Bereden Artillerie. En dit vind ik te betreuren, want wie geen vrede heeft met de voorschriften, volgens welke hij moet handelen en instrueeren, zoekt naar verbetering, en indien hij die gevonden heeft, of althans meent gevonden te hebben, verlangt hij die verbetering ook in toepassing gebracht te zien, althans wanneer het hem met zijn werkring ernst is, en hij zich als hoogste doel gesteld heeft te willen medewerken tot verheffing van zijn Wapen.

Doch ik geloof, waarde vriend, dat gij overdrijft, om te beginnen al met de bewering, dat „Ruiterschool” en „Africhtingskunst” van de Cavalerie ongewijzigd bij de Bereden Artillerie zouden zijn ingevoerd. Daarvan is mij niets bekend. Bij welke ministerieele aanschrijving is dat dan bepaald? Wel is mij bekend, dat de besturingswijze, welke in de Ruiterschool van de Cavalerie is voorgeschreven, voorloopig ook bij de Bereden Artillerie moet gevolgd worden, maar het komt mij voor, dat dit bij het spannen rijden niet nadeelig zal zijn. Niet, dat ik de besturingswijze met ééne hand voor de Bereden Artillerie gunstig acht. Integendeel; terwijl zij aangewezen is voor den Cavalerist, die met getrokken sabel manoeuvreert en dus zijn paard met ééne hand moet besturen en zoo noodig beheerschen, beschikt het personeel der Bereden Artillerie bij het manoeuvreeren over beide handen, en is de besturing met verdeelde teugels daarbij gemakkelijker en eenvoudiger. Dat de

besturing met verdeelde teugels in de practijk beter voldoet, blijkt ten duidelijkste op elk Concours Hippique, waar men vrijwel algemeen deze wijze van besturen, bij voorkeur, ziet toepassen.

En wat nu betreft de reeks van gedachten, welke U door het hoofd is getrokken, zoo zijn mij Uw bezwaren, uitgedrukt in punt 3 en 4, nog niet volkomen helder.

Waarom toch zou de africhting van het artilleriepaard moeten lijden na de opheffing der rijsschool voor de Bereden Artillerie (aangenomen althans, dat het voornemen bestaat den artillerist-leerling aan de cavalerie-rijsschool tevens een cursus in het trekken en aanspannen te geven), waar toch punt 386 van het Reglement van africhting van het artilleriepaard zegt:

„Tusschen de dressuur van het trekpaard en die van het rijpaard bestaat geen principieel verschil”.

En op principes komt het toch slechts aan. Het verschil in africhting tusschen het voor de Cavalerie benooidigde rijpaard en het voor de Artillerie benooidigde rij- en trekpaard, bestaat toch slechts in den *graad* van buiging en verzameling, waartoe het paard moet kunnen worden gebracht. Waar, voor het artilleriepaard volstaan wordt met den eisch, dat het zich beweegt in de *evenwichtshouding*, moet bij het cavaleriepaard, tot het volbrengen van korte wendingen en ophoudingen, met de verzamelende oefeningen verder worden gegaan, om het te kunnen brengen in de *verzamelde houding van het rijpaard*. Bij de africhting van het artilleriepaard moeten deze laatste oefeningen achterwege blijven, daar het een groot nadeel wordt geacht, wanneer het trekpaard, in het tuig tot meerdere krachtsinspanning (ontwikkeling van meer trekkracht) aangezet, gaat aannemen de verzamelde houding van het rijpaard. Waar dan ook voor het artilleriepaard de verzamelende oefeningen zich bepalen tot een buigingsgraad, benooidigd bij het rijden van kleine voltes, de passade en het in travers van hand veranderen, terwijl het tempo van den galop in de rijbaan tot *witerlijk* 250 M. in de minuut mag worden verkort, zal het cavaleriepaard door oefeningen op twee hoefslagen tot meerdere buigzaamheid van rug en achterhand moeten gebracht worden, waardoor de benooidigde meerdere verzameling kan worden verkregen, terwijl het Voorschrift tot het africhten van paarden der Cavalerie aangeeft, dat het niet aan te bevelen is, het tempo van den galop in de rijbaan korter te nemen dan 225 M. in de minuut.

Voor beide Wapens moet de africhting van het oorlogspaar gericht zijn op *volharding*, *duurzaamheid* en *gehoorzaamheid*. Tegen de vereeniging der beide rijsscholen kan dus van de zijde der Artillerie geen bezwaar bestaan, indien de *beginselen*, waarop de verschillende dressuuroefeningen berusten, en die er, als het ware, den grondslag van vormen, slechts overeenkomen. Daarom laat ik hier de *beginselen* volgen, waarop het in 1900 (het voorschrift van de Cavalerie kwam uit in 1898) verschenen *Reglement van africhting van het Artilleriepaard* berust, ontleend aan

„Das Gymnasium des Pferdes” van GUSTAV STEINBRECHT. Ge zoudt mij genoegen doen mij bij gelegenheid eens te wijzen op de verschillen tusschen deze beginselen en die, welke bij de Cavalerie gevolgd worden. Ten overvloede geef ik U in overweging om daar, waar (Regl. Afr. Cav. § ...) vermeld wordt, het desbetreffend artikel van *dat* reglement, ter vergelijking en beoordeeling, *na te slaan*.

1°. De dressuur moet voor het paard zijn eene doelmatige gymnastiek, omdat het ongedwongen de, voor het gebruik vereischte, houdingen moet kunnen aannemen.

2°. Alle bewerkingen van het paard geschieden in gang, liefst in draf of galop, nooit stilstaande (Regl. Cav. § 18, 3^e alinea). Bij de Cavalerie in het eerste tijdperk der dressuur *stilstaande* bijbrengen (commando).

3°. Het hoofdbeginsel, dat bij alle dressuur en bij alle rijden steeds op den voorgrond staat, luidt: „*Rijdt Uw paard voorwaarts en zorgt dat het recht gaat*” (Regl. Cav. § ???).

4°. De dressuur moet streven naar paarden, die op zich laten inwerken.

5°. De dressuur moet streven naar het verkrijgen van het vertrouwen van het paard; hierop moet ook de gehoorzaamheid berusten.

6°. De dressuur begint met het paard te leeren gaan in de natuurlijke houding onder den ruiter.

7°. De *vereischte halsbuiging* moet het *gevolg* zijn van *rugwielving*, kan dus alleen worden verkregen door sterk onder- en voortdrijvende hulpen; *nooit* mag naar de bijgebrachte houding worden gestreefd door terugwerken met de hand. (Artie. geheele hals eene opwaarts gebogen lijn, Cavie. alleen het bovenste gedeelte [de nek] gebogen. § 14.)

8°. De *vereischte teugelspanning* moet het *gevolg* zijn van de in de hand voelbaar wordende voortdrijvende kracht, uitgaande van rug en achterhand, alleen te verkrijgen door voortdrijvende *inwerkingen* met zit en beenen. [Regl. Cav., § 16. „Vergelijk”! Een goed gebouwd paard neemt die aanleuning (op het bit) spoedig (veerkrachtigen steun?) aan; bij een minder goed gebouwd paard moet de ruiter *dit* (vereischte teugelspanning) trachten te verkrijgen door een juiste inwerking (welke?) en door een doelmatige hoofd- en halsstelling te geven overeenkomstig den bouw en de krachten van het paard. (Principe: „*in de hand voelbaar wordende voortdrijvende kracht*, uitgaande van rug en achterhand”.)]

9°. De *vereischte oprichting* moet het *gevolg* zijn van het in elkander drukken van de gewrichten der achterhand (relatieve oprichting) en mag niet worden verkregen door opwaarts gerichte aanhoudingen. (Regl. Cav., § 20, 2^e alinea: „De bewerkingen van den hals zijn bijbrengen, buigen en oprichten, enz., waarmede de gewrichten der achterhand dus *schijnbaar* niets te maken hebben.)

10°. Alle bewerkingen van het paard geschieden van *achter naar voren*, hetgeen nauw verband houdt met 2°.

11°. *Gang* en *aanleuning* dienen als *maatstaf* ter beoordeeling van het gaan en de vorderingen van het paard (Regl. Cav. zegt: stelling van hoofd, hals, korte gangen enz.).

12°. De bewerking van *rug* en *achterhand* staat op den voorgrond; de *juiste hoofdstelling* moet het *resultaat* zijn van de juiste bewerking van *rug* en *achterhand* (Regl. Cav., § 18).

13°. Verzameling en buiging [*geheele paard*; *niet* alleen in het nekgewricht (Regl. Cav.)] gaan hand aan hand; zonder vermeerderde buiging (STEINBRECHT, „Rippenbiegung”) is vermeerderde verzameling niet mogelijk.

14°. Iedere oefening moet zijn de inleiding, de voorbereiding voor de naastvolgende, waarbij met het eenvoudige, gemakkelijke wordt begonnen, terwijl er een *logisch* verband *tusschen alle* moet bestaan.

15°. Ieder paard moet steeds individueel worden gereden, ook al gaat het in de colonne.

16°. De dressuur moet gepaard gaan met entrainement.

Tot toelichting van punt 4 zij vermeld, dat, *beginnende* met het recht gebogen leeren gaan van het paard en eindigende met de sterkste verzameling bij het rijden op twee hoefslagen, wordt gestreefd naar *inwerking* op het paard. De bedoeling van eene inwerking is het uitoefenen van een gewenschten invloed op een of ander lichaamsdeel om *dit*, of wel door dit deel het geheele paard, te beheerschen.

TOP.

26 Februari 1904.

Amice! In Uw schrijven van 19 Februari vraagt Gij mij de verschillen eens aan te geven tusschen de beginselen, waarop de Africhtingskunst der Bereden Artillerie berust, en die, welke neergelegd zijn in het Reglement van de Cavalerie.

Sta mij toe, dat ik mij slechts tot enkele bepaal.

Het komt mij voor, dat de hulpen voor de wending volgens het Artie. Regl., met de grondgedachte, eerst de voorhand in de nieuwe richting te brengen (de waarborg daarvoor te bezitten), en verder de achterhand te noodzaken de (nieuwe) richting der voorhand te volgen, *meer den naam van inwerking* (dressurgemäsz) verdienen dan de hulpen, die het Cavie. Regl. voor de wending aangeeft, n.l. werken op het hoofd- en nekgewricht en *niet op den geheelen hals met voorhand*.

Vereischen voor den ruiter om te kunnen inwerken zijn: zit op het evenwicht, voelen van de bewegingen van *rug*, *ribben* en *achterbeenen* onder zich en het hebben van de vrije beschikking over zijn lichaam.

Ook hierin zetelt een groot principieel verschil tusschen de africhting als ruiter bij de Artie. en bij de Cavie.

De Ruiterschool en de Africhtingskunst bij de Artie. huldigen dit beginsel in zijn geheel; er wordt (werd) niet overgegaan tot de besturing, of er moet eenige waarborg zijn, dat de man zijn handen en beenen kan *gebruiken*, om de aan te brengen hulpen werkelijk inwerkingen te doen worden, derhalve de vrije beschikking heeft over zijn lichaam.

En nu bij de Cavalerie. Zie Ruiterschool § 44, waarin: „Niet voordat de ruiters een tamelijk goede houding (§ 22) en zonder inspanning in draf hun evenwicht kunnen bewaren, wordt tot het aannemen der teugels en verdere oefeningen overgegaan”. In den beginne komt het er voornamelijk op aan de goede *houding* te verkrijgen en niet van het paard te vallen, want volgens § 3 wordt de man reeds van af den eersten dag in de houding geplaatst, terwijl het zoogenaamde evenwicht (wat men ten onrechte aanziet voor het niet afvallen) al heel gauw verzekerd wordt door meer of minder knijpen. Bij den overgang tot het rijden met teugels, m. a. w. het uitvoeren van hulpen en doen van inwerkingen, heeft de man derhalve al bitter weinig beschikking over zijn lichaam, want § 22 legt die beschikking zeer nauw aan banden. Het geheel heeft den schijn van zitoefeningen, doch het zijn in waarheid alleen oefeningen voor vertrouwen, maar geen oefeningen voor den *zit* op het evenwicht, de *quintessens* voor een ruiter, die juist en overeenstemmend moet leeren *inwerken*.

Dat is een zeer groot *principieel verschil* bij Art^{ie}. en Cav^{ie}. in het eerste gedeelte van de opleiding van den man tot een voelend (remonte-) ruiter.

Het paard moet, om op zich te *laten* inwerken, zich bevinden in den toestand van „Losgelassenheit”, d. w. z. dat ieder krampachtig vasthouden of verzet met spieren, door welke oorzaak ook, moet verdwenen zijn; daarbij moeten voor- en achterhand zich in zeker onderling verband bevinden; de strekspieren van rug en achterhand moeten door den hals, zonder krampachtig verzet hunne werking uiten door eene zekere mate van spanning in de teugels.

Derhalve bij het „stilstaande bijbrengen, afbuigen in gang”, Regl. Cav^{ie}., moet het paard zich bevinden in den toestand van „Losgelassenheit” of wel eene zekere en bepaalde mate van spanning in de teugels aanwezig zijn.

„*Rijdt uw paard voorwaarts en zorg dat het recht gaat*”; dit hoofdbeginsel in de rijkunst vind ik steeds als waarschuwing in het Art^{ie}. Regl. en niet in het Cav^{ie}. Regl. Ik weet wel, elk werkelijk goed ruiter doet dit bij intuïtie, maar waarom het dan niet geleerd aan den leerling, althans niet voortdurend de volle aandacht er op gevestigd?

In Uw schrijven van 19 Februari vermeldt Ge nog: „16°. De dressuur moet gepaard gaan met *entrainement*”, als beginsel gehuldigd in het Art^{ie}. Regl. Het Cavalerievoorschrift spreekt alleen van „*op adem brengen*”.

Entrainement houdt ook in „op adem brengen”, doch heeft als onderdeel der dressuur bovendien eene nog veel gewichtiger beteekenis.

In iederen rijvorm worden bepaalde krachten van het paard tot een bepaald doel ontwikkeld, ten einde te komen tot de ontwikkeling van een maximum-arbeidsvermogen.

Ieder arbeidsvermogen bij het paard hangt af van de grootte der ontwikkelde spierkracht, en spierkracht kan alleen door oordeelkundige training worden opgewekt, geoefend en vermeerderd. Doel daarbij is

evenzoo goed ontwikkeling van trekkracht als oefening van longen, om groote afstanden in lang aanhoudende, snelle gangen te kunnen afleggen.

Juist omdat het artilleriepaard in het practisch gebruik dagelijks niet uitsluitend trekdiensten verricht, is het eene zaak van groot gewicht om in de jeugd *tijdens* en *door* de dressuur te werken op ontwikkeling van trekkracht; hierbij toch vermeerdert het volume der spieren, terwijl de dichtheid der textuur toeneemt en het samentrekkingsvermogen grooter wordt.

„Entrainement” is dus veel omvattender dan „op adem brengen”, en is bij de dressuur van het artilleriepaard van zeer veel belang. Het Cavalieriereglement vestigt daarop niet de volle aandacht.

In mijn brief van 13 Februari deelde ik U mede nog eenige aanhalingen te zullen doen uit het Militär Wochenblatt N°. 1, 1904, en wel met de bedoeling U in kennis te stellen met de pogingen in Oostenrijk gedaan, om eene afzonderlijke rij- en trekschool voor de officieren der Artillerie te verkrijgen. Hier in Nederland behoort zoo'n inrichting alweder tot de geschiedenis; mogelijk, dat er na 25 jaar weer eene dergelijke school wordt opgericht, maar toch zeker niet, vóórdát de andere landen in Europa er reeds lang eene zullen bezitten, het argument: „het is belachelijk, zulk een klein land twee rijsscholen, geen enkel groot Rijk heeft er twee” is dan vervallen en het zal dan zijn: „wij moeten ook eene rij- en trekschool hebben, want elders is het ook zoo”.

Jammer is het, dat wij, als klein Rijk, ditmaal niet hebben mogen voorgaan!

In het Militär Wochenblatt vindt men:

„Wer die hohe Schule unserer Schieszausbildung, die musterhafte und grosartige Anstalt in Jüterbog kennen gelernt hat, der vermiszt vielleicht eine ähnliche Anstalt zur Ausbildung der Offiziere der Feldartillerie im Reiten und Fahren.”

„Wohl sorgt die Reitschule in Hanover mit für die Reitausbildung der zu ihr kommandierten Offiziere der Feldartillerie, indes mehrten sich doch die Stimmen, welche betonen, *dasz die dienstlichen Anforderungen an Reiter und Pferd bei der Feldartillerie und bei der Kavallerie zu verschieden* seien, um eine gleichmäszig *befriedigende* Ausbildung der beiden Waffen angehörenden Offiziere in *ein* und *derselben* Schule zuzulassen. In der Tat sind die Anforderungen an das Artilleriepferd doch *recht andere* als diejenigen, die man an das Tier des Reiters stellt. In Hanover (Amersfoort) wiegen aber natürlich die Kavalleristischen Gesichtspunkte vor, und wird es wohl immer so bleiben.”

„Dem österreichischen Militär-Reitinstitut war ein Stabsoffizier der Feldartillerie beigegeben, der den Offizieren seiner Waffe diesen Dienstzweig lehrte.” Zoo zal dus misschien de toestand worden bij de cavalerie-rijsschool te Amersfoort. Maar in Oostenrijk is men daarvan al reeds weder afgestapt, want:

„Man hat jedoch in Oesterreich eingesehen, das sich die gleichmäszige Ausbildung beider Waffen, der Kavallerie und der Feldartillerie, in

einem und demselben Institut in keiner Weise empfiehlt, und im Gegenteil zu manchen Miszständen führt, die besser vermieden werden".

In „Der Pferdefreund, N°. 6, 20 Februari 1904", vind ik:

„Aus dem Offizierkorps der deutschen Feldartillerie sind schon seit Jahren Stimmen laut geworden, welche eine bessere Ausbildung der Offiziere im Reiten und vor allem im Fahren verlangen. Ein bekannter Militärschriftsteller, Baron von BINDER-KRIEGLSTEIN, der sowohl der österreichischen wie der preuszischen Artillerie angehört hat, weist nun im Militär Wochenblatt auf die Nothwendigkeit hin, das der Artillerie-offizier gründlich im Fahren ausgebildet wird, und schildert dabei die Verhältnisse, die im österreichisch-ungarischen Heer obwalten."

Goed bezien, gaan wij nu, wat het rijkunstig gedeelte bij de Bereden Artillerie aangaat, een tijdperk in, dat men in het buitenland *reeds heeft verlaten of gaarne wil verlaten*, en keuren wij af, wat in andere groote Rijken wordt ingevoerd. Gij zult dit, met mij, achteruitgang en zeker niet vooruitgang van ons Wapen noemen. Zooals ik U schreef in mijn eersten brief: „wij bevinden ons weer op den cirkelgang", en wie helpt ons er uit? Voorheen hebben wij ons ervan kunnen losmaken, doch nu zitten wij er weer in, vaster dan ooit, daar wij eerst weer een tijdje moeten meedraaien.

Indien Gij er belang in stelt, sla dan eens op „Militaire Spectator 1894, blz. 483", met het artikel „Opleiding voor de officieren der Bereden Artillerie", dan kunt Ge de gevolgtrekking maken, dat wij ook hierin weer achteruit zijn gegaan door de afschaffing der art^{ie}. rijschool, want de daarin voorgestelde opleiding voor de jonge officieren hebben wij gehad, en deze is nu weer verlaten, ofschoon bedoelde officieren niet zoozeer *recruut* meer zijn als in vroegere jaren, toen aan de Koninklijke Militaire Academie nog niets gedaan werd aan de opleiding als veldartillerist.

Nu, waarde vriend, heb ik misschien reeds te veel van Uw kostbaren tijd in beslag genomen! Laat ik daarom eindigen met een „Hoog" op het rijden en met den oprechten wensch, dat ofschoon de horizon op het oogenblik verduisterd is, wij in het bezit zullen blijven van eene eigen Ruiterschool en Africhtingskunst en, last not least, weder in het bezit zullen komen van eene rij- en trekschool voor de Bereden Artillerie, waarvoor de nu vervallene reeds de baan gebroken heeft.

TIP.

De herziening der Conventie van Genève door
MR. J. A. A. DEBEAUFORT. *Amersfoort*, 1903.
VALKHOFF & Co.

De herziening der Conventie van Genève! Hoeveel en hoe dikwijls is daarover niet reeds geschreven, van hoevele zijden is die quaestie niet reeds gezien en hoeveel materiaal is daarvoor niet reeds voorhanden! Op tal van geneeskundige congressen, in philanthropische vereenigingen, op internationale conferentiën, zoowel van afdelingen van het Roode Kruis als van de Regeeringen zelf, is er over van gedachten gewisseld; tijdschriftartikelen en bijzondere werken zijn er aan gewijd geworden. Ook de Nederlandsche „Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap” heeft zich, wat deze quaestie betreft, niet onbetuigd gelaten. In de vele oorlogen, na 1864 gevoerd, heeft men gelegenheid gehad de practische waarde van de verschillende artikelen der Conventie proefondervindelijk na te gaan.

Inderdaad, hoewel de goede, verheven bedoeling, die bij de samenstelling der Conventie heeft voorgezeten, moet worden gewaardeerd, zoo is het toch bekend, dat de redactie der artikelen, waarin men die goede bedoeling heeft trachten te belichamen, in vele opzichten hoogst gebrekkig moet worden genoemd. De zoogenaamde additioneele artikelen van 1868 brachten wel is waar ten deele eenige verbetering daarin doch, nog daargelaten het feit, dat zij niet werden geratificeerd en dus niet de verbindende kracht hebben, die uit het beginsel: *pacta sunt servanda* voortvloeit, zijn zij ten deele met de, in 1868 in haar geheel gehandhaafde, Conventie van 1864 in strijd. Op de Conferentie te Brussel (1874) is, na uitvoerige gedachtenwisseling, besloten, dat de herziening der Conventie aan eene bijzondere Conferentie diende te worden opgedragen. Ook op de Vredesconferentie van 's-Gravenhage (1899) werd aan dit beginsel vastgehouden. Op laatstgenoemde Conferentie werd wel een Verdrag gesloten, nopens toepassing op den zeeoorlog van de beginselen der Conventie van Genève, doch aan deze Conventie zelf niets veranderd. Aldaar werd echter de wensch van Mr. ASSER overgenomen, dat „binnen korten tijd” eene bijzondere Conferentie, als bovenbedoeld, zou worden bijeengeroepen, en eene door den Rumeenschen afgevaardigde voorgestelde motie aangenomen, waarin werd te kennen gegeven, dat het aan alle te 's-Gravenhage vertegenwoordigde Staten aangenaam zoude zijn, dat de Zwitsersche Regeering voor die herziening het initiatief zoude

nemen. Wel heeft genoemde Regeering dit initiatief inderdaad genomen, door den 17^{en} Febr. des vorigen jaars tegen 14 Sept. d.a.v. de Staten uit te noodigen voor eene Conferentie te Genève, welke uitnoodiging zelfs vergezeld ging van een door den Bondsraad opgemaakt programma voor de herziening, doch ongeveer 5 maanden, nadat die uitnoodiging was gedaan, verdaagde de Bondsraad de Conferentie weder voor onbepaalden tijd.

Het werk van MR. DE BEAUFORT is derhalve nog van actueel belang. Doch zelfs al ware de hierbovenbedoelde herziening reeds tot stand gekomen, dan nog zoude het werk van groot gewicht zijn voor ieder, die de geschiedenis dezer Conventie en de voorstellen tot herziening daarvan, tot 1903 gedaan, wenscht te leeren kennen. Geeft het werk in dit opzicht voor hem, die de literatuur op dit gebied heeft bestudeerd, wel is waar geen nieuws, het geeft echter alles, logisch geordend en duidelijk uiteengezet, bijeen. Daarenboven geeft de Schrijver ook zijn eigen voorstel voor de herziening en licht dit uitvoerig toe.

De inhoud is verdeeld in twee afdeelingen: 1°. Een historisch overzicht en 2°. de bepalingen der Conventie en hare herziening.

De eerste afdeeling bevat de bekende geschiedenis der Conventie in een zeer duidelijk overzicht. Daarin is echter geen melding gemaakt van de debatten der Medische Vereeniging te Darmstadt, die o. m. worden besproken in eene aan de herziening der Conventie van Genève gewijde studie van ROSZKOWSKI (*Revue de droit international*, 1902, blz. 199 en vgg.), welk belangrijk opstel door Mr. DE BEAUFORT, o. i. ten onrechte, slechts terloops wordt vermeld (blz. 151).

De tweede afdeeling vormt, uit den aard der zaak, den hoofdinhoud van het werk. Zij is verdeeld in twee hoofdstukken: 1°. *Algemeene beschouwingen over de Conventie en hare herziening* en 2°. *Beschouwingen over de verschillende bepalingen der Conventie en over de herziening en aanvulling daarvan*. Wij vereenigen ons geheel met Schrijver's bewering (blzn. 58—59): „Alleen wanneer men bij het herzien van de bepalingen der Conventie van Genève geen voorschrift opneemt of behoudt, alvorens zich *in de eerste plaats*” (wij cursiveren) „er van overtuigd te hebben, dat de militaire noodzaak zich niet tegen de toepassing er van verzet” (of kan verzetten) „zal men een practisch uitvoerbaar tractaat verkrijgen”. Had men dit hoofdbeginsel steeds voldoende voor oogen gehouden, dan zou de redactie, zoowel van de Conventie zelf als van vele herzieningsvoorstellen, anders hebben geluid, dan nu het geval is.

Wij kunnen in deze bespreking den Schrijver niet op den voet volgen en zullen er ons toe bepalen enkele korte opmerkingen te maken. Vooraf echter willen wij op eene quaestie, door den S. te berde gebracht, eenigszins nader ingaan, omdat zij verband houdt met de zeer belangrijke vraag, of in de herziene Conventie van Genève al dan niet strafbepalingen tegen de overtreders moeten worden opgenomen. S. komt tot de conclusie, dat de poenale sanctie *niet* in de Conventie moet wor-

den opgenomen, terwijl het o. i. gewenscht zoude zijn het wèl te doen, en dit in weerwil van het feit, dat het *formeele* bezwaar tegen die opname, hetwelk door den S. fictief wordt geacht, naar onze meening zich wel degelijk doet gelden.

Op blz. 65 en vgg. betoogt de S. „dat het een internationaalrechtelijke regel is, dat tractaten de onderdanen der Staten direct binden”. Deze woorden kunnen voor oningewijden wellicht leiden tot misverstand aangaande de bedoeling van den Schrijver.

Bepalen wij ons aanvankelijk alleen tot Nederland.

Een verdrag bevat bepalingen, die wettelijke rechten betreffen, of het bevat zulke bepalingen niet. Voor zoover laatstgenoemde verdragen bepalingen bevatten, waaruit voor de onderdanen verplichtingen voortvloeien, worden deze verplichtingen slechts gesteld door de *bevelen*, die de regeering dienovereenkomstig voor hare onderdanen uitvaardigt. Het tractaat bindt dan niet rechtstreeks de onderdanen; voor dezen gelden slechts de *bevelen*, *krachtens het staatsrecht gegeven*. Bevat een verdrag wèl bepalingen, die wettelijke rechten betreffen, dan moet, volgens art. 59, 2e lid der Grondwet, de goedkeuring van het geheele verdrag door de Staten-Generaal aan de bekrachtiging zijn voorafgegaan. (Volgens Gr. W. van '48, behoeften alleen de desbetreffende artikelen die goedkeuring). Zelfs al neemt men nu met den S. aan, dat voor het bindend maken der bedoelde bepalingen ten opzichte der onderdanen geen *afzonderlijke* wet meer noodig is (eene sterk bestreden stelling), dan nóg kan niet worden gezegd, dat het tractaat de onderdanen *direct* bindt. Immers, alsdan zijn feitelijk door de wetgevende macht, zoo deze het verdrag goedkeurt, de betrekkelijke bepalingen voor de onderdanen in *wettelijke* bepalingen omgezet, en die bepalingen *kunnen* slechts als *net* verplichtend worden, *zoo zij als wet zijn afgekondigd en in werking gesteld*. Dit geschiedt dan bij de *Wet*, houdende goedkeuring van het gesloten verdrag. Of dus de Volksvertegenwoordiging, bedoelde *wet* voteert of wel, na de aanneming van het verdrag nog eens afzonderlijk *de zelfde* bepalingen als wet aanneemt, doet in dit redeverband *niets* ter zake. *In geen van beide gevallen bindt het tractaat de onderdanen direct*. In *volkenrechtelijken* zin heeft het tractaat, naar de meening van verreweg de meeste Schrijvers op dit gebied, met de *staatsrechtelijke* eischen niets te maken. Zoo zegt o. a. VON LISZT: „Mit der Ratifikation ist der Vertrag *völkerrechtlich* verbindlich, ohne Rücksicht darauf, ob die nach der Verfassung der vertragschliessenden Teile etwa erforderliche Zustimmung der gesetzgebenden Faktoren erteilt worden ist oder nicht”.¹⁾ Volgens deze, door vele gezaghebbende Schrijvers gedeelde, zienswijze bindt een tractaat, *als zoodanig*, de onderdanen nooit *direct*. Immers, als het verdrag wordt geratificeerd, zonder dat vooraf aan de staatsrechtelijke eischen is voldaan, dan is het tractaat verbindend voor den Staat als volkenrechtelijk persoon, maar het is niet ver-

¹⁾ Dr. FRANZ VON LISZT, Das Völkerrecht. § 21, II, 3.

bindend voor de onderdanen. De goedkeuring van de Staten-Generaal is juist geëischt door art. 59 Gr. W. omdat het tractaat op zichzelf *alleen* den Staat bindt en *niet* de onderdanen. Het *tractaat* naar *buiten* moet *wet* naar *binnen* worden, om verbindend te zijn voor de onderdanen. Doch indien het gesloten ware, zonder vooraf wet geworden te zijn naar binnen, het zoude er niet minder tractaat om blijven, en toch niet-verbindend zijn voor de onderdanen. Daarom kan dan ook slechts in een bepaalden zin zonder restrictie worden gezegd, dat de Koning door het sluiten van een tractaat eene daad van wetgeving verricht. Intra-en z.g. internationaal recht moeten, hier vooral, scherp worden uiteengehouden. Zij, die het bestaan van een volkenrecht aannemen, kunnen BLUNTSCHLI'S stelling onderschrijven: „Indem von Zeit zu Zeit grosse völkerrechtliche Congressen der civilisirten Staaten zusammengetreten sind und ihre gemeinsamen Rechtsüberzeugungen in formulirten Rechtsätzen zu Protokoll erklärt haben, haben sie im Grund dasselbe gethan was der Gesetzgeber thut“. In dien, *volkenrechtelijken*, zin kan zeker (doch alleen door hen, die in een volkenrecht gelooven) worden gesproken van eene daad van wetgeving. Doch o.i. kan niet worden gezegd, dat de Staatshoofden, die een internationaal verdrag bekrachtigen, door deze daad *alleen*, in *staatsrechtelijken* zin eene daad van wetgeving verrichten. Hiertoe is noodig, dat *alles* geschiedt, wat *volgens het staatsrecht* noodig is, om eene *wet* tot stand te brengen, en uit geen enkele bepaling van ons Staatsrecht blijkt, dat dit door het ratificeeren van een verdrag, zonder meer, kan geschieden!

S. zegt (blz. 66), dat „nergens in de grondwet aan de Staten-Generaal de verplichting (wordt) opgelegd, om een door den Koning bekrachtigd verdrag nog eens voor privaatspersonen verbindend te maken door een wet aan te nemen“. Voor verdragen, die geen bepalingen bevatten, wettelijke rechten betreffende, is zulk eene wet natuurlijk onnoodig. Omtrent die, welke wèl dergelijke bepalingen bevatten, kan men dan toch in elk geval *dit* zeggen: Zelfs al is men de meening toegedaan, dat een verdrag, door de aanneming in de Staten-Generaal, *Wet* wordt, zoo moet men toch erkennen, dat dit slechts het geval is ten gevolge van de omstandigheid, dat *die aanneming BIJ DE WET is geschied*. Eigenlijk bindt dus, zelfs volgens deze zienswijze, het tractaat niet rechtstreeks, doch *alleen als bijlage van de Wet*, houdende goedkeuring van het gesloten verdrag. Het *sluiten* en *bekrachtigen* van het *verdrag* (*volkenrecht*) en deze *vaststelling* van de *wettelijke bepalingen* volgens het *staatsrecht* zijn twee afzonderlijke handelingen.

De S. heeft dus bedoeld, dat z. i. verdragen, voor zoover zij wettelijke rechten bevatten, te gelijk met de goedkeuring als verdrag, *als wet* worden gevoteerd. Naar des Schrijver's oordeel bestaat er dus in dit opzicht geen bezwaar tegen het opnemen van strafbepalingen in de Conventie zelf, omdat, op het oogenblik dat de Conventie wordt geratificeerd, die strafbepalingen (ten gevolge van de aanneming door de Volksvertegenwoordiging) reeds als wet zijn aangenomen. Hier zij echter

opgemerkt, dat, zelfs indien mocht vaststaan, dat in Nederland de *goedkeuring van het verdrag* en de *vaststelling van de wet* gelijktijdig geschieden, dit daarom nog niet in alle andere landen het geval behoeft te zijn. En is dit inderdaad niet in alle andere landen het geval, wat wij wel als vaststaande kunnen aannemen, dan vervalt hiermede het argument, dat er geen formeel bezwaar zou bestaan tegen het opnemen van poenale sanctie in de Conventie zelf. Evenwel, wij gelooven, dat dit formeele bezwaar, hoewel aanwezig, toch niet onoverkomelijk is.

Vooreerst toch heeft de betrokken Volksvertegenwoordiging door de aanneming van het verdrag zich verbonden, „die wettelijke rechten” in eene wet vast te leggen. Het is daarenboven ondenkbaar, dat eene Volksvertegenwoordiging eerst zekere bepalingen, *wettelijke rechten betreffende*, zou aannemen en daarna *die zelfde* bepalingen als wetsvoorstel zoude verwerpen. Ofschoon de quaestie, of de betrokken Regeering door de verwerping van die, na de ratificatie ingediende, wet in „een zeer netelige positie” zou worden gebracht, hier absoluut geen invloed uitoefent op het wezen van de zaak, gelooven wij dus, dat voor het ontstaan van die „netelige positie” al zeer weinig kans bestaat. Intuschen, neemt men de mogelijkheid (hoe uiterst gering dan ook) van zulk eene verwerping van de bedoelde wet, na de goedkeuring van het verdrag, aan, of wel de mogelijkheid, dat het Staatsrecht van een of anderen Staat die voorafgaande goedkeuring niet zou eischen, dan zou het hieruit voortvloeiende bezwaar kunnen worden voorkomen door eene bepaling, dat de contracteerende partijen het verdrag niet zullen ratificeeren, dan nadat de desbetreffende wet is aangenomen (hiervoor kan een termijn worden gesteld).

De voordeelen van eene *unification du droit pénal* achten wij hier van zóoveel gewicht, dat o. i. niets moet worden onbeproefd gelaten, om deze te verkrijgen. Dat de Staten niet altijd ongenegen zijn bevonden om, bij onderling verdrag, de verplichting op zich te nemen zekere wettelijke bepalingen vast te stellen, blijkt uit het z.g. internationale privaatrecht. Voor bepaalde onderwerpen is reeds eene *unification du droit privé* verkregen, die nog wel zal worden uitgebreid.

Zijn wij dus, wat het *materieele* gedeelte der poenale sanctie betreft, in tegenstelling van des Schrijver's conclusie, van meening, dat hieraan in de Conventie zelf eene plaats zoude dienen te worden verleend, wat de *formeele* bepalingen (*enquête*) betreft, gelooven wij dat hieromtrent uiterst weinig of niets in de Conventie dient te worden vastgesteld. Die bepalingen zullen juist steenen des aanstoots wezen of liever, hoogst waarschijnlijk, onoverkomelijke hindernissen blijken te zijn. Daarom meenen wij, dat de artiken 22, 23 en 24 van Schrijver's ontwerp dienen te vervallen. Zelfs artikel 29 van het Ontwerp Roszkowski, dat in veel algemeener termen is verrat, zou vermoedelijk door de meeste Mogendheden niet worden aanvaard. 1) Van eene internationale strafrechtbank

1) VI. La Sanction. art. 27...., art. 28...., art. 29: Si des membres de l'armée sont accusés d'avoir violé la convention, la peine sera prononcée par

is S. te recht afkeerig, al zijn er ook op dit gebied precedenten (Centrale Commissie voor de Rijnvaart; Europeesche Donau-Commissie).

Ten slotte zij het ons vergund nog enkele kantteekeningen te maken.

1°. Op blz. 95 en vgg. wordt niet gesproken over de „plaques d'identité” in Frankrijk, Italië en, naar wij meenen, ook in Duitschland ingevoerd.

2°. Gaarne hadden wij onder de bijlagen ook aangetroffen, het genoemde ontwerp ROSZKOWSKI, waarvan de indeeling (behoudens één artikel — 17 —) geheel met die van het ontwerp van den Schrijver overeenkomt.

3°. Het zou aanbeveling verdienen het woord „Onderscheidingsteeken” van artikel 4 te vervangen door „herkenningsteeken”¹⁾, omdat eerstgenoemd woord in § 4 (artt. 15—18) voorkomt en dáár eene geheel andere beteekenis heeft dan in artikel 4.

4°. De schildwachten, in art. 11 genoemd, zouden beter in art. 6 zijn vermeld geworden. Bijv. „Het personeel der hospitalen en ambulances, waaronder begrepen zijn. . . . alsmede het geestelijk personeel, en voorts ook de schildwachten, die deze inrichtingen bewaken, zijn onschendbaar”.

5°. Het is o. i. noodzakelijk de leden der door de bevoegde autoriteiten erkende particuliere vereenigingen in art. 6 met name te noemen (zie art. 12 van het Ontwerp ROSZKOWSKI). De door den S. voor het niet-uitdrukkelijk vermelden dezer personen aangevoerde argumentatie (blz. 116 en vgg.) heeft ons niet overtuigd.

6°. In artikel 7 wordt ten onrechte gesproken van eene „in opstand gekomen bevolking”. In artikel 2 van het Haagsche Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land wordt *geen* in opstand gekomen bevolking genoemd!

7°. In artikel 8 worden zeker bedoeld: de in *artikelen 6 en 7* aangeduide personen.

8°. Het ware gewenscht in art. 9 de bepaling op te nemen, dat de hier bedoelde personen ook hun recht op onschendbaarheid verliezen, als zij trachten ingesloten plaatsen te verlaten zonder toestemming van den bevelhebber van het insluitings- of belegeringskorps.

9°. De bepaling van art. 9, 2° alinea, zal in vele gevallen onuitvoerbaar zijn.

les cours militaires du pays des accusés; si des-particuliers sont accusés, la peine sera prononcée par les tribunaux de leur pays; si le gouvernement est accusé la cause sera soumise à la cour arbitrale. Si l'arrêt de la cour arbitrale constate la faute du gouvernement, les autorités seront obligées de faire pour-suivre les accusés.

¹⁾ Het woord „Erkenningsbewijs”, voorgesteld door DR. ROMELJN (*Krijgs-wetenschap*, 1902/03, blz. 541), is o. i. in den bedoelden zin een germanisme. Er is van een „erkennen”, in den zin daaraan in onze taal gehecht, geen sprake. Al is het woord „herkenningsteeken” wellicht niet in den meest letterlijken zin juist, het geeft toch de bedoeling zeer goed weder.

10°. De uitdrukking: „het volle genot van tractement” is niet duidelijk. Welk tractement wordt bedoeld, dat van den overwinnaar of dat van de partij, waartoe het bedoelde personeel behoort?

11°. De uitdrukking „eerste hulp”, van art. 11, die ook in andere voorstellen wordt aangetroffen, kan tot vergissingen leiden. Art. 3 (addit. 1868) is o. i. beter geredigeerd, mits daar worde gelezen: „welke bestemd zijn om de troepen op of tot in de onmiddellijke nabijheid van het slagveld te volgen”.

12°. Het *buitrecht* op den bijzonderen eigendom (art. 14, 2° alinea) is te verwerpen. *Gebruiksrecht* ware beter.

Hiermede onze aankondiging van het belangrijke werk van MR. DE BEAUFORT besluitende, wekken wij nogmaals ieder, die in de Conventie van Genève en hare herziening belang stelt op dit werk te bestudeeren. Die moeite zal ruimschoots worden beloond. Het boek is, niet het minst voor den officier, van groot gewicht. De Schrijver heeft de Nederlandse literatuur verrijkt met een werk van blijvende waarde, dat als volledige verhandeling over de Conventie van Genève en hare herziening, eene bestaande leemte op hoogst verdienstelijke wijze heeft aangevuld.

v. O.

Weerbelasting.

De Staatscommissie tot voorbereiding van de wettelijke regeling van den militairen dienstplicht, ingesteld bij Koninklijk Besluit van 10 Juni 1888 N°. 26, roert het onderwerp, dat boven dit opstel geplaatst werd, slechts even aan.

In haar Verslag toch, lezen wij op blz. 17: „Hoewel voor de invoering van een dergelijken maatregel in beginsel wel iets moge zijn te zeggen, daar eene wet op den dienstplicht nooit zóó kan worden gemaakt, dat zij volkomen gelijk op allen drukt, zoo zijn er toch meer redenen, waarom wij meenen de invoering eener krijgsbelasting niet te moeten aanbevelen, van welke redenen niet de minst gewichtige deze is, dat een goede maatstaf ter bepaling van den aanslag in die belasting ontbreekt”.

Uit bovenstaande aanhaling blijkt, dat de Staatscommissie de billijkheid van het beginsel erkende. Wellicht ware dan ook haar advies anders geweest, indien zij een goeden maatstaf ter bepaling van dien aanslag had gehad, althans indien de overige bezwaren, die niet in het Verslag genoemd worden, niet onoverkomelijk waren.

In genoemde commissie toch, is over het onderwerp gestemd geworden, zooals te lezen is in de woorden, waarmede de Voorzitter der „Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap” de vergadering dier vereeniging op 26 October 1900 sloot, nadat door den gepensioneerden Generaal der Infanterie L. DE VLAMING eene voordracht over: „Weergeld of krijgsbelasting” was gehouden. (Zie blz. 71 van het Verslag dier vergadering.)

Het komt mij voor, dat sedert dien tijd door de invoering van militie- en landweernetten de actualiteit van het onderwerp niet is verminderd. Thans toch, kan worden bepaald, hoe groot de druk is, die door deze wetten op het Nederlandsche volk wordt uitgeoefend.

Voor de lichtingen 1903 en 1904 bedroeg het aantal ingeschrevenen voor de Nationale Militie respectievelijk 47.159 en 49.405 jongelingen. Van deze lichtingen zijn er dus respectievelijk 29.659 en 31.905 vrij van militie- en landweerplichten, totdat ook deze, ingevolge art. 181 der Grondwet, van hen worden geëischt. Het aantal vrijwillig dienenden op dien leeftijd moet van dit getal natuurlijk worden afgetrokken.

Uit deze getallen blijkt, dat de druk, die door de Militiewet wordt uitgeoefend niet zóó groot is, als wel eens wordt beweerd, immers ongeveer het $\frac{2}{3}$ deel der Nederlandsche jongelingschap, dat den 20-jarigen leeftijd

bereikt is, vrij. Omgekeerd blijft het o. i. de vraag, of die verhouding billijk is? Den jaarlijks ingelijfd 17.500 miliciens wordt gedurende 15 jaren een last op de schouders gelegd, die hen op verschillende tijdstippen uit hun maatschappelijken werkring wegroept. Brengt nu de billijkheid niet mede, dat den $\pm$ 30.000 anderen Nederlanders, die hiervan geheel vrij zijn, gedurende die 15 jaren een andere last op de schouders drukt? Artikel 181 van de Grondwet luidt toch: „Alle Nederlanders, „daartoe in staat” zijn verplicht mede te werken tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied” enz.

In de reeds genoemde vergadering van de „Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap” werd tijdens het debat door een der leden de weerbelasting een last genoemd, die aan de ouders opgelegd zou worden. Oogenschijnlijk is dit juist, evenals ook het vervullen van den militiedienst een last is, die niet alleen den dienstplichtigen jongeling, doch tevens zijne ouders treft.

Zij, die in de termen zouden vallen om weerbelasting te betalen, zijn o. i. te splitsen in twee hoofdgroepen: en wel: *a.* de jongelingen, die reeds op 20-jarigen leeftijd in hun eigen onderhoud geheel voorzien, en *b.* diegene, welke dan nog geheel van hunne ouders afhankelijk zijn. Deze laatste categorie zal in aantal zeer zeker veel kleiner zijn dan de eerste, daar zij toch in hoofdzaak slechts zal bestaan uit jonge mannen, die zich aan inrichtingen van onderwijs, in industrieele ondernemingen, enz. voor eenige betrekking bekwamen. Voor hen zouden zeer zeker de ouders moeten betalen, maar daardoor hebben deze dan ook het voordeel, dat hunne zonen ongestoord hunne studiën kunnen voortzetten. Dat velen zich hiervoor gaarne geldelijke opofferingen getroosten, is overbekend uit den tijd, dat nog plaatsvervanging in ons leger bestond. De weerbelasting drukt echter slechts zoolang op de ouders, totdat het betrokken jongmensch zelf eene positie verworven heeft.

Bij het hieronder volgende zijn wij in hoofdzaak uitgegaan van het beginsel der Zwitsersche „Taxe militaire”, waarom wij deze hier in het kort laten volgen.

In Zwitserland betaalt iedereen, die „om welke reden ook” niet bij de militia ingelijfd wordt, eene vaste belasting van 6 frs. gedurende het aantal jaren, dat de dienstdtijd duurt.

Waar de betrokken persoon zich ook bevindt, moet deze belasting betaald worden, en zelfs vreemdelingen zijn hiertoe verplicht, indien zij niet tot een Staat behooren, waar Zwitsers vrij van militairen dienst zijn.

Boven en behalve de vaste belasting van 6 frs. wordt eene veranderlijke geheven van 1.50 frs. van elke 1000 frs. kapitaal in roerende of vaste goederen en van 1.50 frs. van elke 100 frs. inkomen. Een kapitaal kleiner dan 1000 frs. en een inkomen van 600 frs. of daar beneden zijn niet belastbaar.

Het maximum-bedrag van den aanslag bedraagt 3000 frs. Ouders

zijn aansprakelijk voor de belasting, verschuldigd door bij hen inwonende zonen.

Voor mannen op den leeftijd gekomen, dat zij bij de landweer zouden overgaan, bedraagt de aanslag de helft van de hierboven genoemde sommen tot een maximum-bedrag van 1500 frs. (Zie LAUTH: L'état militaire des principales puissances étrangères en 1902.)

Het beginsel dezer belasting is dus progressief, wat ons volkomen juist voorkomt. De militieplicht drukt meer op den een dan op den ander, waarom dan ook de daarmede gelijkstaande weerbelasting niet?

Wij hebben nu berekend, wat eene progressief geheven weerbelasting in ons land wel zoude kunnen opbrengen, aannemende, dat een inkomen van *f* 400, als noodzakelijk voor levensonderhoud, onbelastbaar is.

Hoeveel personen zouden jaarlijks deze belasting moeten betalen? Neemt men aan, dat jaarlijks 30.000 jonge mannen vrij zijn van militie-dienst, hetzij dat zij vrijloten, de wet hen vrijstelt, zij afgekeurd worden of hoe dan ook, dan zouden, van af het oogenblik dat de landweer geheel georganiseerd is, er $15 \times 30.000 = 450.000$ Nederlanders zijn, die de weerbelasting zouden moeten betalen, indien hun aantal door sterfgevallen niet verminderde.

Elke duizend man mag men rekenen, dat het eerste jaar 4 %, het 2e jaar 3 % en de volgende jaren 2 % verliest, zoodat een aantal van 1000 na 15 jaren verminderd is tot 729 of 15.000 tot 12.701 (Zie Tableau des réductions successives d'un contingent de 1000 hommes. LAUTH, L'état militaire enz. blz. 1009.)

Deze vermindering hier toepassende, zijn er dus niet 450.000, maar wel 381.030 personen, welke jaarlijks in de termen vallen om weerbelasting te betalen. Als grondslag van de hierbij gevoegde tabel A hebben wij nu de wijze gevolgd, waarop in eene gemeente van 26.000 zielen de progressief geheven gemeentebelasting wordt opgebracht.

Volgens mij verstrekte gegevens zouden in die gemeente 5218 personen in de termen kunnen vallen om belasting te betalen, mits zij maar meer dan *f* 400 inkomen hadden. Op het belastingcohier voor 1902 kwamen er slechts 3664 voor.

Verdeelt men nu de 381.030 naar verhouding van de getallen 5218 en 3664, dan zijn er 267.553, die weerbelasting zouden moeten betalen, en 113.477, die daarvan zouden vrijgesteld zijn, omdat zij minder dan *f* 400 inkomen hadden.

Wij hebben dit aantal van 267.553 verdeeld over de verschillende klassen naar gelang van het aantal, dat op het gemeentecohier voorkwam, waarbij door het verwaarloozen van de breuk in het verhoudingsgetal het aantal nog met 20 vermindert.

Het eindbedrag, van eene, op deze wijze geheven belasting, zou, zooals tabel A aangeeft, ruim drie millioen per jaar bedragen.

De vraag is thans den juiststen aanslag der belasting te bepalen. Voor hen, die hun eigen brood verdienen, is dat niet moeilijk; voor de an-

deren levert dat eenige bezwaren op, waarop een fiscaal ambtenaar o. i. wel raad zou weten en waarin de bepalingen der wet zouden moeten voorzien. Eene strafbepaling, voor het te laag aangeven van zijn inkomen, zou zeker menigeen hiervan terughouden.

Het niet voldoen der weerbelasting wordt in Zwitserland op verschillende wijzen gestraft. In Freiburg en Genève heeft het verlies van stemrecht ten gevolge, in Schaffhausen het verbod om koffiehuzen te mogen bezoeken.

Zou eerstgenoemde straf geen heilzaam middel tegen ontduiking zijn? Dat men voor het niet nakomen van een plicht een recht verliest, zal toch zeker niet onbillijk geacht worden.

Wat de verdeling der belastingplichtigen over de verschillende klassen aangaat, zouden er in Nederland, bijv. geen 73 personen zijn, tusschen de 20 en 35 jaren oud, die niet militieplichtig zijnde, een jaarlijksch inkomen van f 8800 of meer hadden?

Vrijgesteld van deze belasting zouden, behalve alle militieplichtigen, moeten wezen:

1°. Allen, die als vrijwilliger in het leger of bij de marine dienen, of daarbij zes jaren hebben gediend.

2°. Zij, die kostwinner van weduwen en weezen zijn.

3°. Gehuwden, welke twee of meer zonen in leven hebben.

Voor deze laatste categorie den aanslag tot op de helft te verminderen, indien zij een zoon in leven hebben.

De opbrengst der weerbelasting zou ten bate moeten komen van de hoofdstukken VI en VIII der Staatsbegroting, en wel in verhouding van de getallen 169 en 6. Immers, ingevolge art. 5 der Militiewet, worden jaarlijks van het militiecontingent hoogstens 600 miliciens aangewezen voor den Zeedienst. Dit cijfer als normaal aannemende, komt men tot de beide laatstgenoemde verhoudingsgetallen. Van de geraamde opbrengst van ruim drie millioen zou dus een honderdduizend gulden ten bate der marinebegroting komen.

Met het voorafgaande hebben wij niet willen beweren, dat per se eene weerbelasting tot een dergelijk percentage geheven zou moeten worden. Het maximum-bedrag, dat de hoogst aangeslagene zou moeten betalen gedurende 15 jaren, zou o. i. eene som van 120 à 130 gulden per jaar niet te boven mogen gaan. Immers vóór de invoering van den persoonlijken dienstplicht betaalde men aan een plaatsvervanger toch ook 6 à 700 gulden voor vijf jaren dienstdijd.

In de tabel A zouden dus allen met een belastbaar inkomen van meer dan f 3500 slechts f 130.12 moeten betalen, waardoor het eindcijfer dier tabel zou dalen tot f 3.140.488,02.

Ten slotte eene vraag: Zouden ten gevolge van het invoeren eener weerbelasting niet vele aanvragen voor het reservekader komen?

H.

Tabel A.

BELASTBAAR INKOMEN.	%	AANTAL PER- SONEN VAN 3664.	AANTAL PER- SONEN VAN 267.553.	PER HOOPD TE BETALEN.	OPBRENGST DER BELASTING.
50	1	633	46222	f 0.50	f 23 111.00
100	1.1	522	38117	1.10	41 928.70
150	1.2	352	25703	1.80	46 265.40
200	1.3	346	25265	2.60	65 689.00
250	1.4	271	19788	3.50	69 258.00
300	1.5	189	13801	4.50	62 104.50
350	1.6	161	11756	5.60	65 833.60
400	1.7	130	9492	6.80	54 545.60
450	1.8	85	6206	8.10	50 268.60
500	1.9	99	7229	9.50	68 675.50
550	2	58	4235	11.00	46 585.00
600	2.1	98	7156	12.60	90 165.60
650	2.196	18	1314	14.28	18 763.92
700	2.288	62	4527	16.02	72 522.54
750	2.373	28	2044	17.80	36 383.20
800	2.4525	71	5184	19.62	101 710.08
900	2.593	39	2847	23.34	66 448.98
1000	2.712	67	4892	27.12	132 671.04
1100	2.8145	42	3066	30.96	94 923.36
1200	2.903	37	2701	34.84	94 102.84
1300	2.9815	28	2044	38.76	79 225.44
1400	3.0513	34	2482	42.72	106 031.04
1500	3.1146	44	3212	46.72	150 064.64
1600	3.1725	27	1971	50.76	100 047.96
1700	3.2247	20	1460	54.82	80 037.20
1800	3.2733	18	1314	58.92	77 420.88
1900	3.3178	16	1168	63.04	73 624.72
2000	3.359	22	1606	67.18	107 891.08
2100	3.3971	25	1825	71.34	130 195.50
2200	3.4327	10	730	75.52	55 129.60
2300	3.465	10	730	79.72	58 195.60
2400	3.4966	14	1022	83.92	85 766.24
2500	3.5248	12	876	88.12	77 193.12
2600	3.5507	7	511	92.32	47 175.52
2700	3.5748	7	511	96.52	49 321.72
2800	3.5971	4	292	100.72	29 410.24
2900	3 6179	2	146	104.92	15 318.32
3000	3.6373	9	657	109.92	71 691.82
3100	3.6554	5	365	113.32	41 361.80
3200	3.6725	4	292	117.52	34 315.84
3300	3.6884	2	146	121.72	17 771.12
3400	3.7035	2	146	125.92	18 384.32
Transporteeren....		3630	265051		f 2 817 530.18

BELASTBAAR INKOMEN.	%	AANTAL PER- SONEN VAN 3664.	AANTAL PER- SONEN VAN 267.553.	PER HOOFD TE BETALEN.	OPBRENGST DER BELASTING.
Transport....		3630	265051		f 2 817 530.18
3500	3.7177	3	219	f 130.12	28 496.28
3600	3.7311	—	—	134.32	—
3700	3.7437	2	146	138.52	20 223.92
3800	3.7557	6	438	142.72	62 511.36
3900	3.7671	1	73	146.92	10 725.16
4000	3.778	4	292	151.12	44 127.04
4100	3.7882	2	146	155.32	22 676.72
4200	3.798	1	73	159.52	11 644.96
4300	3.8074	1	73	163.72	11 951.56
4400	3.8163	3	219	167.92	36 774.48
4500	3.8248	1	73	172.12	12 564.76
4600	3.833	—	—	176.32	—
4700	3.8408	2	146	180.52	26 355.92
4800	3.8483	2	146	184.72	26 969.12
4900	3.8555	—	—	188.92	—
5000	3.8624	1	73	193.12	14 097.76
5100	3.869	—	—	197.32	—
5200	3.8753	—	—	201.52	—
5300	3.8813	—	—	205.72	—
5400	3.8874	—	—	209.92	—
5500	3.893	—	—	214.12	—
5600	3.8985	—	—	218.32	—
5700	3.9038	—	—	222.52	—
5800	3.9089	—	—	226.72	—
5900	3.9138	—	—	230.92	—
6000	3.9186	1	73	235.12	17 163.76
6100	3.9232	—	—	239.32	—
6200	3.9277	—	—	243.52	—
6300	3.932	—	—	247.72	—
6400	3.9362	—	—	251.92	—
6500	3.94	—	—	256.12	—
6600	3.9442	2	146	260.32	38 006.72
6700	3.948	—	—	264.52	—
6800	3.9517	—	—	268.72	—
6900	3.9553	—	—	272.92	—
7000	3.9588	—	—	277.12	—
7100	3.9622	1	73	281.32	20 536.36
7200	3.9655	—	—	285.52	—
7300	3.9687	—	—	289.72	—
7400	3.9718	—	—	293.92	—
7500	3.9749	—	—	298.12	—
7600	3.9778	—	—	302.32	—
Transporteeren....		3663	267460		f 3 222 356.06

BELASTBAAR INKOMEN.	%	AANTAL PER- SONEN VAN 3664.	AANTAL PER- SONEN VAN 267.553.	PER HOOFD TE BETALEN.	OPBRENGST DER BELASTING.
Transport . . .		3663	267460		f 3 222 356.06
7700	3.9807	—	—	f 306.52	—
7800	3.9835	—	—	310.72	—
7900	3.9863	—	—	314.92	—
8000	3.989	—	—	319.12	—
8100	3.9916	—	—	323.32	—
8200	3.9941	—	—	327.52	—
8300	3.9966	—	—	331.72	—
8400	3.999	1	73	335.92	24 522.16
8500	4.0014	—	—	340.12	—
8600	4.0037	—	—	344.32	—
8700	4.0059	—	—	348.52	—
Totaal		3664	267533		f 3 246 878.22

Een wederwoord.

„De dwaling is eene geestelijke
„ziekte, die snel komt en langzaam
„verdwijnt.”

„Du choc des opinions jaillit la
„vérité.”

„In „*De Nieuwe Courant*” van 4 Maart, Avondblad, treffen wij een ingezonden stuk aan van den O.-I. Kolonel I. STAAL, waarin deze uiting geeft aan zijn gevoelen, naar aanleiding van het door ons geschreven aanvullingsstuk, in zake de samensmelting der Ned. en Ind. officierskorpsen, mede in die *Courant* van 2 Maart te voren opgenomen.

Genoemde Schrijver wijst er op (zie eerste alinea) in „*De Ind. Gids*” van het vorige jaar een paar malen protest te hebben aangeteekend tegen de, z. i. overdreven en vaak onjuiste, beweringen en becijferingen in onze (zooals hij ze noemt) „sensatie-artikelen”: *Quo Vadis* en *Vi coactus*, tot aanprijzing van — zooals hij zegt — ons „stokpaardje”: de fusie der officierskorpsen van onze legers. Schrijver beweert dit gedaan te hebben, omdat z. i. die fusie, welke, naar hij meende te hebben aangetoond, bij geen enkele koloniale mogendheid bestaat of gewenscht wordt, ten *nadeele* zou zijn van de *bruikbaarheid* van ons *Ind.* leger en, naar hij gelooft, ook van het *Nederlandsche*.

De hierboven door ons gespatieerde woorden doen ons vragen: Heeft *Engeland* dan geen *fusieleger*? En is in *Frankrijk*, sedert de laatste jaren, niet bepaald, dat de voor de koloniën te bestemmen troepen afwisselend in het Moederland en in de Koloniën moeten dienen? Doch zelfs, zoo de bewering van onzen criticus berust op het woord „officiersfusiestelsel”, dan nog vragen wij: ligt daarin dan opgesloten het *bewijs*, dat een zoodanig stelsel voor *Nederland niet kan deugen*?

Wat verder de meening betreft, dat de fusie ten *nadeele* zou zijn van de *bruikbaarheid*, enz. van beide genoemde legers, zij er onzerzijds aan herinnerd, dat in de bijeenkomsten van de Vereeniging van Krijgswetenschap, gehouden op 16 Dec. 1898 en 10 Maart 1899 is gebleken, dat deze opinie op lange na *niet algemeen* werd gedeeld; zelfs *niet* door alle O.-I. officieren, op die vergadering aanwezig.

Ter nadere toelichting veroorloven wij ons hier mede te deelen het oordeel van een hooggeplaatst, actief dienend en als hoogst intelligent

bekend staand *Ned.* officier. Deze meldt: „Eene samensmelting zou een „zegen voor *Ned.* zijn. Het kreeg dan het beste officierskorps van „*Europa*, omdat de elementen, voordat zij den officiersrang bereiken, „bij ons veel beter onderlegd worden. De *Ned.* officieren zouden dan „nagenoeg allen het, uit een moreel militair oogpunt, zoo belangrijk „aureool krijgen, van te velde, van in het vuur te zijn geweest. De „*Ind.* kameraden daarenboven, zouden in physischen en in moreelen zin, „minder vervallen in eene apathie, welke thans nog velen doet bezwijk- „ken. De zoogenaamde *Ind.* tactiek zou ten slotte haar koffers kunnen „pakken; en ook dit zou een succes zijn. Want die tactiek heeft al „veel op haar geweten.

„Men wil in *Indië* langzamerhand een Staat à part formeeren en „zich geheel los maken van *Nederland*. Dat bedenkelijk streven heeft „ook reeds in dat leger wortel geschoten; en hoe eer hoe beter dient „daaraan een einde gemaakt, in het belang en van *Indië*, en van „*Nederland*. Daarom is het m. i. hoog noodig, dat de samensmelting „spoedig tot stand komt.”

Niet alleen tal van andere *Ned.* officieren deden ons soortgelijke mededeelingen toekomen, maar ook *O.-I.*, waaronder zelfs van hooge en van de hoogste rangen. Zij verklaarden zich voorstanders van ons fusiestelsel, vooral omdat zij van dat stelsel veel heil verwachtten voor het *Indisch* leger.

Deze meeningen werden reeds vroeger door verschillende *O.-I.* officieren gedeeld en door *feiten* gestaafd. In den loop der laatste bijna 50 jaren, is eene zoodanige samensmelting niet alleen aanbevolen en verdedigd door tal en tal van *O.-I.* officieren, maar ook herhaaldelijk door dergelijke officieren voorgesteld: o. a. in 1859, door den *O.-I.* Luitenant-Kolonel Bon. DE SALIS, die de fusie wilde uitstrekken tot de vrijwilligers, beneden den rang van officier; in 1864 zelfs door een *Commandant van het O.-I. leger*, n.l. den Luitenant-Generaal SCHIMPF, die daartoe een uitgewerkt plan bij de Regeering indiende; in 1866, door een Schrijver, die, in den *Mil. Spect.*, een opstel deed opnemen, getiteld: „Denkbeelden omtrent de vereeniging der officierskaders van het *Ned.* en *O.-I.* leger” en dat stuk teekende: „*Een oud-hoofdofficier van het Ind. leger*”; in 1892, door den *O.-I.* Majoor van den generalen staf HAVER DROEZE, die, in de Vereeniging van Krijgswetenschap, zijn uitgewerkt fusie-programma ontwikkelde; in 1898, door een *O.-I.* Majoor van een speciaal wapen, die 22 jaren in *O.-I.* diende en verschillende opstellen omtrent bedoelde fusie in de *Java-Bode* deed opnemen onder het pseudoniem „MULTAVIDI”; enz.

Is het aanneembaar, geachte Lezers, dat een zoo groot aantal *O.-I.* officieren — waaronder zelfs een opper-commandant van dat leger — op achtereenvolgende tijdstippen, telkens en telkens opnieuw zouden hebben aangedrongen op de verwezenlijking van dat denkbeeld, indien werkelijk een zoodanig stelsel moest leiden „ten nadeele van de bruikbaarheid van het *O.-I. leger*”, zooals onze geachte criticus beweert? En

bestaat er, na kennismeming van het vorenstaande, aanleiding om hetgeen wij — op het voetspoor van zooveel anderen — over de fusie schreven, te bestempelen als „sensatie-artikelen” tot aanprijzing van ons „stokpaardje”? Of moet hieruit worden afgeleid, dat ook deze bestrijder mank gaat aan het euvel van meerdere onzer tegenstanders: gemis aan grondige studie over ons stelsel?

Gaarne laten wij de beantwoording dier vraag aan U over, geachte Lezers.

In de tweede alinea van vorengenoemd opstel vindt onze criticus: „dat wij een *opmerkelijk staaltje* geven, van onzen *eigenaardigen be-toogtrant*”. Hier doelt de criticus op onze beoordeeling over twee volzinnen van zijn artikel uit „*De Ind. Gids*” van 1903 (zie blz. 1690, de voorlaatste alinea). Zij luiden:

„Zoude, vragen wij o. a., generaal VAN HEUTSZ wel de zoo eminente „bevelhebber en Gouverneur van *Atjeh* zijn geworden, indien hij niet „zoo vele jaren (16) in verschillende rangen in dat gewest had gediend, „zoo vele jaren (25) in *Ind.* dienst had doorgebracht?”

En deze, door hem zelf gestelde vraag, beantwoordt hij volgenderwijze:

„*Wij betwijfelen het, evenals wij het wagen om te twijfelen, of deze „kundige opper-officier thans geschikt zoude mogen worden geacht, om „in dien rang in het moederland bij een oorlog, krachtig te kunnen „optreden.*”

In ons opstel: „*Eene wederlegging*” (deze titulatuur noemt onze beoordeelaar: „*een overmoedige*” — zie *De Nieuwe Courant*” van 4 Maart 1904, alinea 4 v. o.) teekenden wij tegen dezen „*twijfel*” aanstonds protest aan, door neer te schrijven: „*Wij daarentegen, twijfelen aan het laatst vermelde geenszins* (zie *Ind. Gids* 1904, blz. 244, regel 6)”.

Het kwam ons voor, dat tegen een man als Generaal VAN HEUTSZ — die in de vele jaren, welke hij als opperbevelhebber aan het hoofd van de *Atjehsche* troepen heeft gestaan en die daar zoo onnoemlijk vele bewijzen van buitengewoon militair beleid heeft gegeven; die ook als civiel gezagvoerder, zooveeltact en practisch doorzicht heeft ten toon gespreid — dat, tegenover een zoo exceptionneel persoon, niet de minste twijfel *kon* noch *mocht* rijzen, als zou hij — waar ook optredende — niet de duidelijkste blijken geven: „*the right man in the right place*” te zijn.

Dit protest werd door ons, in „*De Nieuwe Courant*” van 2 Maart 1904, herhaald, en wel in deze bewoordingen: „Volgens deze verklaring „(de hierboven door ons gecursiveerde alinea) zou de kranigste figuur, „die het *O.-I.* leger sedert de laatste 30 jaren heeft opgeleverd, zou „zelfs een zoo eminent opper-officier, die meer dan de helft van zijn „actieven diensttijd op het oorlogstoneel heeft doorgebracht, niet in „staat worden geacht, om tegen een buitenlandschen vijand te kunnen „optreden.”

Wij gebruikten in dat protest met opzet de uitdrukking: „*buitenlandschen vijand*” in plaats van: „*moederland*”, die door onzen criticus was gebezigd, omdat — zooals wij trouwens in ons stuk hebben gemeld — volgens alle groote tactici, de strategische en tactische regelen, die — tegenover welken vijand ook — moeten worden toegepast, onder alle hemelstreken, *de zelfde* blijven.

Wordt dus in „*twijfel*” getrokken, of Generaal VAN HEUTSZ, bij een oorlog in het Moederland, wel krachtig zou kunnen optreden — zooals onze bestrijder doet —, dan moet die „*twijfel*” evenzeer gelden bij de bevelvoering tegenover een *buitenlandschen vijand* in *O.-I.*, want de te nemen maatregelen ten opzichte van een dergelijken vijand blijven — volgens de strategische en tactische beginselen — *overal*, dus ook in *O.-I.*, *de zelfde*.

Onze criticus beaamt laatstgenoemd axioma; althans hij schrijft: „Zeker, „de strategische en tactische beginselen blijven, onder alle hemelstreken, dezelfde”. Echter voegt hij aan deze woorden toe: „doch de toepassing er van verschilt aanmerkelijk, afhankelijk als ze is van het materiaal, waarover men beschikt, en van de omstandigheden, waar- „onder dit moet worden gebruikt”.

Deze hier toegevoegde woorden leveren hoegenaamd geen, zelfs niet het minste *bewijs*, dat de door onzen criticus geopperde *twijfel* — of Generaal VAN HEUTSZ, bij een oorlog in het Moederland, wel krachtig genoeg zou kunnen optreden — als *gewettigd* en *gerechtvaardigd* kan worden beschouwd, m. a. w. op *juiste* gronden berust.

Achter de door ons gecursiveerde alinea (zie vorige blz.) hadden wij, in ons opstel van 2 Maart, laten volgen:

„Ook uit *O.-I.* zijn stemmen vernomen, die — in andere woorden — „dezelfde meening hebben verkondigd.”

Aangezien echter in een ingezonden stuk van een dagblad geen misbruik mag worden gemaakt van de beschikbaar gestelde plaatsruimte, verwezen wij daar, korthedshalve, naar den *Mil. Spect.* van 1903. De redactie van „*De Mil. Spect.*” zal het ons wel ten goede willen houden, dat wij nu — ter wille van hare lezers — de bedoelde stemmen, zeer beknopt, aan het woord laten. Hierdoor zullen die lezers dan tevens een veel vollediger en juist oordeel kunnen vellen, of, en in hoeverre het werkelijk gewenscht is en aanbeveling verdient, om het *gescheiden-officierskaderstelsel* nog langer te *bestendigen*.

Het *Bat. Nieuwsblad* van 4 Oct. 1902 meldt o. m. in het opstel „*Onze levende strijdmiddelen*”: „Toen een nieuw mil. commandant voor *Ambon* „noodig was, achtte de Chef der Inf^{ie}. geen der luitenant-kolonels geschikt voor die betrekking. . . . .”

„Een jaar geleden moest *Moeara Tambezi (Djambi)* een postcommandant hebben, die tevens met civiele bestuursaangelegenheden belast „kon worden. Bij de Inf^{ie}. werd lang *te vergeefs* gezocht, en ten laatste „had de Gen.-Staf bij te springen. . . . .”

„De telegrammen in den laatsten tijd door den Gouv. van *Atjeh* aan „de Regeering gezonden, *verhelen niet*, dat die opperofficier allesbehalve „tevreden is, over het *beleid* en de *voortvarendheid* van eenige commandanten van zelfstandige colonnes.....”

In de *Java-Bode* van 22 Dec. 1902, komt in het artikel: „*Onze levende strijdkrachten*” het volgende voor:

„Wij gelooven de *openbare meening* weer te geven door neer te schrijven, dat in ons leger (het *O.-I.*) *weinig personen zullen worden gevonden*, die *in de leiding* van een aanstaanden oorlog *zelfs ook maar eenig vertrouwen stellen*.....”

„Het aanvoeren van en manoeuvreren met troepenmassa's van eene „sterkte, als in een oorlog tegen den B. V. (buitenlandschen vijand) „zullen optreden, waait niemand aan; en daar onze bevelhebbers *nimmer de gelegenheid hebben zich te oefenen*, zullen vele handen in de toekomst *verkeerd staan*.....”

„Onze *hoogere officieren*, zijn *bijna allen* aan een bureau gekluisterd „en, zoo lang die toestand wordt bestendigd, *zal men nimmer mogen rekenen op troepenaanvoerders*.....”

„Onze *staf- en intendance-officieren*, zijn, over het algemeen, goede „bureau-mannen, doch *wij aarzelen niet te beweren*, dat ook *zij* in hunne „taak, bij een oorlog tegen een *niet-inlandschen vijand*, *ernstig zullen te kort schieten*.....”

Het *Soerabajasche Handelsblad* van 29 Jan. 1903 vermeldt o. m.:

„Van het *leiden* en *aanvoeren* van eenigszins groote troepenafdeelingen hebben onze *hoofdofficieren*, over het algemeen, *nog weinig kaas gegeten*. Doch, *waar zouden zij dit ook moeten leeren?*....” enz.

Wilt gij *feiten*, geachte Lezers, m. a. w. geheel uitgewerkte *voorbeelden*, die — door ieder leek op militair gebied — kunnen worden beoordeeld? Sla dan op: *Het Tijdschrift voor Ned.-Indië* van Mei 1895, het opstel van den oud-soldaat „*Veritas*”, getiteld: „*Atjeh. Beschouwingen over de Eerste Expeditie*”. Dit stuk is zeer verkort weergegeven in den *Mil. Spect.* van 1896, blz 56.

Een tweede voorbeeld vindt Gij, in *Het Ind. Mil. Tijdschrift* van 1896, Deel II, blz. 211. Verder kunnen wij onze belangstellende lezers nog verwijzen naar de wijze, waarop het eerste gedeelte der *Lombok-expeditie* (tot 25 Aug.) is geleid; naar het verloop der *Flores-expeditie*; en ten slotte tot hen de vraag richten: hoeveel bevelhebbers van de tweede *Atjeh-expeditie*, hebben — wat hun optreden aangaat — in *Indië* volkomen instemming gevonden?

Het was hoofdzakelijk met het oog op al deze gegevens, dat wij in ons stuk van 2 Maart 1904 schreven: „*Immers, wanneer het werkelijk waar is*, wat hierover zoo pertinent wordt beweerd, blijkt dan niet „duidelijk, dat het *gescheiden-officierskaderstelsel* voor het *O.-I.* leger „*niet deugt* en *onhoudbaar* is?”

En is dit ook niet het geval met de stelling, die onze criticus in den „*Ind. Gids*” van 1903 heeft verkondigd (zie blz. 1689, regel 6),: „dat

voor hogere rangen in het *Ind.* leger worden vereischt officieren, die hun geheele carrière, of althans verreweg het grootste gedeelte daarvan, in dienst van *dat* leger volbrengen."?

De O.-I. *Krijgsgeschiedenis* — over het tijdperk toen nog *Ned.*, ja zelfs *Belgische* opper- en hoofdofficieren in dat gewest in dienst werden gesteld — bevestigt ons vermoeden.

Alle deze voorafgaande overwegingen, nopen ons ook tot U, geachte Lezers, de vraag te richten: Zullen de gebreken, die aan het tegenwoordige *gescheiden*-officierskaderstelsel kleven, niet, althans niet grootendeels, verdwijnen, wanneer ons fusiestelsel wordt ingevoerd?

Immers in dat stelsel zullen de tegenwoordige O.-I. officieren, niet alleen de gelegenheid vinden — bij de jaarlijks in *Ned.* te houden groote manoeuvres — om zich te oefenen in het aanvoeren van en manoeuvreeren met troepenmassa's van eene sterkte, als in een oorlog tegen den B. V. zullen optreden (hetgeen — zooals hierboven is opgegeven — in O.-I. *niet kan plaats hebben*), maar ook zullen, door de h. t. l. aanwezige *veel ruimere* hulpbronnen, die officieren, onder *oneindig gunstiger* omstandigheden, hunne wetenschappelijke en technische militaire kennis kunnen verruimen en vermeerderen.

En wat de *Ned.* officieren betreft, deze zullen c. q. in het door ons voorgestane stelsel — door de beurtelingsche detacheringen naar O.-I. — aldaar daadwerkelijke oorlogsondervinding, enz. kunnen opdoen.

Volgens zijne gewone wijze van debatteeren [zie *Ind. Gids* 1904, blz. 235, punt 1°, van den tweeden volzin, het laatste gedeelte; zoo ook blz. 238, de laatste alinea van punt 3°, enz.] schrijft onze criticus in zijn opstel van 4 Maart (zie alinea 3 v. o.): „ik wensch hier... te verklaren, dat „naar mijn vaste overtuiging het gansche *Ind.* leger met mij juicht, „dat in deze moeilijke tijden in *Indië* een opper-officier is, als generaal VAN HEUTSZ”.

Indien onze geachte bestrijder vermoedt, dat het vorenstaande *niet* van ganscher harte wordt gedeeld door *het geheele volk in Nederland*, dan kunnen wij hem de verzekering geven, dat hij zich schromelijk *vergist* en zelfs dat volk *onrecht* aandoet. Neen, bijzondere appreciatie en vereering van Generaal VAN HEUTSZ is in *Nederland algemeen*.

Z.H.E.G. vervolgt aldus den volzin over Generaal VAN HEUTSZ: „in „wiens buitengewone kunde, geschiktheid en energie elk militair het „onbeperktst vertrouwen stelt en die voorzeker dat leger thans op de „beste wijze, beter dus, dan elk *Nederlandsch* generaal, en met de „meeste kansen op een goeden uitslag zal aanvoeren, indien het ge- „roepen mocht worden om onze koloniën tegen een buitenlandschen „vijand te verdedigen”.

Past deze geheele volzin, geachte Lezers, wel op de repliek, die wij gaven in den *Ind. Gids* 1904 (zie blz. 244, regel 6) en in *De Nieuwe Courant* van 2 Maart l.l. (zie blz. 309, hiervoren)? en moet er niet uit worden afgeleid, dat onze bovenvermelde woorden, omtrent den — *niet*

door ons, maar door den *criticus* — geopperden „*twijfel*” aangaande Generaal VAN HEUTSZ, of niet zijn begrepen, of verkeerd zijn uitgelegd?

Hebben wij, in beide genoemde opstellen, dan niet aan Generaal VAN HEUTSZ, *nog meer waardeering* betoond, dan onze bestrijder?

Was ons protest tegen den „*twijfel*” van den *criticus*: „of genoemde „generaal, bij een oorlog in het Moederland wel krachtig zou kunnen „optreden”, geen duidelijk bewijs, dat wij dien Generaal nog *bekwamer* achten dan Z.H.E.G.?

In de voorlaatste alinea van zijn opstel meldt onze geachte beoordeelaar: „Ten slotte druk ik mijn bevreemding uit, dat de S. d. B. het „wenschelijk heeft geacht om een polemieek, in een tijdschrift gevoerd, „zonder eenige aanleiding mijnerzijds, voort te zetten in eenig dagblad, „waarvan de meeste lezers wel onkundig zullen zijn gebleven van die „polemieek, zoodat het gevaar groot is, dat zij niet bij machte zullen zijn „om zijn conclusie naar eisch te controleeren. Er moge „tactiek” liggen in „deze handeling, m. i. had de S. d. B. ze in casu niet moeten toepassen”.

Zie hier ons antwoord: Wij ontvingen op een der allerlaatste dagen van Februari ons convocatiebiljet van de Vereeniging „Moederland en Koloniën”, waarin vermeld stond, dat op Donderdag 3 Maart eene algemeene vergadering zou worden gehouden, ter behandeling van het *Leger- en Vloot*-onderwerp in *O.-I.* Daaronder kwam in punt *e* voor: „de samensmelting der officierskorpsen van beide legers”.

Naar aanleiding hiervan — zooals trouwens ook in ons stuk vermeld is — achtten wij het gewenscht, zoo noodig, de aandacht van hen, die zich voorstelden die vergadering bij te wonen, te vestigen op het door onzen *criticus* en door ons geschrevene, in den *Ind. Gids* van 1903 en 1904, alsmede op het vermelde in dat aanvullingsstuk.

Het zal dus wel duidelijk wezen, dat het onmogelijk zou zijn geweest, tusschen de ontvangst van bedoeld biljet en den dag der te houden vergadering, een opstel te doen opnemen of nog in tijds te doen verschijnen, in welk tijdschrift ook. Van daar dat wij ter bereiking van ons doel, de toevlucht namen tot een dagblad.

Ter verdediging van het door ons voorgestane fusie-denkbeeld, behoeven wij inderdaad niet onze toevlucht te nemen tot handelingen, waarin „*tactiek*” zou liggen. Onze *criticus* had kunnen en moeten inzien, dat alleen „*spoed*” ons onvermijdelijk noopte, zoo te handelen.

Met oprecht leedwezen hebben wij overigens uit het stuk van onzen bestrijder vernomen, dat Z.H.E.G. niet verder met ons in debat wil treden. Zoo gaarne hadden wij van hem o. m. gehoord: op welken *gewettigden grondslag* hij vermeent, dat onderluitenanten, adjudanten-onderofficier, adjudanten-onderofficier- en sergeanten-majoor-kwartiermeester, apothekersbedienden, enz. allen tijdelijk als officier dienstdoende, het benodigde aantal *O.-I.* officieren doen verminderen, dat volgens de *geldende formatie* moet aanwezig zijn.

In ons opstel van den *Ind. Gids* 1904 (zie punt 2°, blz. 236) hebben wij de redenen opgegeven, waarom *wij* vermeenen, dat zulks *niet* mag geschieden.

Te meer hoopten wij op eene beantwoording, niet alleen omdat onze criticus ons beschuldigt, dat onze voorstellingen *overdreven* en onze beweringen en becijferingen *vaak onjuist* zijn, maar ook omdat de conclusie van onzen recensent ons zonderling voorkomt.

Immers schrijft hij op blz. 1687 (*Ind. Gids* 1903): „Rekent men de „gedetacheerde *Ned.* officieren mede, dan had op ult^o 1902 het *Ind.* „leger — zooals het *Kol. Verslag* aangeeft — een *overcompleet* van „14 officieren of als zoodanig dienstdoenden; bij het wapen der infanterie „zelfs een *overcompleet* van 40 officieren, niettegenstaande van dat „wapen 8 officieren bij het wapen der genie waren gedetacheerd en „daardoor tijdelijk buiten de sterkte van hun eigen wapen gerekend.

De hier opgegeven aanhaling van onzen criticus bevat slechts een gedeelte van hetgeen in het *Kol. Verslag* van 1903 is te vinden. Had Z.H.E.G. ook den inhoud medegedeeld van eenige der daarop volgende volzinnen, dan zou zijne conclusie geheel anders hebben moeten luiden.

In de kolom (halve bladzijde) 113 (zie Hoofdstuk D, § 1) vinden wij (o. a. omtrent de officieren van gezondheid) aangegeven: „Het hooger „vermeld *incompleet* van offⁿ. van gezondheid geeft intusschen *geen* „juist beeld van den bestaanden toestand, omdat bij het cijfer, aange- „vende de „tegenwoordige” formatie, *niet zijn gevoegd* de offⁿ. v. ge- „zondheid benoodigd voor de expeditionnaire troepenmacht in *Palembang*, „noch ook die ingedeeld bij de naar de residentieën *Padangsche Beneden-* „landen, *Padangsche Bovenlanden* en *Benkoelen* gezonden detachementen „infanterie, zoodat het *feitelijk incompleet* 15 bedroeg, een *incompleet* „te scherper gevoeld, omdat het aantal militaire geneeskundigen in „*Atjeh* en *Djambi* steeds op volle sterkte moet worden gehouden en, „bij het einde van 1902, over 11 offⁿ. van gezondheid tijdelijk *niet* „beschikt kon worden”. En dan verder:

„Voorts dient nog in aanmerking te worden genomen, dat het sterkte- „cijfer *nog lager* zou zijn geweest, indien niet in den loop van 1902 „tijdelijk *geen verloven*, wegens langdurigen dienst, naar *Europa* waren „toegestaan, welke maatregel ook voor 1903 is *bestendigd*. . . enz.”

Zou deze laatste noodmaatregel — die zoo sterk indruischt tegen een *verkregen recht*, en die voor *alle* O.-I. offⁿ. der verschillende wapens en dienstvakken geldt — wel door het O.-I. legerbestuur zijn genomen, ja zelfs zou deze toen reeds, ook voor het volgende jaar (1903) wel zijn *bestendigd*, indien werkelijk een groot *overcompleet* aan O.-I. offⁿ. in 1902 bij dat actief leger had bestaan?

Kan dan het betoog van onzen geachten bestrijder: „dat *alle mogelijke* onderoffⁿ. en bedienden, die tijdelijk in O.-I. officiersdiensten presteeren, het voorgeschreven aantal O.-I. offⁿ. — die de *geldende* formatie *vordert* — doet *vermindere*”, wel op strikt *logische, gewettigde* en *onwederlegbare* grondslagen berusten?

Vol vertrouwen laten wij de beantwoording dier vraag, aan onze belangstellende Lezers over.

In *De Nieuwe Courant* van 5 Maart deelden wij mede, dat wij ons voorstelden, de door den O.-I. kolonel I. STAAL geopperde quaestie — vooral omdat zij een *landsbelang betreft* — te harer tijd te behandelen in een *tijdschrift*.

Wij hebben aan die belofte voldaan en vleien ons, dat het thans geschrevene den criticus zal bevredigen. Mochten wij hierin niet zijn geslaagd, dan hopen wij — zoo niet geheel, dan toch ten deele — den indruk te hebben gewijzigd van hen, die kennis hebben genomen van zijn opstel in de *N. C.* van 4 Maart 1904, waarin het onderwerp der fusie is behandeld op zoodanige wijze, dat een *wederwoord* onzerzijds niet achterwege mocht, en ook niet kon blijven, daar de samenstelling der officierskorpsen n. o. m. *is en blijft* een onderwerp van het hoogste Staats- en legerbelang.

DE SCHRIJVER DER BROCHURE.

Aanteekeningen betrekkelijk den Russisch-Japanschen Oorlog.¹⁾

(Ontleend aan RASWJEEDTSCHIK.)

Na den nachtelijken torpedobootaanval en het daarop volgende zeegevecht bij Port-Arthur hadden tot 11 (24) Februari geen ontmoetingen met den vijand plaats.

Aan beide zijden werd voortgegaan met de concentratie der strijdkrachten en het verzekeren van de achterwaartsche verbindingen. Dat dit verre van gemakkelijk is, blijkt, wanneer men in aanmerking neemt, dat het oorlogstooneel zeer ver van onze centra verwijderd is, terwijl Japan door de zee daarvan is gescheiden. Voor Japan wordt dit nog moeilijker, omdat het rayon van concentratie voor zijn veldleger zich bevindt in een land, waarin reeds nu onder de bevolking eene bedenkelijke gisting heerscht tegen de vreemde indringers.

Zooals bekend is, kan Japan buiten zijn grondgebied een leger van bijna 300.000 man met 624 vuurmonden op de been brengen. Bij ons bevinden zich bij mobilisatie in het Verre Oosten 300.000 man met 440 vuurmonden, welke wekelijks met ongeveer 30.000 man versterkt worden.

Hieruit volgt, dat het voor Japan beslist noodzakelijk is, zich met de concentratie van troepen en het begin der beslissende oorlogshandelingen te haasten, terwijl het voor ons voordelig is te wachten.

Ten einde met succes te land te kunnen optreden, moet Japan overmachtige krachten samentrekken, d. w. z. eene reeks van landingen op groote schaal, zooveel mogelijk in de nabijheid van Mandschoerije, ver-

¹⁾ De Russische Invalide N°. 65 beveelt tot het volgen der operaties aan: de bladen *Tcheng-Te-fou*, *Pekin*, *Nankin*, *Moukden*, *Séoul*, *Ouelpaërt*, *Vladivostok*, *Kang-neung* en *Nagasaki* van de kaart van Oost-Azië, bewerkt door de geographische afdeling van het Fransche Ministerie van Oorlog.

Schaal 1 : 1.000.000. Uitgevers: Plon-Nourrit et Co., Parijs. Prijs: Fr. 1.25 per blad.

Ter aanvulling van onze mededeeling omtrent de Russische strijdkrachten (zie Maart-afl., blz. 223) zij nog het volgende vermeld.

Bij Keizerlijk besluit van 25 Maart (7 April) is geformeerd eene, voor Oost-Azië bestemde, Kaukasische cavaleriebrigade, bestaande uit 2 regimenten à 6 sotnies. De regimenten bestaan uit vrijwilligers uit de Kaukasische bergbewoners, op wie geen dienstplicht rust, of die tot het Dagestansche cavalerie-regiment behooren. (Russ. Invalide, Nos. 68 en 69.)

richten, met het doel de spoorwegverbinding tusschen Port-Arthur en ons leger te verbreken en deze plaats zelf te belegeren.

Maar deze noodzakelijke landing was niet mogelijk, zoolang ons Port-Arthur-eskader intact was.

Daarom was het eerste oorlogsdoel van Japan ons eskader te vernietigen.

De naaste haven, welke tot basis van eene Japansche vloot, bestemd om het Port-Arthur-eskader te bestrijden, kan dienen, is de oorlogshaven van den eersten rang Sasebo (op het eiland Kioeshim). Deze haven is echter te ver verwijderd van het rayon van actie der vloot, weshalve Chemoelpo gekozen werd, waar zich een kolendepot, een hospitaal en inrichtingen tot herstelling van die kleine beschadigingen bevonden, welke niet aan boord verricht kunnen worden. De strategische ligging van Chemoelpo, als steunpunt voor vloot en landingsleger, is gunstig.

Uit het voorgaande volgt, dat Japan in de eerste plaats moest trachten ons Port-Arthur-eskader te vernietigen en Chemoelpo te bezetten.

Dit werd dan ook den 26sten Januari (8 Februari) ondernomen.

De eerste opdracht werd echter verre van schitterend volvoerd; de torpedo-aanval gelukte slechts, omdat hij geheel onverwachts werd ondernomen (ja, wij hadden geen recht hem te verwachten); desondanks werd het doel niet bereikt: alle schepen bleven in zee en namen deel aan het afslaan van den aanval van het vijandelijk eskader op den volgende dag.

De verliezen, door ons eskader op den 27sten Januari (9 Februari) geleden, staan eveneens in geen verhouding tot de belangrijkheid van het doel, waarmede de strijd door de Japanners werd ondernomen; ons eskader is niet alleen niet vernietigd, maar verloor zelfs geen enkel schip; de schade door onze schepen in den strijd beloopt, bleek in Port-Arthur hersteld te kunnen worden, hoewel daar geen dok van voldoende afmetingen aanwezig is.

Derhalve is ons eskader door de beide ontmoetingen slechts tijdelijk verzwakt; spoedig zal het weder in zijn geheel voor den strijd gereed zijn.

De tweede opdracht — is wel is waar gelukt, maar er was dan ook niemand om dit te beletten (wat trouwens ook niet kon). Aan het zeegevecht bij Chemoelpo kan absoluut geen waarde toegekend worden; behalve eene moreele, die daarin bestaat: „dat een eskader van schepen, zoowel in aantal als soort verre overmchtig, er niet in kon slagen twee van onze, naar verhouding zwakke, schepen te overmeesteren en te nemen, maar zelf zeer belangrijke verliezen leed”.

Dit zegt genoeg!

De uitkomst van beide ontmoetingen ter zee, bij ongeveer gelijke verliezen (voor zoover wij thans kunnen beoordeelen), is, dat de Japanners het tot nu toe zelfs niet gewaagd hebben eene landing noordelijker dan Chemoelpo te ondernemen. Op de verdedigers van Port-Arthur hebben zij niet alleen den gewenschten moreelen indruk niet gemaakt, maar zij hebben integendeel het moreel der troepen doen stijgen en het verlangen levendig doen worden het tijdelijk succes op den vijand te wreken.

Volgens ingekomen berichten bewaken de Japanners de zeeëngte tusschen de Korea-baai en de Gele zee door kleine schepen, door middel van draadlooze telegraphie verbonden, terwijl de vloot de landingen in het Zuiden en Westen van Korea beschermt en gereed is eene vereeniging van een ander vijandelijk eskader met dat van Port-Arthur te beletten.

Een ernstige aanval van de Japansche vloot op Port-Arthur wordt niet verwacht, daar zij niet in staat is deze haven te nemen en door het gemis aan reserves zich niet aan ernstige verliezen kan blootstellen.

Den 7^{den} (20) Februari werd de Generaal-adjutant KOEROPATKIN tot Commandant van het Mandschoerijische leger benoemd.

Tot den 11^{den} (24) Februari slaagden de Japanners er in Chemoelpo te bezetten, aldaar eene troepenmacht te ontschepen en maatregelen te nemen voor het verdere transport van troepen naar Korea. Ten gevolge van de bewegingen van het Vladiwostok-eskader en het niet slagen van de poging om het Port-Arthur-eskader te vernietigen, moest een deel van de Japansche vloot naar de Japansche zee gedetacheerd en Port-Arthur geblokkeerd worden.

In den nacht van den 11^{den} (24) Februari werd door de Japanners eene poging gedaan schepen in den haveningang te doen zinken, welke poging mislukte. Den daaropvolgenden dag bleef het Japansche eskader aan den horizon zichtbaar; doch kwam niet binnen vuurbereik. De *Bajan*, *Askold* en *Nowik* bleven in zee, keerden echter tegen den avond in de haven terug, terwijl torpedojagers uitliepen om gedurende den nacht in den veiligheidsdienst te voorzien.

In den nacht van den 12^{den} (25) Februari deden de Japanners herhaalde aanvallen met torpedobootten, die door het vuur van de *Retwisan* en de kustbatterijen werden afgewezen, en waarbij de vijand 2 torpedobootten verloor. Den 12^{den} Februari bleef het Japansche eskader aan den horizon, terwijl de kruisers *Bajan*, *Askold*, *Diana* en *Nowik* in zee gingen. Dien dag werden bij het Japansche eskader 8 torpedobootten geteld tegen 12 op den 11^{den}.

In het algemeen kan gezegd worden, dat de blokkade op grooten afstand, na verloop van 2 weken, geen stap verder is gekomen.

Eene landing van de Japanners ten Zuiden van Kinchau behoort voor het oogenblik nauwelijks tot de mogelijkheden, terwijl de kust ten N. van die plaats zeer ongeschikt is voor troepenontschepingen. Veel nut zou eene landing in de nabijheid van Nioe-chwang kunnen hebben, doch deze is vrijwel uitgesloten, zoolang ons Port-Arthur-eskader nog bestaat.

Ten slotte is eene landing van groote troepenafdeelingen nabij Gensan, met het doel zelfstandig naar Kirin op te rukken, weinig waarschijnlijk, daar dit tot eene partieele nederlaag der Japanners zou kunnen leiden.

Mochten de Japanners er in slagen met overmachtige troepen de Jaloe over te trekken, dan is een oprukken in W. of N. W. richting,

met het doel de spoorwegverbinding met Port-Arthur af te snijden, het meest waarschijnlijk. De operatiebasis zou dan van Chemoelpo naar Chinampo of eene wellicht nog noordelijker gelegen plaats moeten worden verlegd.

Den 17^{den} Februari (1 Maart) werd de spoorweg over het ijs van het Baikalmeer, na gebed, geopend.

Op den 15^{den}, 16^{den} en 17^{den} Februari (28 Febr.—1 Maart) werd de Japansche vloot niet binnen een afstand van 60 zeemijlen van Port-Arthur waargenomen, waarschijnlijk ten gevolge van een hevigen storm, welke in den nacht van den 13^{den} op den 14^{den} Februari opstak.

Den 16^{den} (29) Februari werd Ping-yang door eene kozakkenpatrouille onder den Xaroensjie (2^e luitenant) LONSCHAKOF verkend. Loopgraven zijn om die stad aangelegd, doch niet bezet; in het geheel bevinden zich daar hoogstens een duizendtal Japanners.

Den 22sten Februari (6 Maart) opende een Japansch eskader van 7 schepen, waaronder de *Izoema* en de *Jakoemo*, ten 1³⁰ n.m. het vuur op de forten *Soeworof* en *Linevitsch* te Vladiwostok; welk vuur niet beantwoord werd. In de stad werd een matroos gewond en eene vrouw gedood.

Den 23sten Februari (7 Maart) verscheen het Japansche eskader ten 8 uur v.m. opnieuw voor Vladiwostok en verwijderde zich in den namiddag, zonder het vuur geopend te hebben.

Den 20sten Februari (4 Maart) is de Vice-admiraal MAKAROF te Port-Arthur aangekomen.

Na het bombardement van Vladiwostok trad het Japansche eskader weder meer actief op onzen rechtervleugel op.

In den nacht van den 26sten Februari (10 Maart) had eene ontmoeting tusschen torpedobooten vóór Port-Arthur plaats, waarbij zoowel een Russische als een Japansche torpedojager verloren gingen. Ten 8³⁰ v.m. begon de Japansche vloot het bombardement van Port-Arthur, waarbij 8 schepen zich in front van de haven bevonden en 6 achter kaap Lajoteschan. De vijandelijke schepen bleven op een afstand van 10 à 12 werst, terwijl de Russische batterijen het vuur beantwoordden. Het bombardement duurde tot 1¹⁵ n.m. en had nagenoeg geen uitwerking.

Aan Japansche zijde werd de kruiser *Takasago* zwaar beschadigd.

Den 27sten Februari (11 Maart) ging het Russische eskader in zee, maar de vijand werd niet ontdekt.

De 28sten Februari ging eveneens rustig voorbij.

Den 24sten Februari (8 Maart) ontdekte eene onzer patrouilles bij de rivier Tschintschan-gan (deze rivier stroomt 100 werst ten O. van de Jaloe en kruist den weg naar Séoel) 4 vijandelijke posten, waarachter eene cavaleriepatrouille.

Bij Paktschen (op den weg Anjoe-Wijoe, 12 werst van eerstgenoemde plaats) viel eene Japansche patrouille in eene hinderlaag van eene onzer patrouilles en werd verstrooid, waarbij zij één man verloor.

In den nacht van den 27sten Februari (11 Maart) wierpen vijandelijke

schepen hunne zoeklichten in de Helenabaai (op de W. kust van Liaotong, 35 werst van Foetschoe) en op de oevers tegenover Senjoetschan.

Den 24sten Februari (8 Maart) ging het pantserschip *Retvisan* naar de binnenhaven en werd naast de *Tsarewitsch* opgesteld. Het stoppen der lekken bleek volkomen geslaagd te zijn.

R. L. SCHOLTEN.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

AMERIKA. (Vereenigde Staten van Noord-)

Mitth., H. 2, ontleent aan Journal Un. St. Art., Juli/Aug. 1903, eenige belangrijke gegevens en tabellen, betreffende de z.g. „Kappengeschosse” (projectielen voorzien van een smeedijzeren kap, waardoor het indringingsvermogen vergroot wordt). Zie ook Eng., n°. 1972, (16 Oct. 1903) en Un. Serv. Gaz., n°. 3694 (31 Oct. 1903).

BELGIË.

Er zullen dit jaar *geen* groote manoeuvres plaats hebben. Int. Rev., Maart, waaraan wij dit bericht ontleenen, geeft tevens een overzicht van eene nieuwe wijze van kamerschietschietoefeningen (tir réduit).

BULGARIJE.

Streffleur, Maart, geeft weder een uitvoerig overzicht van de nieuwe legerorganisatie. (Zie onze mededeeling blz. 228 der Maart-afl. en Mil. Woch., n°. 34.)

Volgens Mil. Woch., N°. 28, bedraagt de oorlogsbegroting 1904: 26.283.468 Lew (1 Lew = ± 1 frc.), behalve eene suppletoire begr. voor meerdere uitgaven, gedaan in 1901 en 1902, van rond 4 mill. Lew. De vredessterkte van het staande leger is vermeerderd met 7000 hoofden, hetgeen de begroting met 2 mill. Lew heeft doen stijgen.

De vermeerderingen betreffen de volgende punten (in Lew):

voor uitrusting	150000,	oef. en opl.	88000,
wapens en munitie	44000,	mil. werkplaatsen	32000,
trein	40000,	remonte	100000.
geneesk. dienst	20000,		

Wat betreft de *officierstractementen*, vinden wij nog het volgende:

		18000 L.
Generaals, naar gelang van hun com ^o . (korps-Ct. tot brig.-Ct.), resp.		15000 „
		12000 „
Kolonels	als Regts-Ct. . . . . 10800 L.	Kapiteins . . . . . 4800 „
	overigen . . . . . 9600 „	Luitenants . . . . . 3300 „
Luit.-Kolonels	7200 „	Onder-Luitenants . . . . . 2700 „
Majoors	6000 „	

Officieren, die een hooger commando voeren, dan waartoe zij door hun rang aangewezen zijn, krijgen eene toelage, gelijk aan de helft van het tractementsverschil; zoo ontvangt een Kolonel als Brigade-Comt. $\frac{1}{2} \times 12000 - 10800 = 600$ Lew meer, d. i. 11400 Lew.

DUITSCHLAND.

N. M. Bl., N°. 11, geeft een overzicht van den aanbouw voor de marine in 1903. In 1904 zullen slechts 4 nieuwe schepen van stapel loopen.

De Rev. Mil., Maart, geeft een kort bericht over de administratie der „Verkehrs“-troepen, in verband met de ministerieele aanschr. van 7 Jan. 11, welke 1 April d. a. v. in werking is getreden. Tevens vinden wij een overzicht der voorgenomen manoeuvres gedurende 1904 (Zie ook N. M. Bl., N°. 9.)

N. M. Bl., N°. 10, geeft ons de nieuwe bepalingen omtrent de opleiding der officieren en adsp-off van den „Beurlaubtenstand“.

De Umschau der Jahrb. A. u. M., Maart, geeft een vrij uitvoerig bericht, betreffende het veldgeschutvraagstuk, o. a. vermeldende, dat de M. v. O. het voornemen heeft aangekondigd tot de invoering van „Rohrrücklauf“-geschut met schilden.

Nieuw verschenen: Die Entwicklung der strategischen Wissenschaft im 19. Jahrhundert von VON CAEMMERER. Berlin, 1904. (Bespr. Jahrb. A. u. M., Maart.)

Kriegsgeschichtl. Einzelschriften, H. 33. Operationen unter LORD ROBERTS bis zur Einnahme von Bloemfontein. Berlin, 1904. Prijs f 1.85.

ENGELAND.

N. M. Bl., N°. 9, geeft eene korte beschrijving van het nieuwe geweer. Lengte 1.13 M., 7.5 mM. kaliber; 5 trekken; het magazijn kan 11 patronen bevatten; de loop is geheel beschermd.

Schw. A. u. G., Febr., geeft een vergelijkend overzicht van het gewicht der bepakking van den infanterist in verschillende Staten.

Rev. mil., Maart, geeft uitvoerig de reorganisatie van het Ministerie van Oorlog, terwijl Mil. Woch., N°. 34, in het kort bespreekt de marinebegrooting 1904/05: totaal 36.889.000 £, d. i. 2.432.000 £ meer dan in 1903/04.

Op de schietplaats te Shoeburness zullen gedurende het geheele jaar cursussen gehouden worden in de bediening van het 12- en 6-pond snelvuurgeschut. Ook daarvoor uitgezochte manschappen der „Volunteers“ zullen daartoe, ieder gedurende 14 dagen, in de gelegenheid worden gesteld. (Mil. Woch., N°. 29.)

FRANKRIJK.

In de rubriek „Technische Mitth.“ geeft Streffleur, Maart, een artikel over automobielen, stelsel RENARD.

Omtrent de officierstractementen (per maand in francs), geeft N. M. Bl., N°. 10, de volgende cijfers:

Div.-Generaal.....	1575	Kapitein, van 8—12 dienstjaren	375
Brig.-Generaal.....	1550	idem „ 5— 8 „	333
Kolonel.....	678	idem tot 5 „	291
Luitt.-Kolonel.....	549	Luitenant: 1 ^{ste} klasse.....	225
Bat ^{ns} .-Ct.....	459	idem 2 ^e „	210
Kapitein, na 12 dienstjaren..	416	Onder-Luitenant.....	195

De Umschau Jahrb. A. u. M., Maart, geeft een overzicht der voorgenomen herfstmanoeuvres in 1904, volgens decreet van 16 Dec. 1903, voorts eenige mededeelingen betreffende de koloniale troepen en eenige beschouwingen over de legersterkte, in verband met den 2-jarigen dienstdienst.

Tevens vinden wij eene korte beschrijving van eene militaire oefening der „Sociétés d'instruction militaire”, welke aan de Fransch—Belgische grens gehouden werd. Het was de eerste maal, dat eene dergelijke oefening plaats vond. Men heeft hier te doen met eene soort vrijwilligen landstorm.... ob die Sache viel Nutzen bringt, bleibe dahingestellt, voegt SCHOTT er, eenigszins twijfelend, aan toe

Int. Rev., Maart, geeft een overzicht van de oorlogsbegroting 1904.

Volgens het veld. voorschr. der cav. is het wenschelijk, dat cav. off. in staat zijn eene locomotief te besturen; het onderricht te Saumur (rijsschool) houdt tegenwoordig daarmede dan ook rekening.

Het voornemen bestaat om een *bataljon* wielrijders te vormen. De Int. Rev., Maart, en Jahrb. A. u. M., Maart, geven eenige inlichtingen daaromtrent. (Zie het vermelde op blz. 53 der Int. Rev. 1904 en ons bericht op blz. 230 der Maart-afl.)

Den 4^{en} en 5^{en} April zal een afstandsrit plaats hebben tusschen Milaan en Turijn; het Mil. Woch., N°. 24 geeft daaromtrent eenige bijzonderheden.

Het zelfde n^o. vermeldt het aantal beschikbaar gestelde scherpe patronen voor de snelvuur-schietoefeningen en verder de hoofdpunten der dienstaanwijzing voor den kazernebouw, ontleend aan la France mil., n°. 5991.

Nieuw verschenen: La cavalerie et la télégraphie militaire door PICARD. Paris-Nancy. (Bespr. Jahrb. A. u. M., Maart.)

ITALIË.

Int. Rev., Maart, geeft de oorlogsbegroting 1904/05 (Zie ook Umschau Jahrb. A. u. M., Maart), totaal 206,115,842 Lire (190.115.842 L. gewone, 16.000.000 L. buitengew. uitgaven).

De Umschau Jahrb. A. u. M., Maart, geeft de nieuwe bepalingen (van Dec. 1903), de „Dienstleistungen” der reserve-officieren betreffende. Tevens vinden wij eenige gegevens omtrent de marinebegroting 1904/05.

JAPAN.

De Notizen der Mitth., H. 2, geven eene uitvoerige beschrijving met plaat van het 6.5 mM. Japansche geweer M. 1897 („stelsel Arisaka”), ontleend aan verschillende, in eene noot genoemde tijdschriften.

Int. Rev., Maart, geeft een overzicht van een aantal belangrijke nieuwe bepalingen, voornamelijk ten aanzien van tractementen, serviesgelden, ouderdomsgrenzen, enz.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

Aan de Delegationen is overhandigd eene brochure, samengesteld door het M. v. O., waarvan Hst. X handelt over centralisatie en decentralisatie van het legerbeheer. Umschau Jahrb. A. u. M., Maart, geeft eene bespreking daarvan.

Schw. A. u. G., Febr., geeft een kort bericht over nikkelstaal-landingsgeschut, stelsel SKODA.

Int. Rev., Maart, geeft de oorlogsbegrooting 1904 en tevens een vergelijkenden staat, waarin van de verschillende groote mogendheden is opgenomen het aantal inwoners, de vredessterkte van leger en marine, de staats- en de legerbegrooting, enz. over de jaren 1894, 1903 en 1904.

Tevens een kort bericht over het veldgeschutvraagstuk.

RUSLAND.

N. M. Bl., N°. 10, ontleent aan een artikel van ROHNE in de Berl. Neueste Nachr. eenige belangrijke gegevens omtrent de bewapening der Russische en Japansche infanterie en veldartillerie.

Streffleur, Maart, geeft met eene vergelijkende tabel de nieuwe indeeling der rijdende artillerie, een uitvoerig overzicht van de organisatie der reserve-infanterie, volgens Prikase n°. 493 (1903), verschenen half Jan. 1904, en tevens een bericht over z.g. „Konkurrenz-schieten” der vestingartillerie.

N. M. Bl., N°. 11, geeft ons enkele cijfers uit de oorlogsbegrooting 1904: totaal 360.758.092 R. tegen 329.923.806 R. in 1903.

Rev. Mil., Maart, geeft een overzicht van de in Oost-Azië gemobiliseerde troepenmacht.

SERVIË.

Rev. Mil., Maart, vermeldt de samenstelling der artillerie op voet van vrede, zooals deze geworden is na de oprichting van eene afdeeling belegeringsartillerie in 1901 en van 5 nieuwe batterijen in 1903.

SPANJE.

Rev. Mil., Maart, deelt de oorlogsbegrooting 1904 mede en voegt hieraan eenige beschouwingen toe; geeft verder de wijzigingen in de organisatie der artillerie, volgens het Kon. Besl. van 11 Jan. 1904, en ten slotte een uitvoerig overzicht van de organisatie, enz. der bij K. B. van 28 Jan. '04 opgerichte centrale schietschool voor het leger.

ZWITSERLAND.

Int. Rev., Maart, geeft een uitvoerig bericht over eene voorgenomen mobilisatie-oefening, welke dit jaar zal plaats hebben.

Rev. d. C. M., N°. 12, bespreekt de nieuwe kleeding der infanterie, zooals deze door eene desbetreffende Commissie is voorgesteld.

In de Rev. Mil., Maart, vinden wij het volgende:

Oorlogsbegrooting 1904. (in Francs.)

A. Gewone uitgaven: totaal 29.115.694 tegen 28.528.657 in 1903.

I. Administratie.

a. personeel der administr.	1.182.175.	in 1903	1.182.568.
b. onderwijs-personeel.	1.408.380.	" "	1.383.665.
c. onderwijs; opleiding.	12.879.275.	" "	12.652.778.
d. kleeding.	3.721.609.	" "	3.436.479.
e. wapening en uitrusting.	1.676.841.	" "	1.884.981.
f. uitrusting officieren.	486.898.	" "	458.552.
g. paarden der cavalerie.	2.649.351.	" "	2.627.876.
h. toelagen voor vrijw. schiet- en mil.-vereen.	1.164.850.	" "	1.059.200.
i. oorlogsmaterieel.	1.457.565.	" "	1.484.988.
k. mil. gebouwen en versterkingen.	39.000.	" "	39.300.
l. vestingwerken.	912.597.	" "	966.753.
m. topogr. dienst.	407.650.	" "	479.075.
n. o. p. q. r. s. diversen.	340.003.		
t. verzekering v. mil.	787.000.	" "	556.000.
u. onvoorz. uitgaven.	2.500.		

Totaal. 29.115.694.

II. Intendance des poudres.	599.100.	in 1903	615.000.
III. Remonte.	733.003.	" "	666.980.
IV. Constructie-werkplaatsen.	2.071.340.	" "	358.850.
V. Buskruitfabriek.	958.960.	" "	702.340.
VI. Munitiefabr. te Thun.	5.703.000.	" "	4.061.000.
VII idem te Altorf.	1.484.746.	" "	359.000.
VIII. Wapenfabriek.	1.561.500.	" "	1.581.500.

Totaal. 13.111.649, welke som echter gegeneutraliseerd wordt door de opbrengsten dier etablissementen en door de stortingen der Kantons, vereenigingen, enz.

B. Buitengewone uitgaven (voor de verwapening der veldartillerie).

Stukken.	2.851.337.
Tuigen, enz.	258.400.
Trein en caissons, geleverd door de werkpl. te Thun.	1.740.250.
Munitie, geleverd door de werkpl. te Thun en Altorf.	3.076.000.
Opzetten, " " " fabriek te Bern.	74.013.

Totaal. 8.000.000.

De zelfde afl. geeft een kort bericht over eene zaklantaarn voor officieren, met beschrijving; de Staat voorziet in de aanschaffing.

Ter aankondiging ontvangen:

Le système de canons démontables proposé par le Colonel P. S. LYCOUDIS de l'armée hellénique et la violation de brevet commise par la maison VICKERS, SONS AND MAXIM, LIMITED. *Athènes*, 1903. C. MEISSNER & N. KARGADOURIS.

Een Nederlandsch volksleger door H. E. VAN DAM VAN ISSELT. *Schiedam*, 1904. H. A. M. ROELANTS.

Uit een groote garnizoensplaats. Een beeld uit het militaire leven van onzen tijd door ARNO DORSAY (oud-Cavalerieofficier). *Amsterdam*, 1904. JACQ. VAN CLEEF.

De Belgische omwenteling in Luik en Limburg tot aan het verlies van Venlo in November 1830 door P. H. VAN DER KEMP. Met een voorwoord van Generaal-Majoor W. E. A. WÜPPERMANN. (Met één deel bijlagen.) *'s-Gravenhage*, 1904. Naaml. Venn. M. VAN DER BEEK'S BOEKHANDEL.

Der Kriegsschauplatz zwischen dem Rhein und der Seine und die Hauptaufgaben seiner Befestigungen. Nach öffentlich zugänglichen Werken und Schriften bearbeitet von Major JOSEPH SCHÖN. Hiezu eine Tafel. *Wien*, 1904. L. W. SEIDEL & SOHN.

VRAGENBUS.

In verband met den inhoud van de Aanschrijving van het D. v. O. dd. 25 Febr. 1904, 1^e Afd., N°. 104 (R. M. blz. 213) zij de vraag gedaan, of het schrijfwerk, verbonden aan het aanleggen van strafregisters, het opmaken van extracten-strafregister, enz. niet nog meer ware te beperken, door het invoeren van straflijsten, ter vervanging van de strafregisters, op de zelfde wijze als de schuldlijsten in de plaats getreden zijn van de schuldboeken.

X.